

Ցանկ

Հայկական Հանդիսարան	2
Սկաուտական Շարժման Պատմությունն ու Նպատակը	19
Հայ Մշակութային Արարատ Կազմակերպություն	25
Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Կանոնագիր.....	30
Սկաուտական Խմբակ	45
Կազմակերպչական Աշխատանքներ	47
Բանակում	49
Փայներինգ	54
Քարտեզ	63
Կողմնորոշում (առանց կողմնացույց)	82
Կողմնացույց	91
Տարածաչափություն	95
Հաղորդակցություն	101
Ջրի գտնել	109
Քայլագնացություն	112
Կլիմա	117
Լեռնագնացության կապեր	128
Քարաբին	143
Դրոշակ	146
Նախնական օգնություններ	148
Երգ	190

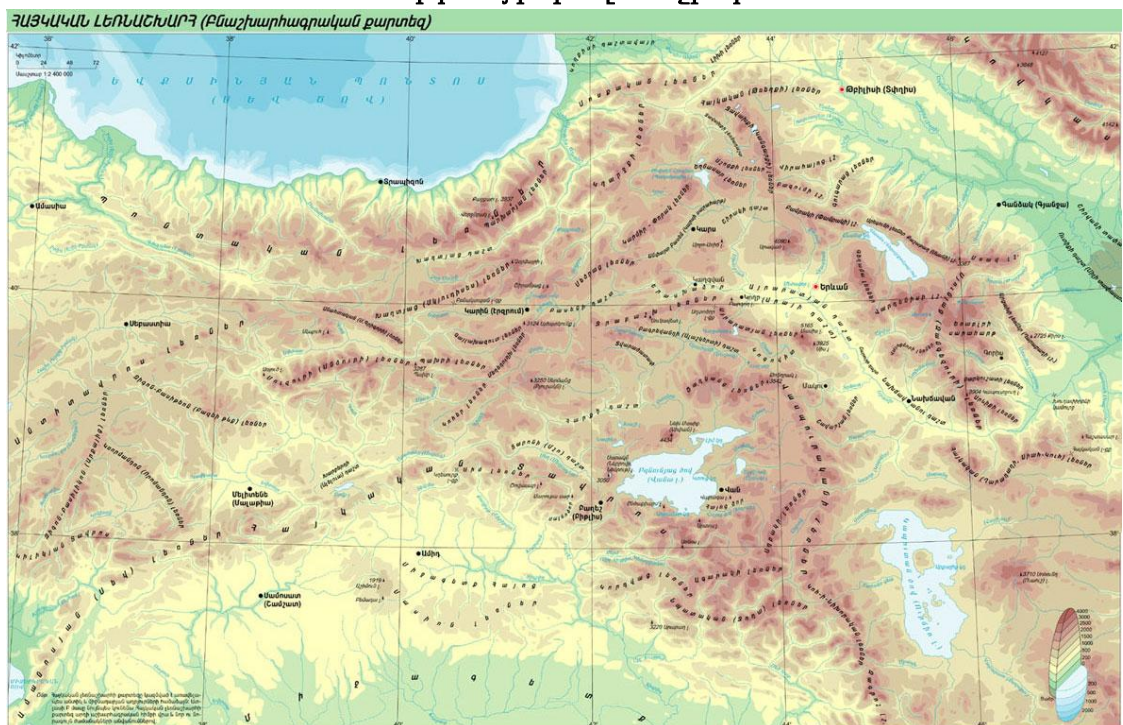

«Հայկական Հանդիսարան»

- Հայոց Պատմություն և Աշխարհագրություն

Հայ ժողովուրդը կազմաւորւել ու իր դարաւոր անցեալը ապրել է աշխարհամասի այն բաժնում, որը կոչւել է Հայկական լեռնաշխարհ կամ հայկական բարձրաւանդակ: Այն գտնուում է Ասիա ցամաքամասի հարաւ-արեւմտեան բաժնում, որը աշխարհագրական առումով անւանակոչւել է Փոքր-Ասիա նաև այդ պատճառով, որ հայկական աշխարհը հիւսիսից շրջապատւած է կովկասեան լեռներով կոչւել է նաև Անդրկովկաս:

Պատկեր՝ Հայկական լեռնաշխարհ

Հայկական լեռնաշխարհի միջին բարձրությունն է 1500-1800 մետր : Հայկական լեռնաշխարհի բնական սահմաններն են՝ Կասպից ծովը արևելքից, Կովկասեան լեռները Հիւսիսց, Իրանի բարձրաւանդակը հարաւից և Մուղանի տափաստանը արևմուտքից: Հայկական լեռնաշխարհի բարձրագոյն գագաթներն են՝ Մեծ Մասիս

5165 մ. – Միփան 4434 մ. և Արագածի քառագագաթը: Սակայն այս բարձրությունների հետ հայկական լեռնաշխարհը օժտված է նաև հարթություններով՝ Արարատեան, Շիրակի ու Տարօնի դաշտերով, որում հայ ժողովուրդը կազմաւորւել ու կառուցել է իր քաղաքները, Արարատեան դաշտը լեռնաշխարհի ամենաընդարձակ հարթությունն է, այն գտնուում է Արաքս գետի միջին հոսանքի երկու ափերի վրայ: Հայկական լեռնաշխարհի կարևորագոյն քաղաքներից կարելի է նշել տարբեր ժամանակաշրջանների մայրաքաղաքները՝ Երևան, Դիին, Տիգրանակերտ, Արմաւիր, Երանդաշատ և... Հայկական լեռնաշխարհում նաև հոսում են յոթդառատ գետեր, ինչպիսին են՝ Արաքսը (հին անւանակոչւում՝ Երասխ կամ Արագ), Ճորոխը, Կուրը, Տիգրիսը (լեռնաշխարհի ամենաջրառատ գետն է) ու Եփրատ (լեռնաշխարհի ամենաերկար գետն է 2700 կլ.): Եփրատը բաղկացած է երկու ճիւղերից Արևմտեան Եփրատը կամ Արածանի և Արևելեան Եփրատ: Հայկական լեռնաշխարհում գտնուում են Սևանայ լիճը (հին անունը Գեղամայ ծով), Վանայ լիճը (հին անունը Բգնունեաց), Ուրմիոյ լիճը (հին անունը Կապուտան լիճ): Սևանա լիճը գտնուում է 1900 մ. Բարձրութեան վրա, ջուրը քաղցրահամ է, ունի յայտնի իշխան ձուկը: Վանայ լճում գտնուում է Աղթամար, Լիմ և Կտուց կղզիները: Ուրմիոյ լիճը աղի է, ձկներից գուրկ:

Հայ ժողովրդի կազմաւորման հարցը գիտապատմական առումով բաւականին բարդ ու ուսումնասիրութեան կարօտ հարց է: Սակայն այն ինչ պարզ է, հայ ժողովրդի կազմաւորման հարցում կարևորագոյն դեր են ունեցել էթնիկ այն ցեղախմբերը որ պատմականօրէն գտնւել են Փոքր Ասիայում կամ հազարամեակներ առաջ տեղափոխւել են հայկական լեռնաշխարհ:

Հայ ժողովրդի կազմաւորման մեջ դեր են ունեցել մի շարք ցեղախմբեր որոնցից կարելի է նշել՝ բրոնզէ դարաշրջանից Հիթիները ապա Հայասաներին (1600-1200 Մ.թ.Ա.), Արմէներին, Նայիրիներին (1400-1000 Մ.թ.Ա.), Խէթերին ու այլ ցեղախմբերի: Այս ցեղախմբերը 2-3-րդ հազարամեակ նախքան Քրիստոսի ծնունդը համախմբման ու միաձուլման գործընթացում են գտնւել, այս ցեղախմբերին կարելի համարել Հայ ժողովրդի էթնիկաձննդի հիմնախմբերը:

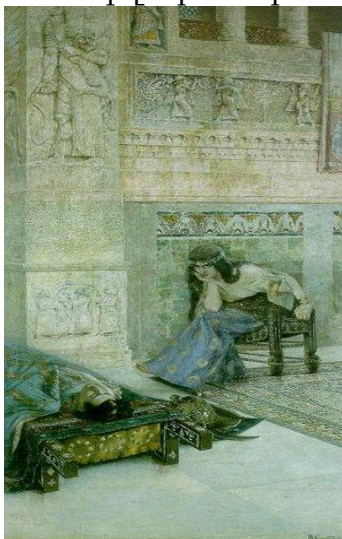
Քարէ (Ուրարտուական շրջան) և Պղնձէ դարեշրջաններից պատմական-հնագիտական տեղեկութիւններ կան փոքր Ասիայից:

Հետաքրքիր է յիշատակել, որ Հայասա ցեղախմբի անւանակոչումից է, որ մեր ժողովրդին կոչել են Հայ իսկ երկիրը Հայաստան: Իսկ Արմէն ցեղի անւանակոչումից արևմուտքը մեզ անւանակոչւել է Armenians իսկ երկիրը Armenia: Ըստ պատմական տւեալների, այն ժամանակահատւածը որ հայ ժողովրդը որպէս մէկ ազգ և մէկ պետութիւն ունեցել է ինքնուրոյն նկարագիր, զգուշօրէն, կարելի է վերագրել Ուրարտուական թագաւորութեան: Ուրարտու բառը արմատականօրէն կարելի է վերագրել Արարատ բառին: Ուրարտուական թագաւորութեան կենտրոն է եղել Տուշպան /850 Ք.Շ.Ա. /որը ապագայում անւանակոչւել է Վան:

Պատկեր: Վանի ամրոցները Ուրարտուական ժամանակաշրջանում

Այս ժամանակահատվածում կառուցել է նաև Էրեբունի քաղաքը Ուրարտուական թագավոր Արգիշտիի ժամանակ 782 Ք.Մ.Ա.: Հայ ժողովրդի կազմավորման պատմությունը նաև ունի առասպելական կողմ: Հայ ժողովրդի կազմավորման սկիզբը առասպելական առումով սկսում է Հայկի պատմությունից որը նա համարում է Նոյեան տապանից Արարատ լեռան դաշտում իջած Նոյի զաւակներից: Հայկի ու Բելի պատերազմը, համարում է Հայ ժողովրդի ազատագրական առաջին պայքարը որից յետոյ, հայ ժողովուրդը ճանաչում է իրեն որպէս ինքնուրոյն անկախ ազգ: Առասպելները Հայաստան աշխարհի անւանումը կապում են հէնց Հայկին, Հայաստան այսինքն Հայկի աշխարհ: Իսկ Արամի, Հայկի ծոռան անւանումը փոխւել է Արմենիա անւանը: Արա Գեղեցիկի ու Շամիրամի պատմությունը նաև առասպելական հետաքրքիր պատմություններից է: Աւելի ուշ առասպելական էպոսներից է Սասունցի Դաւիթը:

Պատկեր: Զախից աջ՝ Արա Գեղեցիկ և Շամիրամ, Հայկ Նահապետի արձանը Երևանում, Սասունցի Դաւիթի արձանը Երևանում:

Կարևոր է նկատի ունենալ այն հանգամանքը, որ հայ ժողովրդի առասպելական պատմությունը, պատմականօրեն լիարժեք փաստեր ու հաստատագրեր չեն, սակայն կարելի է նրանց մեջ նշմարել որոշ պատմական տեղեկություններ: Որպես նմոշ Պարոյր թագաւորը որ առասպելական առումով Հայկի գերդաստանից է Ասորական պատմական աղբիւրներում նշւել է որ նա 614 թ. Ք.Մ.Ա. դեր է ունեցել Նինէւայի անկման արշաւանքում:

Հայ ժողովրդի պատմութիւնը վեր ու վարումներով լի է եղել: Մեծամասնաբար հայ ժողովուրդը իր պատմութեան ընթացքում տառապել է արտաքին ուժերի յարձակումներից ու ոտնձգութիւններից, մէկ այն պատճառով որ հայկական լեոնաշխարհը աշխարհաքաղաքական կարևոր դիրք է ունեցել պատմութեան ընթացքում մի այլ պատճառ թէ որպէս ազգ յաճախ տուժել ենք միաբանութեան ու համախմբման պակասից:

Այս ներխուժումների ամենաահաւորը եղել է 1890 մինչ 1915-ը թուրքերի ոտնձգութիւնը որ եզրափակւել է եղեոնով:

Պատմութեան ընթացքում հայկական լեոնաշխարհ են ներխուժել Իրանի լեոնաշխարհից պատմական հերթականութեամբ Մարերը, Ակամեմեանները, Արշակունիները, Սասանեանները, Սաֆաւեանները:

Արևելքից Ալեքսանդր Մակեդոնացին, յոյները, Հռոմէացիները, Բիւզանդացիները: Իսկ Հայկական լեոնաշխարհի հարևանութիւնից բացի Հայկական լեոնաշխարհ են ներխուժել Արաբները, Մոնղոլները, Թաթարները , Ռուսները ու ապա Միջին արևելքից Թուրքական ցեղերը:

Հարկ է նշել որ պատմութեան ընթացքում, նորագոյն ժամանակներից բացի, հայաստան աշխարհի դեկավարումը եղել է թագաւորի, նախարարների տան և եկեղեցու եռեակի միջոցով: Հայոց պատմութեան ընթացքում կարևորագոյն նախարարական տներ են եղել՝

Սիւնեաց, Արծրունի, Մամիկոնեան, Բագրատունեաց և այլն:

Հայոց Պատմութեան ընթացքում հայ ժողովուրդը ունեցել է չորս թագաւորութիւն որ այժմ Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանում պատկերւած է վերյիշեալ թագաւորութեան նշանները: Թագաւորութիւնները հերթականութեամբ՝

Արտաշեսեան թագաւորութիւն 190 –Ք.Մ.Ա. – 1

Արտաշեսեան թագաւորութեան հիմնադիրն է եղել Արտաշէս առաջինը 190 (Մ.Թ.Ա.): Արտաշեսեան թագաւորութեան կարևորագոյն դէմքը եղել է Տիգրան երկրորդը (Տիգրան Մեծը) որը գահակալել է 95-55 Մ.Թ.Ա.: Տիգրան մեծի ժամանակահատւածում հայ ժողովուրդը ապրել է 300,000 քառ.կմ. տարածութեամբ երկրում: Հայկական պետականութիւնը ձգւել է արևելքից մինչև Կասպից ծով և արևմուտքից մինչ միջերկրական ու Սև ծով: Այս ժամանակահատւածի բերումով է ծովից-ծով հայաստանի անւանակոչումը:

Արշակունեաց թագաւորութիւն 53-428

Արշակունեաց թագաւորութեան կարևորագոյն դէպքերից է Քրիստոնէութեան որպէս պետական կրօն հռչակումը Տրդատ Բ. թագաւորի ժամանակ, Գրիգոր Լուսաորչի ջանքերով, այնուամենայնիւ այն տրամաբանութեամբ որ Քրիստոնէութիւնը հայկական լեոնաշխարհ մուտք է գործել հէնց առաջին դարերից Թադէոս և Բարթոլոմէոս առաքեալների միջոցով հայկական եկեղեցին կոչւում է Առաքելական:

Արշակունեաց թագաւորութեան կարևորագոյն դէպքերից է եղել հայոց տառերի գիւտը Մեսրոպ Մաշտոցի միջոցով 404-406 թւականներին: Որից յետոյ բացւել են դպրոցներ ու թարգմանւել են գրքեր: Առաջին հայերէն թարգմանւած գիրքը Աստուածաշունչն է եղել, որ թարգմանւել է Մաշտոցի ու Սահակ Կաթողիկոսի միջոցով որ կոչւում է թագուհի թարգմանութիւն: 5-րդ դարը տառերի գիւտի ու մշակութային բարգաւաճման համար կոչւել է ոսկէ դար:

428 թւականին, Արշակունեաց թագաւորութեան անկումից յետոյ, Հայաստանը դառնում է Սասանեանների ու Բիւզանդացիների միջև բաժանւած: Արևելեան Հայաստանի հարևան Սասանեաց թագաւոր Յակերտը կրօնափոխութեան ակնկալիքով դիմում է Հայաստանի բռնագրաւմանը, որի արդիւնքում տեղի է ունենում 451 թւականի Աւարայրի պատերազմը Մամիկոնեան նախարարութեան պետ Վարդանի գլխավորութեամբ, որի արդիւնքով Յակերտը չի յաջողում Հայաստանի բռնատիրմանը: Հայ ժողովուրդը մեծարում է այս իրադարձութիւնը ու Վարդանին դասում սրբերի շարքին:

Վարդանանքից յետոյ նաև տեղի են ունենում պարտիզանական պատերազմներ Վահանի միջոցով, որի արդիւնքում Հայաստանը ամբողջովին չի ենթարկւում Սասանեան պարսիկներին:

Բագրատունեաց թագաւորութիւն 862-1045

Բագրատունեաց տոհմը հայկական հին նախարարական կարևոր տներից էր որ 9-րդ դարում հզօրանում ու անկախութիւն է ձեռք բերում Արաբական խալիֆայութիւնից: Բագրատունեաց թագաւորութեան հիմնադիրն է եղել Աշոտ առաջինը: Բագրատունեաց շրջանում բարգաւաճում է Հայաստանն ու ապրում վաղ վերածնունդ: Բագրատունեաց թագաւորութեան մայրաքաղաքն է եղել Անին:

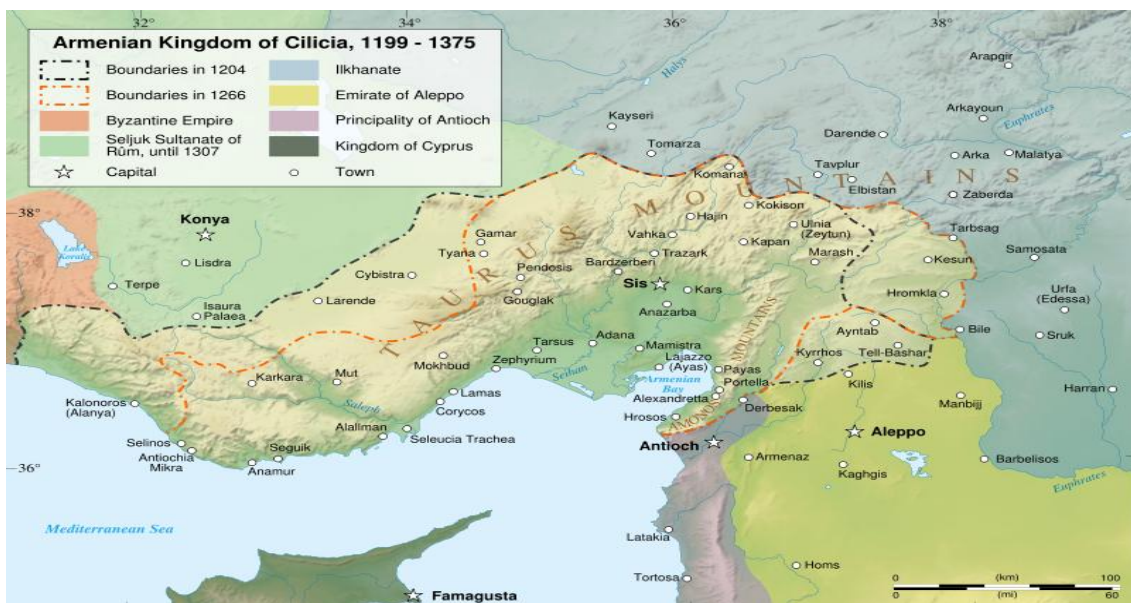
Կիլիկիայի թագաւորութիւն 1078-1375

Մելջունների յարձակումը պատմական հայաստան խաչի պատերազմների ժամանակ պատճառ դարձաւ, որ Բագրատունեաց թագաւորութեան անկումից յետոյ հայ ժողովրդի մեծ մասը գաղթի փոքր Ասիայի հարաւ-արևմուտք Կիլիկիա կոչող աշխարհամասը, ու Ռուբէն իշխանի միջոցով, որ Բագրատունեաց տոհմից էլ սկսում է Կիլիկիայի թագաւորութիւնը:

Պատկեր: Կիլիկիայի նավը որը պատրաստուեց ու Ագարտ ծով նետուեց պատմական կիլիկիան խորհրդանշելով:

Լէոն II (Լէօ Մեծ 1187-1219), ժամանակաշրջանում ընդլայնում է Կիլիկիայի թագաւորութիւնը ու Սիս քաղաքը դառնում հայ ժողովրդի միջնադարեան մայրաքաղաքը: Կիլիկիայի թագաւորութիւնը Օսմանի թուրքերը յարձակումների պատճառով կորցեց իր անկախութիւնը 14-րդ դարում:

Պատկեր: Կիլիկիայի Թագաւորութիւն (1078-1375)

15 – 20 րդ դար

Հայ ժողովրդի պատմութեան ընթացքում, հայկական երկիրը մերթ ափնայտ մերթ աննկատ բաժանւել է երկու բաժնի արևելեան ու արևմտեան Հայաստանի:

1453 թականին Կոստանտինապոլսի բռնագրաւումից յետոյ, Օսմանի թուրքերի միջոցով, հայ ժողովրդի պատմութիւնը շրջադարձային պահ է ապրում: Պետականութիւնից զուրկ հայ ժողովուրդը մեծամասնաբար արևմտեան Հայաստանում ապրում է դժարին պահեր, որի ծայրայեղ իրավիճակը հասնում է 1915 թականի ջարդին: Այս ժամանակահատուածում գոհում էն շուրջ 1.5 Միլիոն հայեր ու նոյնքան տեղահան լինում իրենց երկրից ու սփռւում աշխարհով մէկ:

Պատկեր: Հայերի տեղահանումը արևմտահայաստանից

16-րդ դարից Հայկական լեռնաշխարհը բաժանւում է երկու մասի՝ Արևելահայաստան և Արևմտահայաստան: Արևելահայաստանը այս ժամանակահատուածում Ռուսների և Պարսիկ Սաֆաւեանների միջև: Իսկ Արևմտահայաստանը իր 4 նահանգներով՝ Բիթլիս-Տրապիզոն-Վան – Էրզրումի եղել է Օսմանի Թուրքերի լծի ներքոյ:

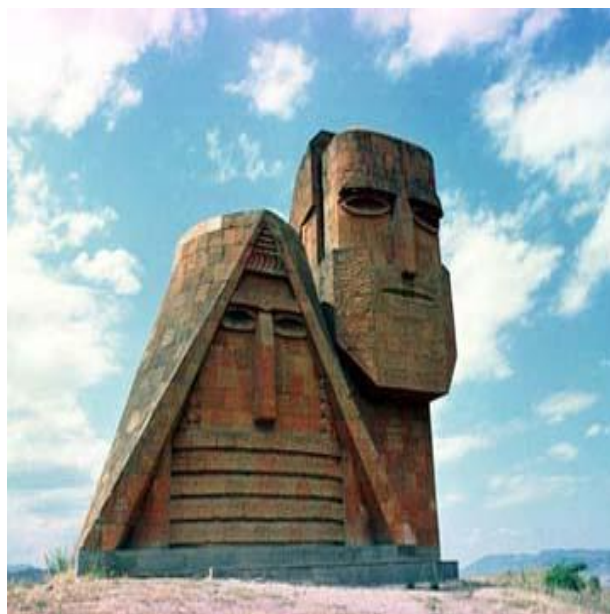
Սակայն հայ ժողովրդի ազատագրման հարցը ի մասնաւորի հայ ժողովրդի իրաւունքների պահպանումը արևմտահայաստանում մեծ թափ է արձակում 19-րդ դարում: Հայ դատի հարցը, որը բարձրացւել էր սկսեալ 17-րդ դարից Իսրայել Օրու ժամանակ, 19-րդ դարում նոր փուլ է մտնում: Ինչու չէ նաև աշխուժանում է հայ ժողովրդի քաղաքական հասարակական կեանքը: 1890 թականին Թիֆլիսում հիմնւում է Հայ Յեղափոխականների Դաշնակցութեան կուսակցութիւնը: Նրանից առաջ Արմենականները 1885 և Հնչակեանները 1887 թականներին: Հայ ժողովուրդը 19-րդ դարի աւարտին և 20-րդ դարում դիմում է պարտիզանական պատերազմների Ֆիդայիների միջոցով իր իրաւունքը պաշտպանելու համար: Ժամանակի կարևորագոյն Ֆիդայապետ հրամանատարներից կարելի է նշել Անդրանիկ Զօրավարին (1865-1927), Սերոբ Աղբիւր (1864-1899), Դրօին: Նաև չի պիտի մոռանալ Խրիմեան Հայրիկ (Մկրտիչ Ա Վանեցի, 1820-1907) հայ եկեղեցու 125-րդ կաթողիկոսին, հասարակական-քաղաքական և հոգևոր-մշակութային գործչին որ մեծ դեր ունեցաւ ժողովրդի իրաւունքների պահպանման համար:

պատերազմի արդիւնքում, անկախանում է երկու տարով, այդ ժամանակահատվածում կարևորագույն փաստաթուղթ է ստորագրւում: 10 Օգոստոս 1920-ին ստորագրւում է Սևրի դաշնագիրը, ըստ որի Հայաստանը ընդգրկում է 160,000 քառ.կմ. տարածութիւն, որը ճշտւեց Ամերիկայի նախագահ Վիլսը: Արամ Մանուկեանը, առաջին Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծողներից է և ներքին գործոց նախարար :

Այնուամենայնիւ հէնց նոյն 1920-ին Հայաստանը միանալով Սովետական կարգերին կրկին 70 տարւայ համար մնում է առանց պետականութեան: Վերջնականապէս 1991 Սեպտեմբեր 21 Հայաստանի հանրապետութիւնը կոմունիստական կարգերի փլուզումից յետոյ անկախանում է:

Արցախի հայութիւնը 1988-1994 թթ. ազգային ինքնորոշման ազատագրական շարժում սկսեց Բաքւի դէմ, նպատակ ունենալով ուղղելու բոլշևիկյան Լենին-Ստալինյան բռնատիրութեան կատարած պատմական սխալը և վաղնջական հայկական Արցախ մարզը վերադարձնել Հայաստանի կազմի մէջ: Այժմ Արցախը ազատագրւած (4 400 կմ²) է, նրա Մայրաքաղաքն է Ստեփանակերտն ու կարևորագոյն քաղաքներից Շուշին: Արցախի հիմնահարցն է միջազգային ատեաններում ընդունելութիւնը որպէս անկախ պետականութիւն: Արցախը գտնւում է Լեռնային Ղարաբաղ տարածքում: Լեռնային Ղարաբաղ տերմինը թարգմանւում է թուրքերէնից որպէս՝ «Սև այգի»: Շատ դէպքերում «Արցախ» և «Լեռնային Ղարաբաղ» տերմինները օգտագործւում են որպէս հոմանիշներ:

Պատկեր՝ Մենք ենք մեր լեռները քանդակ Արցախում

Քաղաքական Պատմական կարևոր դեմքեր՝

- Տիգրան Երանդեան՝ Հայաստանի Արքայ Երանդեան սատրապների ժամանակ, Պարսից Կիրոս Մեծ Արքայի դաշնակիցը
- Արտաշես Ա (Բարի) Արտաշեսեան թագաւորութեան հիմնադիր
- Տիգրան Մեծ, (95-55 Մ.թ.Ա.)Արքայից Արքայ – Ծովից Ծով Հայաստան
- Տրդատ Ա Արշակունի, Արշակունեաց թագաւորութեան հզօրացում
- Տրդատ Մեծ Արշակունի, Քրիստոնեութիւնը որպէս պետական կրօն հռչակումը:
- Արշակ Երկրորդ, Արքայ Հայոց Մեծաց բարդ թագաւորութեան շրջան
- Պապ Թագաւոր, Արշակի որդի
- Վասակ Սիւնեցի Հայաստանի մարգպան Վարդանանքի պատերազմի ժամանակ
- Աշոտ Ա, Բագրատունի, Բագրատունեաց թագաւորութեան հիմնադիր
- Աշոտ Բ Երկաթ Բագրատունի, Հայոց Արքայ Բագրատունեաց թագաւորութեան բարգաւաճում:
- Թորոս Լևոնի, Կիլիկեան Հայաստանի Իշխան
- Լևոն Ա, Ռուբինեան ընտանիքից (Մեծագործ), Հայոց Արքայ, Կիլիկիա
- Դաւիթ Բէկ, Հայոց իշխան և սպարապետ, Սիւնիք և Արցախի մելիքութիւններ
- Մխիթար Սպարապետ, զօրահրամանատար Սիւնիք աշխարհի,
- Գարեգին Նժդեհ, Սպարապետ Լեռնային Հայաստանի
- Արամ Մանուկեան, 1-ին ՀՀ-ի ստեղծող և ներքին գործոց նախարար
- Յովհաննէս Քաջազնունի, 1-ին ՀՀ-ի 1-ին վարչապետ
- Սիմոն Վրացեան, 1-ին ՀՀ-ի 4-րդ՝ վերջին վարչապետ
- Դրաստամատ Կանայեան, Դրո, 1-ին ՀՀ-ի ռազմական նախարար
- Լևոն Տէր-Պետրոսեան, 2-րդ ՀՀ 1-ին նախագահ
- Ռոբերտ Քոչարեան, 2-րդ ՀՀ 2-րդ նախագահ
- Սերժ Սարգսեան, 2-րդ ՀՀ 3-րդ նախագահ

• Այժմեան Հայաստանը

Հայաստանը քաղաքական առումով այժմ գտնուում է Եւրոպայի տարածաշրջանում, Սև եւ Կասպից ծովերի մէջտեղում, և չունի ելք դէպի ծով: Այն հիւսիս արեւելքից սահմանակից է Վրաստանի և Ադրբեջանի հետ, իսկ հարաւ արեւմուտքից՝ Իրանի եւ Թուրքիայի հետ: Այժմեան Հայաստանի տարածքը 29,743 կմ² է:

Հայ ժողովրդի շուրջ 50 տոկոսը ապրում է Հայաստանում իսկ միւս կէսը Հայաստանի սահմաններից դուրս տարբեր երկրներում որը կոչւում են սփիւռքահայեր: Ըստ Հայաստանի Հանրապետութեան տւեալների 2006 թւականին Հայաստանի բնակչութիւնն է եղել՝ 3,219,400 մարդ:

Հ.Հ. պետական լեզուն Հայերէնն է իսկ գիրը 5-րդ դարում Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած հայկական գիրը: ՀՀ ազգային եկեղեցին Հայ Առաքելական եկեղեցին է: Հայաստանը առաջին, Քրիստոնէութիւնը, որպէս պետական կրօն ընդունած երկիրն է□

ՀՀ Սահմանադրութիւնը ընդունւել է 1995 և փոփոխւել է 2005 թւականի նոյեմբերի 27-ին համաժողովրդական հանրաքւեով□Հայաստանը Միաւորւած Ազգերի Կազմակերպութեան (ՄԱԿ) մաս է կազմում, եւ համագործակցում է այլ միջազգային կազմակերպութիւնների անդամ երկրների հետ:

Հայաստանի պաշտօնական դրօշակն է եռագոյնը իսկ պետական խորհրդանիշը զինանշանը: Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշը Հայաստանի Հանրապետութեան պետական խորհրդանիշերից է: Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշը եռագոյն է՝ վերնից ներքև կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն հորիզոնական հաւասար շերտերով: Կարմիր գոյնը խորհրդանշում է Հայկական բարձրաւանդակը, հայ ժողովրդի մշտական պայքարը յարատւման, քրիստոնէական հաւատքի, Հայաստանի անկախութեան և ազատութեան համար: Կապոյտ գոյնը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի ապրելու կամքը խաղաղ երկնքի ներքոյ: Նարնջագոյնը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի արարչական տաղանդը և աշխատասիրութիւնը:

Պատկեր: Հայաստանի Հանրապետութեան պաշտօնական դրօշակը

Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանը Հայաստանի Հանրապետութեան պետական խորհրդանիշերից է: Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանն է՝ կենտրոնում՝ վահանի վրայ պատկերւած են Արարատ լեռը՝ Նոյեան տապանով և պատմական Հայաստանի թագաւորութիւններից չորսի՝ վերնից ձախ՝ Բագրատունիների, վերնից աջ՝ Արշակունիների, ներքնից ձախ՝ Արտաշէսեանների, ներքնից աջ՝ Ռուբինեանների զինանշանները: Վահանը պահում են արծիւր (ձախից) և առիւծը (աջից), իսկ

վահանից ներքև պատկերված են սուր, ճիւղ, հասկերի խուրձ, շղթայ և ժապաւէն: Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշանի հիմնական գոյնն է ոսկեգոյնը, պատմական Հայաստանի թագաւորութիւններինը՝ վերնից ձախ՝ կարմիր, վերնից աջ՝ կապոյտ, ներքնից ձախ՝ կապոյտ, ներքնից աջ՝ կարմիր և կենտրոնում՝ վահանի վրայ պատկերված Արարատ լեռը՝ նարնջագոյն: Նշւած գոյները խորհրդանշում են Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշի գոյները□

Պատկեր: Հայաստանի Հանրապետութեան զինանշան

երկրի օրհներգ ընդունել է Հայաստանի Առաջին Հանրապետութեան /1918-1920թթ./ օրհներգը: Տեքստը՝ Միքայէլ Նալբանդեանի /1829-1866 թթ./

Մեր Հայրենիք, ազատ անկախ,
Որ ապրել է դարեդար
Իր որդիքը արդ կանչում է
Ազատ, անկախ Հայաստան□

Ահա եղբայր քեզ մի դրօշ,
Որ իմ ձեռքով գործեցի
Գիշերները ես քուն չեղայ,
Արտասուքով լւացի□

Ամենայն տեղ մահը մի է
Մարդ մի անգամ պի՛տ մեռնի,
Բայց երանի՝ որ իւր ազգի
Ազատութեան կը զոհի:

Հայաստանի մեծ քաղաքներն են ըստ.

1. Երևան 1 093 499
2. Գիւմրի 148 383
3. Վանաձոր 101 099
4. Էջմիածին 56 500
5. Հրազդան 42 000

Պատկեր: Հայաստանի Հանրապետության Մարզերը

Հայաստանի այժմեան մարզերն են՝

1. Արագածոտն
2. Արարատ
3. Արմավիր
4. Գեղարքունիք
5. Կոտայք
6. Լոռի
7. Շիրակ
8. Սիւնիք
9. Տավուշ
10. Վայոց ձոր
11. Երևան

- **Հայ Մշակոյթ**

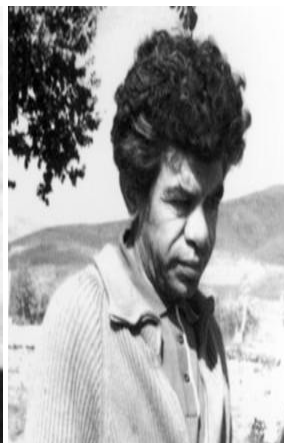
Հայ Մշակոյթը բազմակողմանի ու դարաւոր պատմութիւն ունի: Հայկական լեռնաշխարհում ստեղծւած մշակութային ժառանգութիւնը սկսեալ Ուրարտուական թագաւորութիւնից պատկանում է Հայ ժողովրդին: Մակայն գրաւոր մշակութային ժառանգը սկսել է 5-րդ դարից տառերի գիւտց յետոյ: 5-րդ դարում սկսում հայ գրի ու գրականութեան պատմութիւնը մեծամասնաբար քրիստոնէական ուղղաւորութեամբ: Հին հայերէնով գրւած գրականութիւնը կոչւում է գրաբառ: Սկզբնական շրջանից նաև զարգացում է ապրում պատմագրութիւնները: Հայ յայտնի պատմագրերից կարելի է յիշատակել՝ Մովսէս Խորենացուն (Պատմահայր), Ղազար Փարպեցուն, Փաւստոս Բիւզանդը և այլ:

Միջնադարեան գրականութեան զուիգործոցն է Գրիգոր Նարեկացու Մատենան Ողբերգութեան գիրքը: Հայ գրականութիւնը աւելի ժողովրդականացում է ստանում 19-րդ դարում Խաչատուր Աբովեանի առաջադար աշխատանքով Վերք Հայաստանի գրքով որում գրել է ժողովրդի լեզուով այսպիսի գրականութիւնը կոչւում է աշխարհաբառ:

Նկատի առնելով պատմական փաստերը, որ պատճառ է դարձել հայ ժողովրդի անջատմանը նաև ազդեցութիւն է ունեցել հայ գրի ու գրականութեան վրայ: Այժմ հայերը գրում են արևելահայերէն և արևմտահայերէն և ունեն երկու ուղղագրութիւն հին ուղղագրութիւն (Մեսրոպեան) և նոր ուղղագրութիւն:

Արևելահայ գրականութեան կարևոր դէմքերից են՝ Յովհաննէս Թումանեանը, Ղազարոս Աղայեանը, Աւետիս Ահարոնեանը, Եղիշէ Չարենցը, Ակսել Բակունցը, Գուրգէն Մահարին, Պարոյր Սևակը և շատ ուրիշներ:

Իսկ Արևմտահայ գրականութեան առաջատարներն են եղել՝ Սիամանթօն, Դանիէլ Վարուժանը (1884-1915):

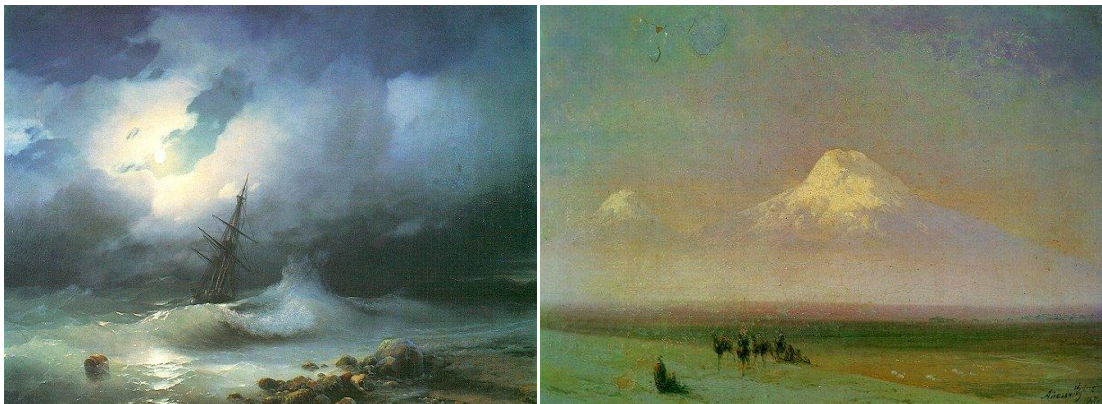
Պատկեր: Զախից աջ՝ Դանիէլ Վարուժան, Եղիշէ Չարենց, Պարոյր Սևակ, Յովհաննէս Թումանեան

Հայ ժողովրդի նկարչության կարևոր դեմքերից են եղել Մարտիրոս Սարեանը (1880-1972), Ծովանկարիչ Յովհաննես Այվազովսկին, Գրիգոր Խանջեանը և այլն:

Պատկեր՝ Վարդանանք նկարչություն Գրիգոր Խանջեան

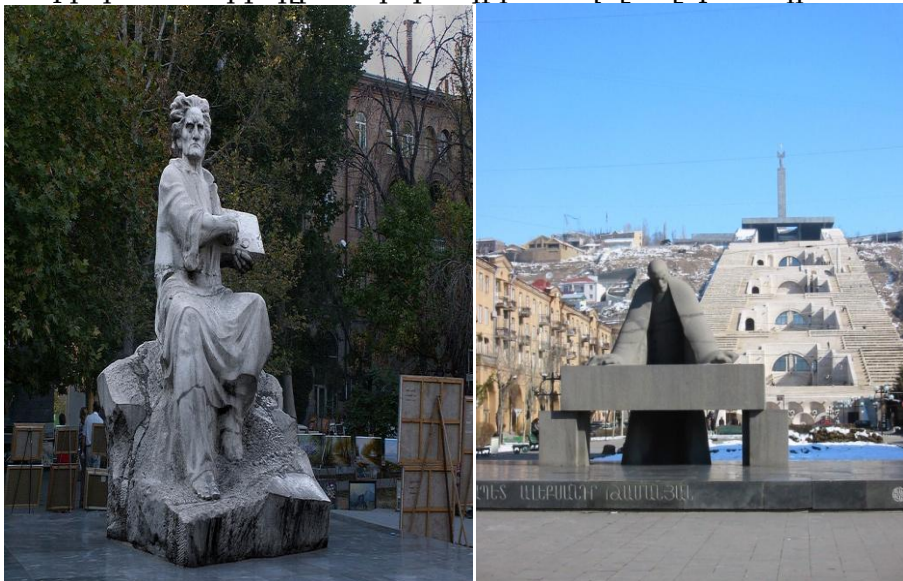
Պատկեր՝ Այվազովսկի ծովանկարիչ աշխատությունները

Իսկ երաժշտության բնագաւառում Սայաթ Նովան (1712-1795) ականառու դեմք է աշուղական ոճում իսկ Կոմիտասը(1869-1935) ժողովրդական ու Ֆոլկլոր երգերի վարպետ է իսկ ժամանակակից յայտնի երաժիշտներից կարելի է յիշատակել Արամ Խաչատրեանին: Հայկական երաժշտության ինքնուրոյն գործիքն է դուդուկը:

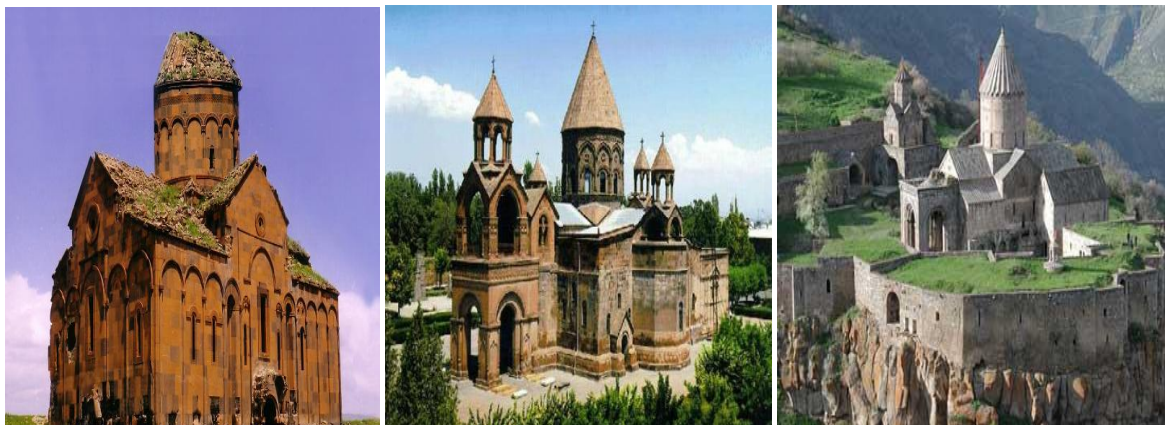

Պատկեր: Չախից աջ՝ Սայաթ Նովա, Կումիտաս, Արամ Խաչատրյան

Իսկ Ճարտարապետության բնագավառում հայերը նաև ունեցել են ձեռքբերումներ: Հայ ժողովրդի ճարտարապետությունը իր հսկայ դրսևորումն է ստացել եկեղեցիների կառուցման գործում: Էջմիածնի, Գայիանէ և Հռիփսիմէ եկեղեցիները Էջմիածին քաղաքում, Գեղարդը Տաթևի ու Սանահին վանքերը, Անի մայր տաճարը, Թադեի վանքը Ստեփանոսի վանքը դրա վառ վկաներն են: Քանդակագործության ոլորտում կարելի է յիշել Երևանի Քոչարին որ Սասունցի Դավիթի քանդակը նրա աշխատությունն է: Քաղաքաշինության ոլորտում Երևանը ինքնիստիքեան մեծ ձեռքբերում է, որի գլխավոր գծագիրն է եղել՝ Ալեքսանդր Թամանյանը:

Պատկեր: Չախից աջ՝ Մարտիրոս Մարյեան, Ալեքսանդր Թամանյան,

Պատկեր: Զախից աջ՝ Ասի մայր տաճար, Էջմիածինի մայր աթոռ և Տաթևի վանք:

«Սկաուտական Շարժման Պատմությունն ու Նպատակը»

Սկաուտական շարժումը երիտասարդական շարժում է, որի նպատակն է սերունդների դաստիարակումը Ֆիզիկապես, մտայնապես ու հոգեպես այն տեսլականով, որ նրանք կը դառնան ապագայի «լաւ» մարդիկ ու յանձնառու քաղաքացիներ: Սկաուտական շարժման հիմքն է՝ ոչ պաշտօն դաստիարակումն ու մարդու ու բնութեան հետ սերտ կապը: Սկաուտական շարժումը իր մէկ դար վեր պատմութեան ընթացքում մեծ ընդունելութիւն է գտել ազգերի մօտ: Հայ ժողովուրդն էլ անմաս չի մնացել սկաուտական շարժման ներգրաւումից: Հայ սկաուտի նպատակն է առաւել՝ լաւ մարդ դաստիարակելուց զատ, նաև դաստիարակել "լաւ հայ" բառի բուն իմաստով որ յանձնառու ու պատասխանատու է իր ազգի ճակատագրի նկատմամբ:

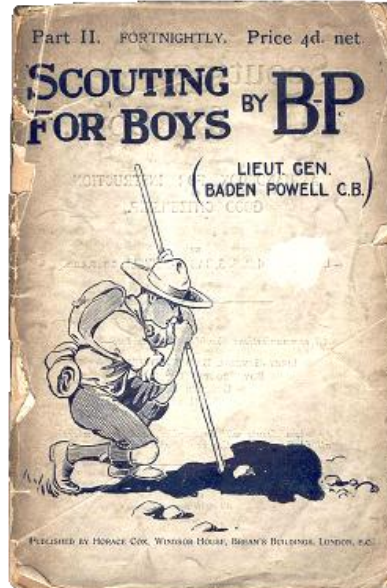
Ըստ պաշտօնական տւեալների Սկաուտական շարժումը, 2007 թւականին որը տօնում էր իր հիմնադրման՝ 100 ամեակը ներգրաւում էր շուրջ 38 միլիոն սկաուտներ, աշխարհի 216 երկրներում: Այժմ սկաուտական շարժման պաշտօնական ղեկավար հաստատութիւնը կոչւում է WOSM որը նշանակում է «World Organization of Scout Movement» Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման կազմակերպութիւն: WOSM գրասենեակը գտնւում է Յուրիխ քաղաքում:

Պատկեր: Բեդոն Փաւելը Անգլիական Գեներալի զգեստում

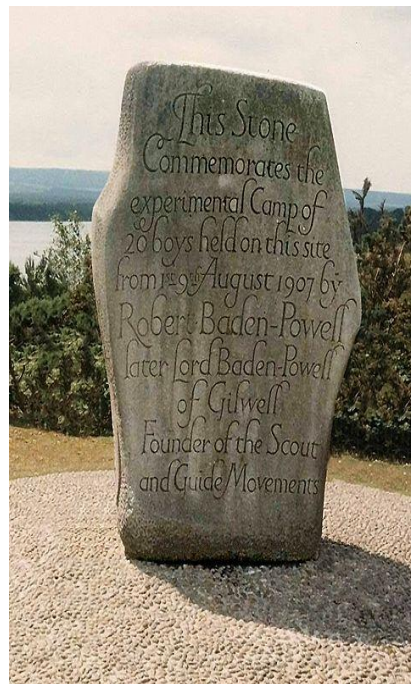

Սկաուտական շարժման սկիզբը վերադառնում է 1907 թականին իսկ նրա հիմնադիրն է համարում Լորդ Ստիվենսեն Բեյդն Փաւելը: Սակայն սկաուտական շարժման հիմնադրերը դրել են 1907 թականից առաջ: Սկաուտական շարժման հիմնադրման մտայնացումը վերադառնում է 1899-1990 թականներին: Բեյդն Փաւելը որպէս Անգլիայի զօրքի Գեներալ մասնակցում էր Հարաւ Աֆրիկայի պատերազմներին, որը կոչում են Անգլո-Բուերական պատերազմներ: Երկրորդ Անգլիա-Բուերական պատերազմներին, Բեյդն Փաւելը օգտւում է տեղացի երեխաներից ի մասնաւորի "Մաֆեքինգ" շրջանի երեխաներից որպէս հետախոյզ ու լուրերի փոխանակորդ ջոկատ պատերազմի ընթացքում: Փաւելի հնարամտութիւնը հանդիսանում այն կարևորագոյն դրագներից, որ Անգլիական զօրքի համար յաջողութիւն է բերում ու զօրքը յաղթանակով է վերադառնում: Այս յաջողութիւնը մեծ համբաւ է բերում Բեյդն Փաւելի համար: Սակայն Փաւելը աւելի խորաթափանց է նայում հարցին: Փաւելը նկատում է թէ ինչպիսի պարտաճանաչութեամբ են աշխատում պատանիները երբ իրենց վստահում են ու կարևոր յանձնարարութիւններ են յանձնարարում: Փաւելը նկատում է ոչ պաշտօն դաստիարակութեան կարևորութիւնն ու հաւաքական կեանքի կարևոր դերը Մաֆեքինգի յաջողութեան գործօնում: Փաւելի յաջողութիւնն ու փորձը Մաֆեքինգի երեխաների հետ մի կողմից իսկ ապա իր արդիւնաւէտ զրոյցների ու հանդիպումները Ֆրեդրիկ Բասել Բրոնհամի հետ, որ ժամանակի անգլիայի երեխաների դաստիարակման հարցերով զբաղում պատճառ դարձաւ Փաւելը ձևաւորի իր միտքը երիտասարդական դաստիարակչական աշխատանքի հիմքը դնելու համար: Նոյն ժամանակահատւածում Փաւելը ստանում է իր կանադաբնակ ընկերոջ Սէթոնից՝ կարմրամորթերի մասին թէ նրանք ինչպէս են օգտւում բնութեան տարերից՝ օրինակ փայտերից իրեց գոյքեր պատրաստելու համար: Սէթոնի հետ խորհրդակցութիւնները նաև պատճառ են դառնում որ Սկաուտական շարժման դաշտային աշխատանքների բնոյթը կամաց-կամաց ձևաւորւի: Նոյն ժամանակ Փաւելը գիրք է գրում Սկաուտական Արիների համար **Scout for boys** գիրքում նա բացայայտում է իր մտորումները սկաուտական շարժման մասին: Պիերսոնը որ հրատարակիչն էր Փաւելի «Սկաուտական Արիների համար» գրքի մեծ օգնութիւն է ցուցաբերում Փաւելին ու շրջագայութիւններ է կազմակերպում Փաւելի համար որում Փայելը յաջողում է գովազդել սկաուտական շարժման մասին:

Պատկեր: Սկաուտական Տղաների համար գրքի շապիկ

Վերջի վերջոյ Սկաուտական շարժման սկզբնաքարն է դառնում Փաւելի կազմակերպած առաջին բանակումը 1907 թւականի Օգոստոսի 1-ից մինչ 9-ը:

Պատկեր: Յուշաքար սկաուտական առաջին բանակումից 1907 Բրանսի կղզի

Փաւելը 22 երեխաների հետ միասին գնում է Բրանսի (Browansea) կղզին, որը Անգլիայի հարաւում էր ու տեղի է ունենում սկաուտական առաջին բանակումը: Փաւելի 22 սկաուտները ընտրւած են լինում հասարակական և տնտեսական տարբեր խաւերից ի փաստ այն հարցին թէ սկաուտական շարժումը որնէ տարբերութիւն չի դնում մարդկանց սեռի, ցեղի հասարակական ու տնտեսական խաւին ու բոլորը մէկ տեղ ու միասին են աշխատում: Հէնց այս ուղղութեամբ սկաուտների համար նկատի է առնում միատեսակ զգեստ (uniform) ու սկաուտական թաշկինակ, որը միաձևութիւն է բերում շարժման բոլոր մասնակիցների համար:

Սկաուտական շարժումը շատ շուտ աճ է արձանագրում ու մի քանի տարւայ ընթացքում հազարների հասնում սկաուտների թիւը Անգլիայում: 1910 թւականին կազմակերպւում է առաջին ընդհանուր բանակումը Քրիստալ Պալատում, (Crystal Palace) որում մասնակցում են տարբեր շրջաններից սկաուտներ ու նաև մի քանի աղջիկներ:

Սկսեալ 1910 թւականից պահանջ է զգացւում կազմել սկաուտական աղջիկների համար: Այս աշխատանքը սկսում է Բէյդն Փաւելի քոյրը Ագնես Փաւելը: 1920 թւականից աղջիկ սկաուտների աշխատանքներ պատասխանատու դարձաւ Բէյդն Փաւելի կինը Օլավ Օլաւ Փաւելը:

Պատկեր: Օլավ Բէյդն Փաւել

Սկաուտական շարժումը, որ երիտասարդական շարժում էր շատ շուտ ներառեց իր մէջ կրտսեր սկաուտներին: 1914 թւականից կազմւում է 6-10 տարեկան սկաուտական խմբերը գայիկներ և արծուիկների անունով:

Ուրեմն սկաուտական շարժումը տարիքային առումով բաժանւում է երեք բաժնի՝ 6-10 տարեկան տղայ սկաուտներին ասում են Գայիկներ (Cub Scouts), իսկ նոյն տարիքի աղջիկներին Արծուիկներ (Brownies):

11-17 տարեկան տղայ սկաուտներին անւանում են Արիներ (Boy Scouts), իսկ նոյն տարիքի աղջիկ սկաուտներին անւանում են Արեւուշներ (Girl Scouts):

17-25 տարեկան տղայ սկաուտներին անւանում են Երեցներ (Rover Scouts), իսկ նոյն տարիքի աղջիկ սկաուտներին անւանում են Երիցուհիներ (Ranger Scouts):

Սկաուտական շարժումը հէնց իր վաղ օրերից կարիք է զգում տարիքով աւելի մեծ սկաուտների ներկայութեան ու օգնութեանը: Բէյդն Փաւելը ինքը նախաձեռնողն է լինում Պայտի նշան (Wood badge) մասնագիտական դասընթացների, որում փոխանցւել է համապատասխան գիտելիքներ սկաուտ ղեկավար դաստիարակելու համար: Այժմ սկաուտական շարժման մաս են կազմում 25-ից վեր բաւական թուով շատ սկաուտներ, որ օգնում են երիտասարդ ղեկավարներին ծրագրելու խմբակների ու խմբերի աշխատանքները:

Սկաուտական շարժման տարածումը աշխարհում շատ արագ է տեղի ունենում: Սկաուտական շարժման հիմքն է խմբակային աշխատանքները, որում համատարիք կամ նոյն հետաքրքրութիւն ունեցող սկաուտները միախմբւում են 8-10 հոգանոց խմբակներում ու ծրագրում իրենց աշխատանքները ըստ սկաուտական շարժման նպատակին: Սկաուտական շարժման նպատակները բացատրւել են սկաուտական երդումում, դաւանանքում, նշանաբանում, ընթացքում ու խորհրդանիշերում:

Ըստ սկաուտական Երդմանը՝ իւրաքանչիւր սկաուտ պարտականութիւն ունի նախ Աստծու և իր ազգի հանդէպ, ապա հանդէպ համայն մարդկութեան ու վերջում սկաուտական շարժման հանդէպ: Վերոյիշեալները համարւում են սկաուտի երդման երեք կէտերը:

Սկաուտական դաւանանքները ուղղութիւն են ցոյց տալիս սկաուտին լաւ մարդ դառնալու ուղղութեամբ:

Բոլոր սկաուտները օգտւում են սկաուտական թաշկինակ որպէս միաձևութեան նշան: Սկաուտական թաշկինակը իւրաքանչիւր սկաուտին յիշեցնում է թէ օրը մի բարի գործ պիտի կատարի ու միշտ օգնի ուրիշներին: Սկաուտական թաշկինակը նաև բազմաթիւ օգտագործութիւններ ունի նամանաւանդ դաշտային աշխատանքներում:

Սկաուտական շարժման նշանը որը հաստատւել է հէնց նրա հիմնադրի միջոցով յայտնի Լիլիան ծաղիկն է (fleur de lis) որը պատմութեան ընթացքում բազմաթիւ անգամ օգտագործւել է ամենայատկանշական օգտագործումը նաւերում որպէս հիւսիսը ցոյց տուող նշանն է: Բէյդն Փաւելը բացատրում է թէ հիւսիս ցոյց տուող նշանը ցոյց է տալիս թէ բոլոր սկաուտները մէկ ուղղութեամբ են քայլում լաւ մարդ լինել ու լաւ աշխարհ ունենալու ճանապարհում:

Սկաուտական շարժման կարևորագույն դրագներից խորհրդանիշների օգտագործումն է: Խորհրդանիշները օգնում են սկաուտներին ոգևորվել ու նաև նրանց միջոցով փոխանցում է մի շարք գաղափարներ: Սկաուտական շարժման խորհրդանիշներն են սկաուտական նշանը, սկաուտական բարևը, սկաուտական զգեստն ու թաշկինակը, սկաուտական նշանաբանն ու ընթացքը: Հետաքրքիր խորհրդանիշ պատմություններից Անտառի տղայի (Jungle Book) պատմությունն է, որ օգտագործում է գայլիկներին ու արծիկների համար:

«Հայ Մշակութային Արարատ Կազմակերպություն»

Երկրորդ Աշխարհամարտի վերջին տարիներում իրանահայ մշակութային կեանքը նոր թափ ստացավ:

Վերաբացվեցին ազգային դպրոցները, դասախօսական երեկոյթներ սկսեցին կազմակերպել, նոր հրատարակություններ և գրքեր հրապարակ իջան:

Այս ընդհանուր վերակենդանացման հետ միասին հիմնվեցին միություններ, նախ Ուսանողական, Կանանց և ապա «Միտք և Արևստ» միությունը:

Այս շարժումը իր յատուկ արձագանգը գտավ պատանեկության մեջ, որի շնորհիվ և հիմնվեցին «Լոյս և Միտք», «Արշալոյս», «Բաֆֆի», «Շանթ» և «Կայծ» միությունները, ամեն մեկը 10-40 անդամներով:

Սկզբում այս միությունների աշխատանքները ներքին բնույթ ունեին: Հալաքում էին տներում, դասախօսություն, վիճաբանություն և ընթերցանություն էին ունենում: Սակայն այս աշխատանքները չէին բաւարարում պատանեկությանը և նրանք ցանկություն ունեին հասարակութեան տարողութեամբ ձեռնարկներ կազմակերպել, իսկ միությունների հնարաւորությունները չէին համապատասխանում այս պահանջի հետ:

Իսկ միությունները առանձին-առանձին չունեին նիւթական և մարդուծի տարողությունը: Եւ այսպիսով կարիք զգացւեց պատանեկան միություններին միացնելու:

Պատանեկան միությունների միացումը տեղի ունեցավ 1944 թւի յուլիսի 4-ին, Թեհրանի «Մեհր» դպրոցի սրահում գումարած ընդհանուր ժողովում, և այսպիսով վերջիվերջոյ 5 միությունների միացմամբ կազմւեց «Հայ Պատանեկան Ընդհանուր Միութիւնը»:

Այս հիմնադիր ժողովից ընտրւեց ժամանակաւոր կազմ բաղկացած 5 միությունների նախագահներից հետևեալ կարգով.

- Յակոբ Կարապետեան
- Նորայր Պահլաւունի
- Մեայուհ Յովհաննիսեան
- Հրայր Մարուխեան
- Սուրէն Սարգսեան

Վերոյիշեալ կազմը նշանակւեց որպէս ժամանակաւոր ղեկավար մարմին 1944 Յուլիս 4-ից մինչ նոյն թւականի Օգոստոս 6-ը: Յուլիս 11-ին որոշւեց «Հայ Պատանեկան Ընդհանուր Միութեան» (Հ.Պ.Ը.Մ.) անունը փոխել և դարձնել «Հայ

Պատանեկան Մշակութային Միություն» (Հ.Պ.Մ.Մ.): Ժամանակաւոր վարչութիւնը կազմել է նորաստեղծ միութեան անդրանիկ Ծրագիր-կանոնագիրը, 35 յօդաձևերով և կէտերով, որը վաւերացել է 1944-ի Օգոստոս 2-ին:

Միութեան հիմնադիր անդամների թիւն է եղել 121 հոգի: 1944-ի Օգոստոս 16-ին ընտրուում է առաջին նստաշրջանի վարչական կազմը, հէնց առաջին շրջանից ընտրւել է քննիչ մարմին, որը այսուհետ մեծ դեր է ունեցել վարչութիւնների բարոյական և նիւթական աշխատանքի քննման համար:

ԿԵՆՏՐՈՆԱՏԵՂԻ

Միութեան վարձած մէկ սենեկանոց գրասենեակը՝ Հաֆէզ պողոտայում, այլևս անբաւարար է նկատւել օր-օրի ծաւալող աշխատանքների համար, որով անհրաժեշտ է դարձել մի կենտրոնատեղի ունենալու պահանջը: Վարչութիւնը յաջողել է վարձել երեք սենեակից բաղկացած մի շէնք՝ Սիյէ Թիր պողոտայում (նախկին Ղաւամ Սալթանէ), ուր կենտրոնացել են վարչական, խմբագրական և բաժանմունքների գրասենեակները, ինչպէս նաև գրադարան-ընթերցարանը:

1945-ի մարտի 3-ին մեծ խանդավառութեամբ կատարւել է նոր Կենտրոնատեղիի բացումը:

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՆԻԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒՄ

Վարչութեան առաջարկով, 1946-ի մարտի 11-ին, գումարւել է բացառիկ ընդհանուր ժողով, ուր ձայների մեծամասնութեամբ վաւերացւել է միութեան անւան փոփոխումը՝ Պատանեկանից Երիտասարդականի: Տրւած որոշումը նպատակ է ունեցել վերացնելու տարիքի գոյութիւն ունեցող սահմանափակումը և հնարաւորութիւն ստեղծել պատանի միութենականների համար՝ շարունակելու իրենց աշխատանքը միութեան ջերմ և ընկերական մթնոլորտում:

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

1950 ՅՈՒՆԻՄ ԱՌ

1951 ՅՈՒՆԻՄ

Թեհրանահայ մշակութային միութիւնների միացման կապակցութեամբ երկար բանակցութիւնների հետևանքով որպէս, 1950-ի գարնանը, Հայրենիք, Իրանահայ Երիտասարդական և Հայ Երիտասարդական Մշակութային միութիւնները և Միտք և

Արևստ Ընկերակցությունը միանալով, կազմել են Հայ Մշակութային Արարատ Միությունը:

Միացումը, սակայն, չի օգնել արդեն իսկ սկսած տեղատուրեանը, որը համընդհանուր երևոյթ է եղել գաղութում, նաև գոյություն ունեցող բոլոր միությունների կեանքում:

Է ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐ

Է Ընդհանուր Ժողովը, նկատի ունենալով այն պարագան, որ միությունների միացման խնդիրը հասունացել է և դարձել իրագործելի, որոշել է նոր վարչութեան ընտրությունները յետաձգել կարճ ժամանակի համար և ընտրել միայն ժամանակաւոր մի յանձնախումբ, մինչև կաւարտւեն վերջնական բանակցությունները. Իսկ մինչ այդ, ընտրւած յանձնախումբը կը վարի միութեան աշխատանքները:

Ժամանակաւոր յանձնախմբի անդամներն են եղել՝ Նորայր Ստեփանեանը, Վաչիկ Ղարաբեգեանը, Լևոն Պալեանը, Սևակ Սազիկեանը և Նորայր Պահլաւունին:

ՍԿԱՌԻՏԱԿԱՆ

1951-ի ապրիլի 14-ին, կազմւել է Սկաւուտական բաժանմունքը: Սկաւուտականի առաջին խումբը հաշւել է 9 հոգի, որոնք կատարել են իրենց առաջին երդումը՝ մայիսի 27-ին:

Սկաւուտապետն է եղել՝ աւագ խմբապետ Լեոնիդաս Օհանեանը: Աստիճանաբար, բաժանմունքի անդամների թիւը աճ է արձանագրել և մինչև նստաշրջանի աւարտը հասել 42 հոգու:

Բաժանմունքը կազմակերպել է իր առաջին բանակումը՝ Ուշանում:

ԿԵՆՏՐՈՆԱՏԵՂԻ

Վարչությունը, Ընդհանուր Ժողովի վաւերացմամբ, աշխատանք է տարել՝ փոխելու միութեան Կենտրոնատեղին, փոխարինելով այն աւելի լայն յարմարություններ ունեցող մի շէնքով:

Վարչությունը այն համոզումն է ունեցել, որ Կենտրոնատեղիի փոփոխութեամբ ստեղծւելիք խանդավառությունը հնարաւորություն կընձեռնի՝ կասեցնելու առգոյ ընդհանուր տեղատուրեանը: Միությունը պատրաստ է եղել առնելու այդ քայլը՝ թէկուզ նիւթական ծանր յանձնառութեան ի գին:

1953-ի սեպտեմբերին, վարձել է Նոբահարի Կենտրոնատեղին, որն ունեցել է համեմատաբար աւելի ընդարձակ յարմարություններ և սրահ: Հնարաւոր է եղել սրահը արդիականացնել և օժտել պտտող բեմով:

Ակնկալւած խանդավառութիւնն ստեղծել է և միութենականները մեծ թափով լծել են աշխատանքի: Փոփոխութիւնը սակայն, օգտակար է եղել շատ կարճ շրջանի համար միայն՝ շուրջ երկու տարի, և վայրէջքը վերսկսել է անցեալի թափով:

1952-ի սկիզբը Սկաուտականը ունեցել է իր երկրորդ Արիւնների և առաջին Արենուշների խմբերը: Արենուշների խմբի առաջին պատասխանատուն է եղել Լիլի Նանաջանեանը:

ԿԱՌՈՒՑԱՅԻՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

1962-ի ապրիլի 6-ին, ժամանակաւոր շրջանի դիւան-վարչութիւնը գտնելով որ իր գործունէութեան ժամանակամիջոցում, իրեն և կամ անհատ միութենականների վստահւած շփումները բաւականաչափ արդիւնաւորւել են և տեսակէտները հասունացել են մասամբ, հրաւիրել է ԺԷ Ընդհանուր Ժողով:

Ժողովը մի քանի հերթական նիստերում, հանգամանօրէն քննարկելով այն բոլոր անհարթութիւններն ու խնդիրները, որոնք առաջացել էին միութեան կեանքում, որպէս լաւագոյն լուծում գոյութիւն ունեցող հակասութեանց և դժւարութիւնների, յանգել է այն եզրակացութեան, որ միութեան մէջ կառուցային փոփոխութիւն կատարելը խիստ անհրաժեշտ է:

Առ այդ, ընտրել է մի լիազօր Կենտրոնական Վարչութիւն, որին պարտականութիւն է յանձնել՝ բազմակողմանի ուսումնասիրութեան ենթարկելու կառուցային այդ փոփոխութիւնը, ինչպէս միութիւնը վերածելու կազմակերպութեան, իսկ գոյութիւն ունեցող բաժանմունքները միութիւնների՝ իրենց անջատ վարչութիւններով ու ներքին կանոնադրութեամբ և ենթակայ մի Կենտրոնական վարչութեան՝ իհարկէ ապակենտրոն սկզբունքով:

Նորընտիր Կենտրոնական Վարչութիւնը պարտականութիւն է ունեցել նաև կազմելու նոր Կանոնագիր՝ կատարելիք հիմունքային փոփոխութեան համաձայն:

Ժողովը նկատի առնելով այն պարագան, որ նոր կառոյցը երկարատև փորձարկման է կարօտում՝ առաջանալիք բարդութիւնները չեզոքացնելու և տարւելիք աշխատանքները հունաւորելու տեսակէտից, ճշտել է միայն հիմնական սկզբունքներն ու վարչական կառոյցը՝ ընդհանուր գծերով և վերջնական ձևակերպումը թողել է Կենտրոնական Վարչութեան՝ ըստ գործադրութեան ընթացքում առաջացած պահանջների:

Լիազօր Կենտրոնական Վարչութիւնը, իր երեք տարի և եօթն ամիս երկարատև գործունէութեան ժամանակաշրջանում, իր լաւագոյնն է փորձել և յաջողել է նոր կառոյցի հետևանքով առաջացած բոլոր դժւարութիւնները վերացնել և աշխատանքները դնել բնականոն հունի մէջ:

Կազմել է Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Նոր Կանոնագիրը՝ բաղկացած 67 յօդաձից և 29 ծանոթությունից, նաև միությունների ներքին կանոնագրերը:

Նոր Կանոնագրերը ունեցել են այն առաւելութիւնը, որ փորձնական բովից անցնելով, յղկւել և մշակւել են կատարելապէս:

Կենտրոնական Վարչութիւնը գտնելով որ լիովին կատարել է իրեն վստահւած պարտականութիւնները, 1965-ի նոյեմբերին, նոր Կանոնագրի տրամադրութեան համաձայն՝ միութիւնների պատգամաւորների մասնակցութեամբ գումարել է Կազմակերպութեան անդրանիկ Պատգամաւորական Ժողովը, ուր զեկուցել է իր բարոյական ու նիւթական գործունէութեան մասին և ներկայացրել է իր հրաժարականը:

Ա Պատգամաւորական Ժողովը վաւերացրել է Կազմակերպութեան նոր Կանոնագիրը:

Այսպիսով, «Հայ Մշակութային Արարատ Միութիւն»-ը անւան փոփոխութիւն է կրել նաև ու դարձել է «Հայ Մշակութային Արարատ Կազմակերպութիւն»:

Գայիկների առաջին վոհմակը կազմւել է 1963 թւականին Բաղդիկ Տէր Գրիգորեանի պատասխանատուութեամբ:

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի վարչութեան նախագահները

Յակոբ Կարապենց 1944 Յուլիս 4 մինչ 1945 թ.

Ռուզաս Խոյլեան..... 1945 թ.

Նորայր Ստեփանեան..... 1945 Նոյեմբեր – 1946 Նոյեմբեր

Ալբերտ Բեռնարդի 1946 Նոյեմբեր – 1947 Մարտ

Վաչիկ Ղարաբեգեան 1947 Մարտ – 1948 Մարտ

Համլետ Յակոբեան

Վաչիկ Ղարաբեգեան 1948 Մարտ – 1949 Ապրիլ

Նորայր Ստեփանեան 1949 Ապրիլ – 1950 Մարտ

Անցողիկ շրջան (1950-1951)

Անդրէ Տէր Օհանեան 1951 Յուլիս – 1952 Յուլիս

Վաչիկ Ղարաբեգեան 1952 - 1953

Հայ Մշակութային Արարատ Կազմակերպության Կանոնագիր

1. Անդամակցություն

Յօդված 1

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի անդամակցությունը նշանակում է նազագոյնը մէկ Միութեան և կամ մարզական կամ արւեստի խմբերի անդամակցությունը:

Յօդված 2

Միութեանը անդամակցել ցանկացող ու քոյր միութեան չանդամակցող այն հայ անհատը՝ որ կը իւրացնի Հ.Մ.Ա.Կ.-ի նպատակը և կընդունի ենթարկւել սոյն Կանոնագրութեանը և իր գրաւոր դիմումը կընդունւի Կենտրոնական Վարչութեան կողմից, դիմումը ընդունւելու թւականից սկսեալ՝ միութեան մէջ մէկ տարի փորձնական շրջան անցկացնելուց յետոյ, Միութեան Վարչութեան հաստատումով կը համարւի միութեան անդամ՝ պահելով իր մէկ տարւայ անդամակցութեան ցենզը: Տասնվեց տարիքը լրացրած լինելու պարագային, ենթական պէտք է ունենայ նազագոյնը մէկ տարւայ անդամակցութեան ցենզ ունեցող Հ.Մ.Ա.Կ.-ի երկու անդամի երաշխաւորութիւնը:

Ծանօթ. Մարզական կամ արւեստի խմբերին երկու տարի շարունակաբար անդամակցելը, համազօր է մէկ տարի փորձնական շրջանին՝ Հ.Մ.Ա.Կ.-ի որևէ Միութեան անդամակցել ցանկացող 16 տարին լրացրած անհատի համար:

Յօդված 6

Միութեան անդամը, պարտաւոր է գործօն մասնակցութիւն բերել միութեան աշխատանքներին. հակառակ դէպքում՝ թերացման մասին Միութեան Վարչութեան կողմից իրեն յիշեցում կատարւելուց առաւելագոյնը մինչև երեք ամիս, իր ընթացքը չփոխելու պարագային, ենթական ինքնըստինքեան կը դադարի միութեան անդամակցութիւնից. այն անդամի պարագային, որի դէմ դատական խնդիր է յարուցւած, ինքնըստինքեան անդամակցութիւնից դադարումը, կառկախւի մինչև խնդիր քննարկման և համապատասխան որոշման գործունէութիւնը:

Ծանօթ. 1 Գործօն մասնակցութեան չափանիշը, ճշտորոշում է Միութեան Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի կողմից:

Ծանոթ. 2 Միութեան այն անդամը, որ Միութեան Վարչութեանը գրաւոր կը տեղեկացնի, որոշ ժամանակով միութեան աշխատանքներին գործօն մասնակցութիւն բերել չկարողանալու մասին և իր նշած պատճառները կը նդունեն Միութեան Վարչութեան կողմից, տուել ժամանակաշրջանի ընթացքում, կարող է գործօն մասնակցութիւն չբերել միութեան աշխատանքներին, այդ ժամանակաշրջանը առաւելագոյնը երեք ամիս կարող է լինել:

Յօդւած 7

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի անդամը, պարտաւոր է անդամավճար վճարել միութեանը, մէկ տարի անդամավճար չվճարելու դէպքում՝ թերացման մասին Միութեան Վարչութեան կողմից իրեն յիշեցում կատարելուց առաւելագոյնը մինչև երեք ամիս, իր անդամավճարը չվճարելու պարագային, ենթական ինքնըստինքեան կը դադարի միութեան անդամակցութիւնից, այն անդամի պարագային, որի դէմ դատական խնդիր է յարուցւած, ինքնըստինքեան անդամակցութիւնից դադարումը կառկալի մինչև խնդրի քննարկման և համապատասխան որոշման գործադրումը:

Ծանոթ. Անդամավճարի գումարը Թեհրանում աշխատող միութիւնների և մարզական կամ արւեստի խմբերի համար ճշտորոշում է Պատգամաւորական Ժողովի կողմից, իսկ մասնաճիւղերի պարագային՝ իրենց Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի կողմից:

Յօդւած 8

Միութեան անդամակցութիւնից հրաժարել ցանկացող այն անդամը, որ Միութեան Վարչութեանը գրաւոր կը տեղեկացնի միութեանը անդամակցել չկարողանալու մասին և իր նշած պատճառները կը նդունեն Միութեան Վարչութեան կողմից, հրաժարականը ընդունելու թւականից սկսեալ, կը համարուի միութեան անդամակցութիւնից հրաժարւած անհատ:

Յօդւած 9

Միութեան անդամակցութիւնից ինքնըստինքեան դադարած անհատը, միութեանը վերանդամակցելու պարագային, կը կորցնի նախորդ շրջանի անդամակցութեան ցենզը, մինչդեռ միութեան անդամակցութիւնից հրաժարւած անհատը, կը տիրանայ նախորդ շրջանի անդամակցութեան ցենզին:

Ծանոթ. Միութեան անդամակցութիւնից հրաժարւած կամ ինքնըստինքեան դադարած այն անհատը, որ քոյր միութեան անդամ չէ, միութեանը վերանդամակցել ցանկանալու պարագային կը վարւի յօդւած 2-ի՝ իսկ եթէ քոյր միութեան անդամ է, [Հ.Մ.Ա.Կ.-ի կանոնագրի] յօդւած 4-ի տրամադրութեան համաձայն. Ենթական իրփորձնական շրջանը նախապէս անցկացրած լինելու պարագային՝ դիմումն ընդունելու թւականից սկսեալ կը համարւի միութեան անդամ:

2.Միութիւն և բաժանմունք

Յօդւած 12

Միութիւնը միևնոյն հետաքրքրութիւնները ունեցող նւագագոյնը 25 անդամների համախմբումն է: Թեհրանում աշխատող միութիւնը անւանակոչւում է՝ Հայ Մշակութային «Արարատ» Կազմակերպութեան (Երեցների, Արւեստից, Մարգական, Սկաուտական կամ այլ) Միութիւն:

Յօդւած 13

Մասնաճիւղը Իրանի հայաբնակ քաղաքներում կամ գիւղերում աշխատող միութիւնն է, որի մէջ համախմբւած աշխատում են նւագագոյնը 25 անդամներ. Մասնաճիւղը անւանակոչւում է՝ Հայ Մշակութային «Արարատ» Կազմակերպութեան (քաղաքի կամ գիւղի անուն) Մասնաճիւղ:

Յօդւած 14

Միութիւնը կեանքի է կոչւում Կենտրոնական Վարչութեան, իսկ կազմալուծւում է Պատգամաւորական Ժողովի կողմից:

Յօդւած 15

Միութիւնը ունենում է իր Ներքին Կանոնագրութիւնը, որը մշակւում է առաջնորդւելով սոյն Կանոնագրութեան առաջադրանքներով ու ոգով, վաւերացւում է Միութեան Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի կողմից և գործունէութեան է տրւում Կենտրոնական Վարչութեան հաստատումից յետոյ. Միութեան մէջ Ներքին Կանոնագրութիւնը համարւում է սոյն Կանոնագրութեան լրացուցիչ մասը:

Ծանոթ. Կենտրոնական Վարչությունը ստուգում է միայն, որ Միության Ներքին Կանոնագրությունը չհակասի սոյն Կանոնագրության:

Գ. Միության Վարչություն

Յօդված 24

Միության Վարչությունը, միության բարձրագույն մարմինն է և սոյն Կանոնագրությամբ նախատեսված իրաւասութիւնների ու պարտականութիւնների սահմաններում, քննում ու վճռահատում է միության բոլոր խնդիրները և պարտաւոր է Կենտրոնական Վարչութեան որոշումների ու Միության Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի մշակած գործունէութեան Ուղեգծի համաձայն, ծրագրել ու գործադրել միության աշխատանքները:

Յօդված 27

Միության Վարչությունը, իր գործունէութեան աւարտին, պարտաւոր է Միության Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովին ներկայացնել իր բարոյական և նիւթական գործունէութեան գրաւոր զեկոյցը, ինչպէս նաև յառաջիկայ երկամեայ գործունէութեան ուղեգծի ու համապատասխան նախահաշիւի գրաւոր առաջարկը:

Ծանոթ. Գործունէութեան զեկոյցը պէտք է ներառի նաև Միության Վարչութեան թերակատար և անկատար մնացած պարտականութիւններն ու որոշումները:

Յօդված 32

Սկաւուտական Միութիւնը, Վարչութեան փոխարէն ունենում է Սկաւուտապետ սոյն Կանոնագրությամբ Միության Վարչութեան համար նախատեսված պարտականութիւններով ու իրաւասութիւններով:

Դ. Միութիւնների ընդհանուր-ներկայացուցչական ժողով

Յօդւած 33

Միութեան Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական ժողովը, միութեան բարձրագոյն ժողովն է և սոյն Կանոնագրութեամբ նախատեսուած իրաւասութիւնների ու պարտականութիւնների սահմաններում քննում ու վճռահատում է միութեան բոլոր խնդիրները և պարտաւոր է Պատգամաւորական Ժողովի որոշումների նկատառումով, մշակել միութեան գործունէութեան ուղեգիծը:

Յօդւած 40

Միութեան հերթական Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովը գումարում է Միութեան Վարչութեան երկամեայ գործունէութեան աւատին՝ Միութեան Վարչութեան հրաւերով և հետևեալ օրակարգով՝

1. Ժողովի բացում և Ժամանակւոր նախագահութեան ճշտորոշում
2. Լիազօրագրերի ստուգում և հաստատում
3. Նախագահութեան ընտրութիւն
4. Յանձնախմբերի ընտրութիւն
5. Միութեան Վարչութեան բարոյական և նիւթական գործունէութեան զեկոյցի ընթերցում և հրաժարականի ներկայացում
6. Հաշւեքննիչ Մարմնի զեկոյցի ընթերցում
7. Հարցեր Միութեան Վարչութիւնից և Հաշւեքննիչ Մարմնից
8. Ըստ էութեան արտայայտութիւններ
9. Միութեան Վարչութեան բարոյական և նիւթական գործունէութեան գնահատում
10. Պատգամաւորական Ժողովի օրակարգի քննարկում – եզրակացութիւններ
11. Պատգամաւորների ընտրութիւն
Դադար.-որի ընթացքում գումարում է Պատգամաւորական Ժողովը
12. Պատգամաւորների զեկուցում՝ Պատգամաւորական Ժողովից
13. Օրակարգին յաւելումներ կատարելու առաջարկների քննարկում – եզրակացութիւններ
14. Յառաջիկայ գործունէութեան շուրջ առաջարկների քննարկում, գործունէութեան ուղեգծի մշակում և համապատասխան նախահաշիւի հաստատում
15. Միութեան Վարչութեան ընտրութիւն

Ծանօթ.1 Միութեան Վարչութիւնը, հերթական Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողով հրաւիրելուց առաջ, օրակարգի վրայ յաւելումներ կարող է կատարել:

Ծանօթ.2 Հերթական Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովը իր օրակարգի վրայ Ներքին Կանոնագրութեան վերամշակման, իսկ Միաւորը՝ բաժանմունք ունենալու պարագային, բաժանմունքի կազմալուծման խնդիր չի

կարող աւելացնել. այդ յաւելումները կարող է կատարել Միութեան Վարչութիւնը, ժողովը հրաւիրելուց առաջ:

Յօդւած 41

Միութեան արտահերթ Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովը գումարում է յատուկ օրակարգով՝

ա. Միութեան Վարչութեան հրաւերով

բ. Կենտրոնական Վարչութեան պահանջով և Միութեան Վարչութեան հրաւերով

գ. Միութեան անդամների, իսկ միութիւնը բաժանմունքներ ունենալու պարագային, Բաժանմունքների Վարչութիւնների նազագոյնը երկու երրորդի պահանջով և Միութեան Վարչութեան հրաւերով. Սկաուտական Միութեան մէջ, պահանջը ներկայացում է առաջին կարգի աստիճանաւորների նազագոյնը երկու երրորդի կողմից, իսկ միութիւնը Աւագ խմբապետ ունենալու պարագային առաջին և երկրորդ կարգի աստիճանաւորների երկու երրորդի կողմից:

Ծանօթ. Արտահերթ Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովը, իր օրակարգի վրայ յաւելում չի կարող կատարել:

Յօդւած 43

Սկաուտական միութիւնը, Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի փոխարէն ունենում է Բարձրագոյն Աստիճանաւորների Ժողով՝ սոյն Կանոնագրութեամբ Միութեան Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի համար նախատեսուած պարտականութիւններով, ու իրաւասութիւններով, որին մասնակցում են վճռական ձայնի իրաւասութեամբ՝

ա. Սկաուտապետը

բ. Առաջին և երկրորդ կարգի Աստիճանաւորները

գ. Կենտրոնական Վարչութեան մէկ ներկայացուցիչը

խորհրդակցական ձայնի իրաւասութեամբ՝

ա. Երրորդ կարգի աստիճանաւորները՝ երբ տւեալ կարգի աստիճանը նազագոյնը Վարիչ Առաջնորդ կը լինի

բ. Քոյր միութիւնների Վարչութիւնների մէկական ներկայացուցիչները

գ. Հաշւեքննիչ Մարմնի մէկ ներկայացուցիչը

դ. Նազագոյնը երկու տարւայ անդամակցութեան ցենզ ունեցող Հ.Մ.Ա.Կ.-ի այն անդամները, որոնց մասնակցութիւնը օգտակար կը նկատուի և որոնք մասնակցութեան կը հրաւիրեն ժողովի կողմից. հրաւիրեալների առաւելագոյն թիւը

չպիտի անցնի ժողովին վճռական ձայնի իրաւասութեամբ մասնակցողների թիւ կէսից:

Է. Կենտրոնական Վարչութիւն

Յօդւած 44

Կենտրոնական Վարչութիւնը Հ.Մ.Ա.Կ.-ի բարձրագոյն մարմինն է և սոյն Կանոնադրութեամբ նախատեսուած իրաւասութիւնների ու պարտականութիւնների սահմաններում քննում ու վճռահատում է Հ.Մ.Ա.Կ.-ի բոլոր խնդիրները և պարտաւոր է Պատգամաւորական Ժողովի մշակած գործունէութեան Ուղեգծի համաձայն ծրագրել ու գործադրել Հ.Մ.Ա.Կ.-ի աշխատանքները:

Յօդւած 45

Կենտրոնական Վարչութիւնը, բաղկացած եօթ կամ ինն անդամներից, ընտրւում է Պատգամաւորական Ժողովի կողմից՝ երկամեայ գործունէութեան համար:

Յօդւած 46

Կենտրոնական Վարչութեանը կարող է անդամակցել Հ.Մ.Ա.Կ.-ի այն անդամը, որ նւագագոյնը չորս տարի՝ որից և վերջին երկու տարին շարունակաբար անդամակցած կը լինի Հ.Մ.Ա.Կ.-ի որևէ Միութեանը և նւագագոյնը մէկ շրջան անդամակցած կը լինի Միութեան Վարչութեան կամ Կենտրոնական Վարչութեան կողմից կենտրոնատեղիների դեկավարման համար նշանակուած Վարիչ Մարմին: (Յենգը լրացնելու տեսակէտից, Սկաուտապետի օգնականը, հատուածների պարտասխանատուները և նրանց օգնականները և կազմակերպչական աշխատանքների պատասխանատուն համարւում են Միութեան Վարչութեան անդամակցութեանը հաւասար հանգամանք:)

Յօդւած 47

Կենտրոնական Վարչութիւնը, իր գործունէութեան աւարտին, պարտաւոր է Պատգամաւորական Ժողովին ներկայացնել իր բարոյական և նիւթական գործունէութեան գրաւոր զեկոյցը, ինչպէս նաև յառաջիկայ երկամեայ գործունէութեան ուղեգծի ու համապատասխան նախահաշիւի գրաւոր առաջարկը:

Ծանոթ. Գործունեության զեկոյցը պետք է ներառի նաև Կենտրոնական Վարչության թերակատար և անկատար մնացած պարտականություններն ու որոշումները:

Յօդված 49

Կենտրոնական Վարչությունը, պարտավոր է հետևել Միությունների Վարչությունների գործունեությանը և կարող է առկախել այն Միության Վարչությանը, որ կը թերանայ իր պարտականությունների մեջ. այդ պարագային՝ Կենտրոնական Վարչությունը պարտավոր կը լինի, առաւելագոյնը մինչև քսանվեց օր Միության հերթական Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովի օրակարգով, արտահերթ Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողով գումարել և Միության Վարչությանը առկախելու՝ իր հիմնաւորումները ներկայացնելով, պարտի ու պատշաճի տնօրինումը թողնել նրան:

Յօդված 54

Կենտրոնական Վարչության իրաւասութիւնների սահմաններում են ներառում՝ Հ.Մ.Ա.Կ.-ից դուրս հաստատության հետ յարաբերւելու և հանգանակութիւն և վիճակահանութիւն անելու իրաւասութիւնները:

Յօդված 55

Կենտրոնական Վարչությունը, Հ.Մ.Ա.Կ.-ից դուրս որոշ կամ բոլոր հաստատութիւնների հետ յարաբերւելու, յատուկ նպատակով հանգանակութիւն և վիճակահանութիւն անելու և անդամակցության դիմումները ընդունելու կամ մերժելու իրաւասութիւններից մէկը կամ աւելը կարող է փոխանցել Միության Վարչությանը:

2. Հաշիւքննիչ Մարմին

Յօդված 56

Հաշիւքննիչ Մարմինը, սոյն Կանոնադրութեամբ նախատեսուած իրաւասութիւնների ու պարտականութիւնների սահմանում քննում է Կենտրոնական

Վարչութեան ու Միութիւնների Վարչութիւնների նիւթական գործունէութիւնը, որպէսզի վստահանայ, որ նրանց ելքն ու մուտքը համապատասխանում է իրենց նախահաշիւներին, հաշւեմատեանները ճշգրտօրէն արտացոլում են նիւթական գործելակերպին վերաբերող որոշումները:

Ծանօթ. Հաշւեքննիչ Մարմինը, Մասնաճիւղի նիւթական գործունէութիւնը քննելու համար, կարող է նշանակել յատուկ մարմին՝ բաղկացած Հ.Մ.Ա.Կ-ի անդամներից և նրան փոխանցել պարտականութիւնների և իրաւասութիւնների մի մասը կամ ամբողջութիւնը:

Յօդւած 57

Հաշւեքննիչ Մարմինը, բաղկացած երեք կամ հինգ անդամներից, ընտրւում է Պատգամաւորական Ժողովի կողմից, երկամեայ գործունէութեան համար:

Յօդւած 61

Պատգամաւորական Ժողովը, Հ.Մ.Ա.Կ.-ի բարձրագոյն ժողովն է և սոյն Կանոնագրութեամբ նախատեսւած իրաւասութիւնների ու պարտականութիւնների սահմաններում քննում ու վճռահատում է Հ.Մ.Ա.Կ.-ի բոլոր խմբիւրները և պարտաւոր է մշակել Հ.Մ.Ա.Կ.-ի գործունէութեան ուղեգիծը:

Յօդւած 62

Պատգամաւորական Ժողովին վճռական ձայնի իրաւասութեամբ մասնակցում են՝

ա. Նւագագոյնը հինգ տարի առաջ կեանքի կոչւած Միութիւնների Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովների կողմից ընտրւած պատգամաւորները, որոնք պէտք է միութեան անդամ լինեն և նւագագոյնը չորս տարի անդամակցած լինեն Հ.Մ.Ա.Կ.-ին, իսկ վերջին երկու տարին՝ Միութեանը:

բ. Երեքից մինչև հինգ տարի առաջ կեանքի կոչւած Միութեան Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովների կողմից ընտրւած պատգամաւորները, որոնք պէտք է միութեան անդամ լինեն և նւագագոյնը երկու տարի անդամակցած լինեն Հ.Մ.Ա.Կ.-ին, իսկ վերջին մէկ տարին՝ շարունակաբար Միութեանը:

գ. Կենտրոնական Վարչութեան մէկ ներկայացուցիչը:

դ. Հաշւեքննիչ Մարմնի մէկ ներկայացուցիչը:

Յօդուած 63

Պատգամաւորական Ժողովին խորհրդակցական ձայնի իրաւասութեամբ մասնակցում են՝

ա. Մինչև երեք տարի առաջ կեանքի կոչւած Միութիւնների Ընդհանուր կամ Ներկայացուցչական Ժողովների կողմից ընտրւած պատգամաւորները, որոնք պէտք է միութեան անդամ լինեն.

բ. Կենտրոնական Վարչութեան մնացեալ անդամները և Կենտրոնական Վարչութեան անդամակցութիւնից հրաժարւածները.

գ. Հաշւեքննիչ Մարմնի մնացեալ անդամները և Հաշւեքննիչ Մարմնի անդամակցութիւնից հրաժարւածները.

դ. Միութիւնների Վարչութիւնների մէկական ներկայացուցիչները.

ե. Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Գոծավարը.

զ. Կենտրոնական Վարչութեան կողմից կենտրոնատեղիների ղեկավարման համար նշանակւած Վարիչ Մարմինների մէկական ներկայացուցիչները.

է. Նւագագոյնը չորս տարւայ անդամակցութեան ցենզ ունեցող Հ.Մ.Ա.Կ.-ի այն անդամները, որոնց մասնակցութիւնը օգտակար կը նկատուի և որոնք մասնակցութեան կը հրաւիրուեն ժողովի կողմից. հրաւիրեալների առաւելագոյն թիւը չպիտի անցնի ժողովին վճռական ձայնի իրաւասութեամբ մասնակցողների թւի մէկ հինգերորդից:

Յօդուած 64

Պատգամաւորական Ժողովին մասնակցող իւրաքանչիւր միութեան պատգամաւորների թիւը ճշտորոշուում է հետևեալ կարգով՝

ա. Առաջին հարիւր անդամի համար՝ իւրաքանչիւր քսանհինգի դիմաց՝ մէկ պատգամաւոր. վերջին քսանհինգից յետոյ, տասներկուսից աւելի անդամը տալիս է յաւելեալ մէկ պատգամաւոր.

բ. Առաջին հարիւր անդամից յետոյ մինչև երեք հարիւրի համար իւրաքանչիւր հարիւրի դիմաց՝ մէկ պատգամաւոր, վերջին հարիւրից յետոյ, յիսունից աւելի անդամը տալիս է յաւելեալ մէկ պատգամաւոր.

գ. Առաջին չորս հարիւր անդամից յետոյ, իւրաքանչիւր երեք հարիւրի դիմաց՝ մէկ պատգամաւոր.

Ծանօթ.1 Սկաուտական Միութեան պատգամաւորները ընտրուում են աստիճանի առաջնակարգութեան նկատառումով.

Ծանօթ.2 Կենտրոնական Վարչութեան կամ Հաշւեքննիչ Մարմնի անդամը, ինչպէս նաև Կենտրոնական Վարչութեան կամ Հաշւեքննիչ Մարմնի

անդամակցությունից հրաժարվածը, Միութեան Ընդհանուր Ժողովի կողմից պատգամաւոր ընտրել չի կարող:

Ծանոթ.3 Մարզական և արւեստից Միութիւնների դէպքում Միութեան անդամների ընդհանուր թւի մէջ ներառւում են նաև մարզական և արւեստի խմբերի անդամները:

Յօդւած 65

Հերթական Պատգամաւորական Ժողովը գումարւում է Կենտրոնական Վարչութեան երկամեայ գործունէութեան աւարտին՝ Կենտրոնական Վարչութեան հրաւերով և հետևեալ օրակարգով՝

1. Ժողովի բացում և ժամանակաւոր նախագահութեան ճշտորոշում.
2. Լիազօրագրերի ստուգում և հաստատում.
3. Նախագահութեան ընտրութիւն.
4. Յանձնախմբերի ընտրութիւն.
5. Կենտրոնական Վարչութեան նիւթական և բարոյական գործունէութեան զեկոյցի ընթերցում և հրաժարականի ներկայացում.
6. Հաշւեքննիչ Մարմնի զեկոյցի ընթերցում և հրաժարականի ներկայացում.
7. Հարցեր Կենտրոնական Վարչութիւնից և Հաշւեքննիչ Մարմնից.
8. Ըստ էութեան արտայայտութիւններ.
9. Կենտրոնական Վարչութեան բարոյական և նիւթական գործունէութեան գնահատում.
10. Հաշւեքննիչ Մարմնի գործունէութեան գնահատում.
11. Օրակարգին յաւելւումեր կատարելու առաջարկների քննարկում – եզրակացութիւններ
12. Յառաջիկայ գործունէութեան շուրջ առաջարկների քննարկում, գործունէութեան ուղեգծի մշակում և համապատասխան նախահաշիւի հաստատում.
13. Հաշւեքննիչ Մարմնի ընտրութիւն.
14. Կենտրոնական Վարչութեան ընտրութիւն.

Ծանոթ. 1 Կենտրոնական Վարչութիւնը, հերթական Պատգամաւորական ժողով հրաւիրելուց առաջ, օրակարգի վրայ յաւելւումներ կարող է կատարել:

Ծանոթ.2 Հերթական Պատգամաւորական Ժողովը իր օրակարգի վրայ Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Նպատակի փոփոխման, սոյն Կանոնագրութեան վերամշակման կամ միութեան կազմալուծման խնդիր չի կարող աւելացնել. այդ յաւելւումները կարող է կատարել Կենտրոնական Վարչութիւնը, ժողովի հրաւիրելուց առաջ:

Յօդված 66

Արտահերթ Պատգամաւորական Ժողովը գումարում է յատուկ օրակարգով՝ ա. Կենտրոնական Վարչութեան հրաւերով.

բ. Հաշւեքննիչ Մարմնի պահանջով և Կենտրոնական Վարչութեան հրաւերով.

գ. Միութիւնների Վարչութիւնների նազագոյնը երկու երրորդի պահանջով և Կենտրոնական Վարչութեան հրաւերով.

Ծանօթ. Արտահերթ Պատգամաւորական Ժողովը, իր օրակարգի վրայ յաւելում չի կարող կատարել:

Յօդված 68

Պատգամաւորական Ժողովի իրաւասութիւնների սահմաններում են ներառում Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Նպատակի փոփոխման, սոյն Կանոնադրութեան վերամշակման և Հ.Մ.Ա.Կ.-ի կազմալուծման իրաւասութիւնները:

Յօդված 70

Կառոյցի մէջ նախատեսւած մարմինը իր գործունէութեան համար պատասխանատու է մարմնից հաշւառու ժողովին և անմիջապէս գերադաս մարմնին:

Յօդված 71

Կառոյցի մէջ նախատեսւած մարմնի անդամը, իր գործունէութեան համար պատասխանատու է մարմնից հաշւառու ժողովին:

Յօդված 78

Կառոյցի մէջ նախատեսւած մարմինը, իր աշխատանքները շարունակել չկարողանալու պարագային, պարտաւոր կը լինի իր գործունէութիւնը աւարտած յայտարարել և առաւելագոյնը մինչև եօթ օր, իրենից հաշւառու հերթական ժողովի օրակարգով՝ հաշւառու արտահերթ ժողով հրաւիրել:

5. Կարգապահական

Յօդված 96

Նկատի ունենալով կարգապահության որոշիչ դերը՝ հաւաքական գործունեության մէջ, կառոյցի մէջ նախատեսւած Վարչութիւնը, իր կազմակերպական իրաւասութիւնների սահմանում, պատժում է իրեն պատասխանատու և տասնչորս տարիքը բոլորած այն անդամին, որ իր անկարգապահ արարքով վնասում է կամ կարող է վնասել Հ.Մ.Ա.Կ.-ին: Պատժական որոշումը տրւում է հիմնականում ոչ թէ ենթակային տուժեցնելու՝ այլ անկարգապահ արարքի կրկնության առաջն առնելու նպատակով. տասնչորս տարիքը չբոլորած անդամի պարագային, պատժական որոշումը տնօրինում է աշխատանքի պատասխանատուն, դաստիարակը կամ մարզիչը՝ ենթակայի տարիքը և կատարած անկարգապահ արարքի նկատառումով: Կառոյցի մէջ նախատեսւած վարչութիւնը, դատական խնդրի քննարկման իր իրաւասութիւններն ու պարտականութիւնները, կարող է փոխանցել իր կողմից նշանակւած Դատական Ատենանի. տասնչորսից տասնավեց տարեկան անդամի պարագային, պէտք է կէանքի կոչել Դատական Ատենան՝ բաղկացած դաստիարակչական փորձառութիւն ունեցող անդամներից:

Յօդված 97

- Անկարգապահ արարքներ են համարւում՝
- ա. Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Նպատակից շեղւելը.
 - բ. Հ.Մ.Ա.Կ.-ի վարկին կամ ունեցւածքին վնասելը.
 - գ. Սոյն Կանոնադրութեան զանցառելը.
 - դ. Կառոյցի մէջ նախատեսւած վարչութեան կամ ժողովի դէմ պայքար մղելը կամ նրա որոշումին չենթարկւելը.
 - ե. Յանձնառութեան մէջ թերանալը.

Յօդված 98

Անկարգապահ անդամը ենթակայ է պատժական հետևեալ որոշումներից մէկին՝

- ա. Նկատողութիւն
- բ. Յանդիմանութիւն
- գ. Որոշ աշխատանքներից զրկում-առաւելագոյնը մէկ տարով.

դ. Ընտրելու իրաւունքից զրկում-առաւելագոյնը վեց ամսով.

ե. Կախակայում-տասնչորսից տասնվեց տարեկան անդամի պարագային՝ առաւելագոյնը մէկ ամսով, իսկ տասնվեց տարիքը բոլորած անդամի պարագային՝ առաւելագոյնը երեք ամսով.

զ. Հ.Մ.Ա.Կ.-ից արտաքսում. որոշումը տրւում է Կենտրոնական Վարչութեան կողմից և վերջնական է դառնում հերթական Պատգամաւորական Ժողովի հաստատումից յետոյ.

Ծանօթ.1 Նկատողութիւնը և յանդիմանութիւնը բնոյթով նոյնը լինելով հանդերձ, միմեանցից տարբերւում են նրանով, որ առսջինը հաղորդւում է միմիայն ենթակային, իսկ երկրորդը՝ պատժական միւս որոշումների պէս, յայտարարւում է Հ.Մ.Ա.Կ.-ի մէջ:

Ծանօթ.2 Կախակայումը, տւեալ ժամանակաշրջանի համար, կապւում է ենթակայի բոլոր իրաւասութիւնները:

Յօդւած 99

Պատժական որոշում տալուց առաջ, կառոյցի մէջ նախատեսւած վարչութիւնը, պարտաւոր է լսել ենթակային, իսկ որոշում տալուց յետոյ՝ որոշումը Հ.Մ.Ա.Կ.-ի մէջ յայտարարելուց առաջ, պարտաւոր է հաղորդել ենթակային:

Ծանօթ. Ենթակային լսելու կամ պատժական որոշումը նրան հաղորդելու համար, բանաւոր հրաւիրելու հնարաւոր չլինելու կամ բանաւոր հրաւերը չընդառաջելու պարագային, պէտք է գրաւոր հրաւեր յղել նրա փոստային հասցեով: Գրաւոր հրաւերը առաքման թականից մինչև մէկ ամիս չընդառաջելու դէպքում, պատժական որոշումը կարելի է տալ առանց ենթակային լսելու և կամ որոշումը յայտարարել՝ առանց նախապէս ենթակային հաղորդելու:

Յօդւած 101

Միութեան անդամը, կարող է ընտրել կամ ընտրւել տասնվեց տարիքը լրացրած լինելու պարագային:

Յօդւած 102

Միութեան անդամը, իր քւէն ուրիշին չի կարող փոխանցել:

Յօդված 103

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի անդամը, իր ընթացքի ու կեցվածքի համար պատասխանատու է Կենտրոնական Վարչությանը և իր անդամակցած Միության Վարչությանն, Բաժանմունքի Վարչությանը և մարզական կամ արևստի խմբի պատասխանատու կազմին:

Յօդված 106

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի մեջ Միության անդամի վճարով աշխատելը արգելված է, բացառությամբ են կազմում պաշտոնեաները, որոնք Միության անդամ լինելու պարագային կը զրկեն ընտրվելու իրաւասութիւնից:

Յօդված 107

Միության գոյացրած ունեցւածքը՝ Հ.Մ.Ա.Կ.-ի սեփականութիւնն է, ունեցւածքի օգտագործման իրաւասութիւնն է, որ վերապահւած է միութեանը:

Յօդված 108

Հ.Մ.Ա.Կ.-ի կազմալուծւելու պարագային, նրա բոլոր ունեցւածքը փոխանցւում է Հայաստանեաց Առաքելական Եկեղեցու Ազգային Իշխանութեանը՝ որպէս ազգային ունեցւածք:

«Սկաուտական Խմբակ»

Խմբակը Սկաուտական աշխատանքներում գոյություն ունեցող ամենափոքր ու ամենահիմնական կառույցն է: Խմբակը բաղկացած է 8-10 սկաուտներից որ միասին կազմում են մի հաւաքական՝ խմբակ:

Խմբակները կարող են բաժանւել ըստ սկաուտների տարիքի, սկաուտների գիտելիքների կամ սկաուտների նախասիրութիւնների ու հետաքրքրութիւնների: Որպէս օրինակ սկաուտական Արի կամ Արեւուշ խմբի մէջ կարելի է սկաուտներին բաժանել 3-4 խմբակների ըստ նրանց տարիքի, խմբակ 1՝ 16-15 տարեկան սկաուտներ, խմբակ 2՝ 14-13 տարեկան սկաուտներ, խմբակ 3՝ 12-11 տարեկան սկաուտներ:

Նաև կարելի է խմբի պատասխանատուն խմբակների բաժանի ըստ սկաուտական գիտելիքների ու փորձառութեան, օրինակ 3-րդ կարգի գիտելիքների ունեցող սկաուտները մաս են կազմում խմբակ 1-ին: Իսկ նորամուտները խմբակ 3-ի աշխատանքներին իսկ միջին գիտելիքներով սկաուտները մասնակցում են խմբակ 2-ին:

Ինչպէս ասեցինք կարելի է սկաուտներին բաժանել ըստ իրենց նախասիրութիւնների օրինակ դաշտային աշխատանքների խմբակ, ուսումնասիրութիւնների խմբակ և այլն:

Այնուամենայնիւ պիտի ուշադիր լինել թէ սկաուտական խմբակի մաս կազմող սկաուտները իրենք ներդաշնակ լինեն իրենց ընկերական – սկաուտական շրջանին, որովհետև իւրաքանչիւր սկաուտական խմբակ առաւել իր պաշտօնական կարգին որը ճշտում է խմբի պատասխանատուի միջոցով նաև ունի ոչ պաշտօն կառույց որ շատ կարևոր դեր ունի սկաուտական խմբակի աշխատանքների յաջողութիւններում: Սկաուտական աշխատանքներում իւրաքանչիւր խմբակ ունենում է մէկ խմբակի պատասխանատու, որը իդեալական պարագային ունենում է Առաջնորդի աստիճան, իսկ խմբակի պատասխանատուի օգնականը պիտի ունենայ Դեր առաջնորդի աստիճան:

Խմբակի պատասխանատուն ու օգնականը վերահասու են խմբակի պաշտօնական դրացքին ու աշխատանքների գործադրմանը: Խմբակի պատասխանատուն ու օգնականը համարում են խմբակի գերագոյն մարմինը ու հաշւետու են խմբի պատասխանատուին իրենց խմբակի աշխատանքների վերաբերեալ:

Յատկանշական է, որ իւրաքանչիւր խմբակ կարող է ունենալ ժամանակաւոր աշխատանքի պատասխանատու, որը ընտրւում է խմբակի անդամների միջոցով ու հաստատւում է խմբակի գերագոյն մարմնի միջոցով: Աշխատանքի պատասխանատուն համատարիք է կամ համագիտելիք է խմբակի այլ անդամների հետ ու ընտրւում է քւէարկութեամբ այն նկատառումով որ ընտրւած սկաուտը

խմբակին ամենից լաւ կերպով կարող է առաջնորդի ճշտած յատուկ աշխատանքում: Այսպիսի առիթ պիտի ընձեռնուի մօտաւորապէս խմբակի բոլոր անհատներին զարգացնելու համար իրենց ղեկավարման կարողութիւնները:

Իրաքանչիւր խմբակ պիտի ունենայ իրեն բնութագրող համապատասխան թոթեմը: Այս թոթեմ նշանը տեղադրուում է խմբակի դրօշակի վրայ ու խորհրդանշում է խմբակի հաւաքականութիւնը: Իրաքանչիւր խմբակ պիտի ունենայ կազմակերպչական աշխատանքներ որպէս նմուշ՝ խմբակի քարտուղար, լուսանկարչականի պատասխանատու, դրօշակակիր, նիւթականի պատասխանատու և այլն:

Իրաքանչիւր խմբակ պէտք է իր շաբաթական աշխատանքներում ունենայ հանդիպումներ որում կատարուում է երդման արարողութիւն, ներկայ-բացակայ է կատարուում ու խմբակի պատասխանատուական կազմը կատարում է իր փոխանցումները: Հանդիպման աւարտին խմբակի անհատները փոխանցում են իրենց հարցերն ու առաջարկները ապագայ աշխատանքների համար ու նաև առաջարկներ են ներկայացնում իրենց խմբի աշխատանքները բարելաւելու համար որովհետև խմբակի անհատը դերակատար է խմբակի աշխատանքների ծրագրման մէջ ևւել ի քան խմբի աշխատանքներում:

Խմբակի գերագոյն մարմինը խմբակի անհատների առաջարկները խմբի համար փոխանցում են խմբի աստիճանաւորական ժողովում:

Խմբակի աշխատանքի ծրագրման համար առաւելագոյնը պէտք է օգտուել խմբակի անհատներից:

Լաւ խմբակը լաւ սկառուտական է ակնկալում:

«Կազմակերպչական Աշխատանքներ»

Կազմակերպչական աշխատանքների բացատրություն

Սկաուտական Միութեան աշխատանքների կարևոր բաժիններից կազմակերպչական աշխատանքներն են: Սկաուտական իւրաքանչիւր կառոյց, սկսեալ խմբակից մինչև միութիւն ունեն իրենց համապատասխան կազմակերպչական աշխատանքները, որ կազմակերպում են սկաուտական առօրեայ աշխատանքները օրինակ՝ Քարտուղարական, երթնեկութիւն, պահեստ և այլն: Կազմակերպչական աշխատանքները սահունացնում են առօրեայ ընթացիկ աշխատանքները ու նախատեսումներ են անում իւրաքանչիւր աշխատանքի պահանջներից ու կատարում համապատասխան աշխատանքները:

Կազմակերպչական աշխատանքները սկաուտական միութեան կառոյցում համարում են հորիզոնական պաշտօններ- հանգամանքներ:

Սկաուտական կառոյցում խմբակ, խումբ, հատւած և միութիւն կառոյցները իրենց պատասխանատուններով համարում են ուղղահայաց կառոյցներ: Ի տարաբերութիւն իւրաքանչիւր կառոյցում կազմակերպչական աշխատանքներ գոյութիւն ունեն ու հաշւետու են նոյն կառոյցի կազմակերպչական աշխատանքների պատասխանատուին ու համարում են հորիզոնական: Իւրաքանչիւր անհատ մասնակցելով որևէ խմբակի մէջ նաև մաս է կազմում խմբի, հատւածի և միութեան կառոյցներին որը նոյն ժամանակ կարող է վերանշած կառոյցների ցանկացած կազմակերպչական գլխի պատասխանատուն լինի:

Կազմակերպչական աշխատանքները բաժանւում են երկարատև և կարճատև տեսակների:

Երկարատև կազմակերպչական աշխատանքները կեանքի են կոչւում իւրաքանչիւր կառոյցի համար, իսկ կարճաժամկետ կազմակերպչական պատասխանատուները նշանակւում են իւրաքանչիւր աշխատանքի համար օրինակ՝ տարեկան բանակում:

Կազմակերպչական աշխատանքների կարևորութիւնը միութեան մակարտակում

Սկաուտական ցանկացած աշխատանքի յաջողութիւնը չի կարելի պատկերացնել առանց կազմակերպչական աշխատանքների: Սկաուտական աշխատանքները ծրագրաւորումը առանց կազմակերպչական աշխատանքի նմանում է առանց հոգու մարմնի:

Իւրաքանչիւր աշխատանքի պատասխանատու իր աշխատանքը ծրագրելուց պիտի այն բաժանի երկու մասի:

Ա) Աշխատանքի բովանդակության ծրագրաւորում

Բ) Աշխատանքի կազմակերպչական ծրագրաւորում: Որպէս նմուշ Երդման արարողութեան, Ողէմպիական մրցութիւնների, տարեկան բանակումները ունենում են իրենց աշխատանքներին համապատասխան կազմակերպչական աշխատանքներ:

Կազմակերպչական աշխատանքների տարբերութիւնը հատուծային աշխատանքներից

Հատուծների աշխատանքների հիմքը խումբն է ու խմբակի աշխատանքը որը ծրագրում է կառոյցի պատասխանատուների ծրագրումով ու անհատների առաջարկով, այն կատարում է խմբային կերպով:

Սակայն կազմակերպչական աշխատանքները կատարում են նախապէս ճշտած պահանջների ու կարիքների, ապա սկսուտը ըստ իր հեղինակութեան նորարարութիւններ ու փոփոխութիւններ է սահմանում իր աշխատանքում:

Կազմակերպչական աշխատանքների չարթ

Յաւելեալ բացատրութիւնների համար դիմել Կազմակերպչական աշխատանքների գրքոյկին:

«Բանակում»

Սկաուտական աշխատանքների ամենակարևոր աշխատանքներից բանակումն է: Բանակումը այն իւրայատուկ առիթներից է, որ սկաուտը կարողանում է փորձել իր բոլոր իմանալիքները կեանքի, ի մասնաւորի դաշտային աշխատանքներում: Սկաուտը բանակումի ընթացքում գործադրում է այն ինչ սովորել է մէկ տարւայ ժամանակահատւածում:

Ինչ է բանակում

Բանակումի նպատակն է սկաուտին վարժեցնել ընկերային եւ հաւաքական կեանքում ապրելու համար :

Ով և ինչ պայմաններում նկատի առնելով կը կազմակերպի բանակումը

Բանակումը կը կազմակերպի բանակումի պատասխանատու մարմինը եւ մարմին բանակումի յաջողութեան համար պիտի նկատի առնի՝

Ա- պաշտօնների բաժանում- որպէսզի պատասխանատու մարմնի գործը յաջողի պիտի գործերը բաժանի ըստ անհատների կարողութեան:

Բ- թւի հարցը- բանակումին առնւազն մէկ շաբաթ առաջ պէտք է պատասխանատու մարմնը ունենայ մասնակցողների անւանացանկը որպէսզի ըստ այն պատրաստէ գոյքերի ցանկը, ճաշացուցակը, քանակը, և ապահովել երթևեկութիւնը:

Գ-բնութեան պայմանները- եթէ կազմակերպւած բանակումը ամառ է այն ժամանակ բանակումի սովորական գոյքերով գնան իսկ եթէ ձմռան շրջան է պէտք է նկատի առնել անձրեւի պարագան որպէսզի նրա հիման վրայ աւելորդ նայլոն, կամ գետինը փորելու գոյքեր: Իսկ եթէ բանակումը ձիւնի վրայ է պէտք է նկատի առնել համապատասխան գոյքեր:

Բանակումի պատասխանատուի պարտականութիւնները բանակումից առաջ

- 1- Ընտրել բանակումի յարմար վայր:
- 2- Ճշտել բանակումի նպատակը եւ պատրաստել ծրագիրը:
- 3- Պատրաստել բանակումի բոլոր գոյքերի ցանկը նւագագոյնը 1 շաբաթ առաջ:
- 4- Տեղեակ պահել սկաուտներին եւ ծնողներին առնւազն 1 ամիս առաջ:
- 5- Ճշտել բանակումի սակն ու կանխավճարները:
- 6- Նախապէս արտօնութիւն ստանալ պատասխանատու մարմնից:

- 7- Ունենալ իւրաքանչիւր սկուտի հասցէն եւ անձնական հիւանդութիւնները որեւէ պատահարի առաջն առնելու համար:
- 8- Բանակավայրի հողատիրոջից իրաւասութիւն ստանալ:

Բանակավայրի ընտրութիւն

- 1- Բանակումը պիտի լինի հարթ գետնի վրայ:
- 2- Պայման է որ բանակավայրում լինի շաք տեղեր:
- 3- Բանակումը պիտի լինի չոր գետնի վրայ և խոնաւ տեղ չպիտի լինի:
- 4- Բանակումը պիտի լինի բնակչութիւնից հեռու որպէսզի աշխատանքը չխանգարի բնակիչներին:
- 5- Բանակավայրում պէտք է գոյութիւն ունենայ երթևեկի միջոց:
- 6- Բանակավայրի մօտ պիտի ըլլել ջուր լինի:
- 7- Բանակումի համար պէտք է հողատիրոջից արտօնութիւն ունենալ:
- 8- Բանակավայրի շրջակայքում պէտք է բժշկական օգնութիւնների հնարաւորութիւն գոյութիւն ունենայ:
- 9- Պէտք է նկատի առնել բանակավայրի երթևեկութեան միջոցները:

Կէանքը բանակումում

Բանակումում պիտի գործերի բաժանում լինի: Իւրաքանչիւրը պիտի իր պարտականութեանը գիտակցի և դա է հաւաքականի կէանքը յաջողութիւնը: Հերթապահները կը հսկեն բանակումի աշխատանքները:

Պահակութիւնը շատ կարևոր դեր ունի բանակումում ու շատ բժախնդիր պէտք է հետևել նրան: Նաև պիտի ամեն գիշեր աստիճանաւորական ժողով տեղի ունենալ և քննարկել օրւայ աշխատանքն ու հունի մէջ դնել յաջորդ օրւայ աշխատանքները:

Բանակումի վերադարձին պիտի հոգ տանել բանակավայրի մաքրութեան եւ նաեւ բոլոր գոյքերին:

Բանակումի պատասխանատուի պարտականութիւնն է որ ամեն օր պարատ նայի բանակումից որպէսզի մաքրութիւնը պահպանւի: Նաև պէտք է քաջալերեն անհատներին որպէսզի անհատական մաքրութեանն էլ հետևեն: Ուշադիր լինել անհատների արեւահար չլինելու համար աշխատանքի ընթացքին գլխարկ դնել և ջուր խմել:

Բանակավայրի ներքին դասաւորում

- 1- Ճշտել բանակավայրի մուտքը եւ մուտքին դնել խումբի սարքաւորումն ու անունը:
- 2- Ճշտել բանակավայրի ցանակապատերը որ ճշտում են բանակավայրի սահմանները:
- 3- Մուտքից մի քիչ առաջ կը լինի դրօշակի ձողը և նրա մօտ յայտարարութիւնների տախտակը:
- 4- Խոհանոցը պիտի բանակավայրի վերջը լինի եւ հովի ուղութեամբ լինի որ ճաշերի հոտը բանակավայր չմտնի:
- 5- Բանակումի պատասխանատուի վրանը պիտի դրօշակի մօտ լինի:
- 6- Մատակարարման վրանը կարելի է խոհանոցի կողքը լինի:
- 7- Խարոյկի վայրը պիտի դրօշակի ձողի մօտ լինի:
- 8- Ճաշարանը կլինի խոհանոցի եւ բանակավայրի մէջտեղ:

Ճաշի օրէնքները եւ նրանց հոգատարութիւնը

- 1- Նախքան ճաշ պիտի ձեռքերը լւանալ:
- 2- Բոլոր խումբը միասին ճաշի կը նիստի բանակումի պատասխանատուի հրամանով:
- 3- Նախքան ճաշելը խումբը պիտի աղօթի:
- 4- Ճաշը ուտել հանդարտ և առանց աղմուկի:
- 5- Որևէ սկաուտ չի կարող ճաշի ընթացքին ճաշարանը թողնի, առանց բանակումի պատասխանատուի թոյլտուութեան:

Բանակումի պատասխանատուի պարտականութիւնները բանակումի աւարտին

- 1- Հոգ տանել որ բանակավայրը և խոհանոցի գոյքերը մաքուր վիճակում վերադարձնել:
- 2- Վստահ լինել որ իւրաքանչիւր սկաուտ ապահով տուն հասնի:
- 3- Բոլոր գոյքերը որ վերադարձւել է դասաւորել կենտրոնում որպէսզի ապագայում օգտագործի:
- 4- Պատասխանատու մարմնին ներկայացնել մանրամասն տեղեկագիր-գեկուցագիրը:

Բանակումների տեսակները

Բանակումները ըստ իրենց մասնակցողների բաժանում են տարբեր տեսակների: Սկաուտական Միութեան իւրաքանչիւր կառոյցը կարող է բանակում գնալ օրինակ՝

- 1) խմբակի
- 2) խմբի
- 3) հատուածի
- 4) միութեան

Նաև Սկաուտական Միութեան նոյն աստիճանի կամ պաշտօնի սկաուտներն էլ կարող են բանակում գնալ օրինակ՝ աստիճանաւորական բանակում կամ պատասխանատուական բանակում: Նաև կազմակերպւում են միութեան մասշտաբից աւելի մեծ բանակումներ, որոնցից կարելի է նշել համագաղութային բանակում, Հ.Մ.Ը.Մ. բանակում կամ ջամբուրիներ:

Ջամբուրիներ այն բանակումներն են որ այժմ կազմակերպւում են WOSM-ի միջոցով տարբեր ազգերի համար 4 տարի մէկ յաջորդականութեամբ:

Հարկ է նշել, որ նաև գոյութիւն ունեն բանակումներ որը կազմակերպւում են յատուկ նպատակ օրինակ՝ որակաւորման բանակում, նախընտրական բանակում և այլն:

Բանակումները իրարից կը տարբերւեն ըստ իրենց նպատակին՝

1-Տարեկան բանակում-այս այն բանակումն է որ տարին մէկ անգամ է լինում ամռան, Որը կը կայանայ ծրագրւած նպատակը հետապնդելով որը անհատները վարժւում են բարոյական դաստիարակչութիւնով:

2-Դաստիարակչական կամ դպրոց բանակում-այս բանակումի նպատակն է սկաուտի զարգացման և առաջադիմութեան վրայ: Սկաուտը ամբողջացնում է մտային պաշարը իրեն տրւած դասախօսութիւնների միջոցով, նաև կամբողջանայ սկաուտական գիտելիքները:

3-Ռալի բանակում-սկաուտական աշխատանքների ցուցադրման յատուկ բանակում է: Նման բանակումները կը մասնակցեն միասնաբար մէկից աւելի խմբեր և կը պատրաստեն զուտ սկաուտական ձեռքի աշխատանքներ ինչպէս կամուջներ աշտարակ եւ այլն: Այս բանակումը կը հետապնդի 2 նպատակ առաջինը խմբերում ստեղծում էմրցակցութիւն և բնականաբար կը բարձրանայ կարողութիւններ և երկրորդը ռալի բանակումը կը հանդիսանայ սկաուտական քարոզչական լաւագոյն միջոցն է:

4-Արշալուստի Բանակում-այս բանակումը կարճ է ժամանակով: Այս բանակումը քայլերով է և յստակ բանակավայր չունի: Արշալուստի Բանակումը հետապնդում է մասնաւոր նպատակ օրինակ՝ որոշ շրջանի քարտեզ գծել, կամ կողմնացոյցով առաջադրւել շրջանի մէջ ապրելակերպին ծանօթանալ:

5-Շաբաթավերջի Բանակումներ-տեղի կունենայ շաբաթուայ վերջում: Նպատակն է կիրառել մէկ ամսւայ սովորածի գործնականը:

Ցանկացած կառոյցի համար բանակումի աշխատանք ծրագրելը ու գործադրելը ունի մի շարք նախապայմաններ, որոնք պէտք է նկատի առնուի բանակում կազմակերպիչների միջոցով:

Նախ պէտք է ճշտել բանակումի նպատակը, որը պէտք է համապատասխանի բանակումին մասնակցող սկաուտների տարիքին և պահանջին:

Ապա նկատի ունենալով բանակումի նպատակը և մասնակցողների կարողութիւնը ճշտում է բանակումի վայրը՝ բանակավայր: Նպատակը և բանակավայրը ճշտելուց յետոյ բանակումի ծրագրող կազմը նկատի է ունենում աշխատանքի ծրագրման և գործադրման փուլը:

Այդ ուղղութեամբ աշխատանքները բաժանւում են երկու գլխի՝

ա) բանակումի աշխատանքի ծրագիր

բ) բանակումի կազմակերպչական աշխատանքներ

Իւրաքանչիւր գլխի համար կարելի է նկատի առնել համապատասխան կազմեր:

«ՓԱՅՆԵՐԻՆԳ»

Փայներինգը սկաուտական աշխատանքների այն հաւաքածոն է, որում սկաուտները շինութիւններ են պատրաստում, օգտուելով գերաններից, փայտերից, թուղիներից և այլն:

Այսու Փայներինգի աշխատանքում կարևոր դեր ունեն `

1-Թուղիները

2-Թուղիների օգտագործման ձևերը ի մասնաւորի փաթաթւածքները

3-Սանձահարում

Այս բաժնում ծանօթանալու ենք, թուղիների հետ ըստ հետևեալ կարգի `

★ԹՈՎԵՐԸ

1-Թուղիների զօրութիւնն ու ուժը

2-Թուղիների տեսակները

3-Թուղիների քաշողական ուժը

4-Թուղիների պահպանումը

5-Թուղիների տեսակները ըստ գործածութեան

6-Ընդհանուր օրէնքներ

1-ԹՈՎԵՐԻ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՈՒԺԸ

Թուղիները կարող են կրել որոշ սահմանափակ ճնշում, որից յետոյ թուղի կարող է կտրուել: Այսու կարևոր է որ ցանկացած սարքաւորում կանգնացնելուց առաջ, հաշւարկել հետևեալ ճնշումները:

$$Ա- \text{ Վստահելի ճնշում} = \frac{(\text{թուղի շրջագիծ})}{18} = \text{թոն}$$

$$Բ- \text{ ճնշում} = \frac{(\text{թուղի շրջագիծ})^2}{9} = \text{թոն}$$

$$Գ- \text{ Թուղի դիմադրական վերջին ուժ} = \frac{(\text{թուղի շրջագիծ})^2}{6} = \text{թոն}$$

$$Դ- \text{ Թուղի պատրող ուժ} = \frac{(\text{թուղի շրջագիծ})^2}{3} = \text{թոն}$$

Ծանոթ՝

- 1)Թռիկի շրջագիծը ըստ inch–ի պիտի հաշվել :
- 2)Վերոյիշեալ ֆորմուլաները պիտի նկատի առնել 15 սմ. շրջագիծ ունեցող և աւելի փոքր տրամագծով թռիկների նկատմամբ:

2-ԹՈՒԿԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Թռիկերը ընդհանրապէս պատրաստուում են տարբեր բնական և արհեստական նիւթերից՝

Ա.Կանաֆէ թռիկեր՝ Այս թռիկերը պատրաստուում են կանաֆ անունով բոյսից եւ ջրի մէջ անփոփոխ են մնում:

Բ.Բամբակէ թռիկեր՝ նրանով հանդերձ որ ձկուն թռիկեր են սակայն առաձգական լինելու պատճառով շատ գործածական չեն:

Գ.Լիֆ թռիկեր՝ բաժանուում են երկու տեսակի՝

1-Միզալ, որը կազմուում է 4 հիւսւածքից:

2-Մանիլլա, որը կազմւած է 3 հիւսքերից:

Այս թռիկերը ջրի մէջ անգործածելի է, սակայն ի բացառեալ դրան ընդհանրական գործածուում են:

Դ.Նայլոնի թռիկեր՝ դասուում են արհեստական թռիկերի շարքում, և սկաուտական աշխատանքներում շատ գործածական չեն:

Ե.Արհեստական նիւթերով պատրաստւած թռիկեր՝ փջիփրօփիլէն նիւթից շատ գործածական են ջրի մէջ: Այս թռիկերը կազմուում են 3 հիւսքից և շատ ամուր կազմւածք ունեն: Հակառակ նայլոնի թռիկերի չեն սուզուում ջրի մէջ:

Զ.Մետաղեայ թռիկեր՝ այս թռիկերը պատրաստուում են մետաղից, օրինակ՝ երկաթ, պողպատ, պղինձ եւ այլն: Գործածուում են ծանր աշխատանքների մէջ ինչպիսին են օդային ֆիզիկական:

3-ԹՈՒԿԵՐԻ ԶԳՈՂԱԿԱՆ ՈՒԺԸ

Որպէս ընդհանուր օրէնք թռիկերի ծանրութիւն վերցնելու կարողութիւնը տարբերուում է ոչ միայն իրենց տրամագծի հաստութեան բերումով, այլ նրանց տեսակով: Հետևեալ տախտակը ցոյց է տալիս թռիկերի քաշողական ուժը նաև համեմատելով իրար հետ:

Օրինակ՝ Սիգալ թոկ

Տրամագիծ

10 մլմ.

12 մլմ.

16 մլմ.

20 մլմ.

Ծանրութեան ուժը

80 քլգ.

100 քլգ.

180 քլգ.

270 քլգ.

Մանիլա թոկը 2 անգամ աւելի զօրութիւն ունի սիգալից:

Կանեֆի թոկը 2 անգամ աւելի զօրութիւն ունի սիգալից:

Բամբակի թոկը 4,5 անգամ աւելի զօրութիւն ունի սիգալից:

Փոլիփրօփիլէն թոկը 6 անգամ աւելի զօրութիւն ունի սիգալից:

Նայլօն թոկը 9 անգամ աւելի զօրութիւն ունի սիգալից:

Օրինակ՝ Սիգալ թոկը 12 մլմ. տրամագիծով կարող է վերցնել 100 քլգ. ծանրութիւն, նոյն տրամագծով մանիլա թոկը կարող է վերցնել 200 քլգ. նաև նոյն տրամագծով կանեֆի թոկը 400 քլգ.:

4-ԹՈՎԵՐԻ ՊԱՀՊԱՆՈՒՄԸ

1.Թոկերի վերջաւորութիւնը կապել ծայր հիւսքով:

2.Թոկերը թրջւելու դէպքում արևից հեռու օդաստն շուք տեղում չորացնել: Հակառակ պարագային թրջւած թոկերը շուտ կը կտրւեն:

3.Փոփոխական տաքութեամբ վայրերում չպահել:

4.Եթէ թոկը երկար ժամանակ արևի տակ մնացած լինի նախքան օգտուելը պիտի պաղ ջրի մէջ գցել և յետոյ կախել և վերջում քաշւած վիճակում չորացնել:

5.Շատ գործածած թոկերը, վնասուած լինելու դէպքում ներկով նշան դնել և գործածել թեթև աշխատանքների համար:

6.Թոկերի փաթեցները կախել որպէսզի նրանց շուրջ օդ անցնի:

7.Թրջւած թոկից չօգտուել, այլ նախապէս չորացնել:

8. Թոկերը լաւ ձևով փաթաթել:

5-ԹՈՎԵՐԻ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ ԸՍՏ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ

1-ՀԻԻՍՔ-Թոկից պատրաստուած որևէ բան:

2-ՀԱՆԳՈՅՑ-Երկու թոկերի միացումը իրար:

3-ԿԱՊ-Թոկերի միացումը մի ուրիշ առարկայի

4-ՓԱԹԱԹԱԾՔ-Թոկերի միջոցով առարկաների, ընդհանրապէս ձողերի կամ գերանների ամրացումը իրար:

6-ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՕՐԵՆՔՆԵՐ

1-Բաց կամ սպիտակի մօտ գոյն ունեցող թուղթերը աւելի լաւ որակ ունեն:

2-Եթէ թուղթի հիւսքերը իրարից անջատենք և մազիկները թափեն, այդ թուղթը լաւ որակ չունի:

3-Այս թուղթը որ 3 հիւսք ունի աւելի ամուր է քան 4 հիւսքով թուղթը:

4-Կոճղակապ (կապը) թուղթի ուժը պակսեցնում է 35 առ 100. գերանակապը 40, սովորականը հանգոյցը 55:

5-Երբ 2 թուղթեր միացման հիւսքով իրար միացնեն, իրենց ուժը կը պակասի 10-ից 20 առ հարիւր:

6-Երբ մեր տրամադրութեան տակ կը լինեն միայն բարակ թուղթեր և կարիք կը լինի օգտուելու հաստ թուղթից, հետևեալ հաշուով կարելի է օգտուել բարակ թուղթից, նոյն զօրութեամբ՝

Ա.Այն զօրութիւնը որ մեր թուղթը կարիք ունի տրամագիծը կը բազմապատկենք նոյն գումարի

$16 \cdot 16 = 256$ մլմ.

Բ.Ինքը իրան կը բազմապատկենք այն թուղթի տրամագիծը որ մեր տրամադրութեան տակ կայ

$5 \cdot 5 = 25$ մլմ.

Գ.256-ը կը բաժանենք 25-ի $256/25 = 10,2$. ուրեմն մօտաւորապէս 10 բամբակէ թուղթեր կարիք ունենք 16 մլմ. զօրութիւն ունենալու համար:

★ Որոշ կապեր (փաթաթածքներ)

Փայտերինգի մէջ ընդհանրապէս փաթաթածքները սկսում կամ վերջանում են հետևեալ 3 կապերով՝

1.Գերանակապ

2.Կոճղակապ

3.Կրկնասահուն

Նաև փայտերինգի մէջ ընդհանուր առմամբ օգտագործւում են 3 հետևեալ փաթաթածքները

1.Խաչաձև

2.Բազմապատկաձև

3.Զուգահեռ

Փաթաթածքների ժամանակ նկատի ունենալ գերանի կամ փայտի նաև հստատութիւնը՝

Ա-30 մլմ. հաստութեան փայտերը կապել առաւելագոյնը 4 մլմ. հաստութեամբ թոկերով:

75 մլմ. հաստութեամբ փայտերը կապել առաւելագոյնը 6-8 մլմ. հաստութեամբ թոկերը:

Աւելի հաստ փայտերի համար գործածել առաւելագոյնը մինչեւ 12 մլմ.:

Բ-Թոկի երկարութիւնը պիտի հաշուել հետևեալ կարգով՝

Իւարքանչիւր փայտի 30 մլմ. Հաստութեան 1 մեթր թոկ:

Օրինակ՝ 60 մլմ. փայտը 90 մլմ. փայտին կապելու համար կարիք կայ՝

$$60+90=150$$

մլմ.

մեթր

30

1

150

X= 5 մեթր

★ՍԱՆՁԱՀԱՐՈՒՄ

Սանձահարումը կատարում է այն ժամանակ երբ որևէ սարքաւորում առանց դրան չի կարող իր հաւասարակշռութիւնը պահել:

Այն սանձահարումը որ կատարում է հաստ եւ ամուր թոկերով պիտի օգտուել փոքր 80-ից 100 սմ. երկարութեամբ և 7.5 սմ. տրամագիծ ունեցող փայտերից որոնց ծայրերը ձևով տեղադրւած պիտի լինեն գետնի մէջ այնպէս որ կապւած թոկերի հետ կազմեն 90° անկիւն:

Բարդ Սանձահարում

Ծանր և մեծ սարքաւորումներին սանձահարելու համար կարելի է օգտուել նաև հետևեալ ձևից՝

Նախ ծառի կոճղը պիտի տեղադրել գետնի վրայ այնպէս որ սարքաւորումի ճնշումի ուղղութեան հետ կազմի 90°:

Հաւասարչափով փոքր փայտեր թեկ ձևով տեղադրել գետնի մէջ:

Կոճղի կենտրոնի տակը որտեղից թոկը պիտի կապւի փոքր փոս փորել որպէսզի թեկ կապելը աւելի հեշտ լինի եւ թեկ թոկը կոճղին գետնից չի բարձրացնի և հետևաբար փայտերի վրայ աւելի քիչ ճնշում կը լինի:

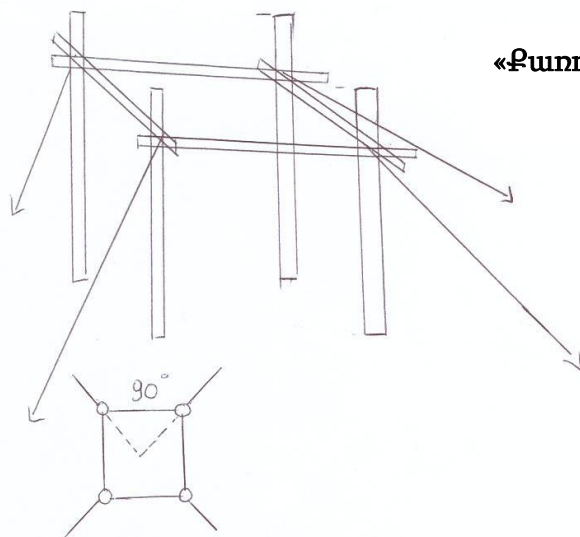
Այս սանձահարման ժամանակ թոկի եւ գետնի միջև կազմւած անկիւնը չպիտի 25-ից աւելի լինի: Այսինքն սանձահարման վայրը աւելի հեռու պիտի լինի սարքաւորումի սիւներից:

Պիտի նշել, որ ընդհանուր առմամբ սարքաւորումի հիմնական սիւների և սանձահարման վայրի տարածութիւնը պիտի 2 անգամ աւելի լինի քան հիմնական սիւների բարձրութիւնը:

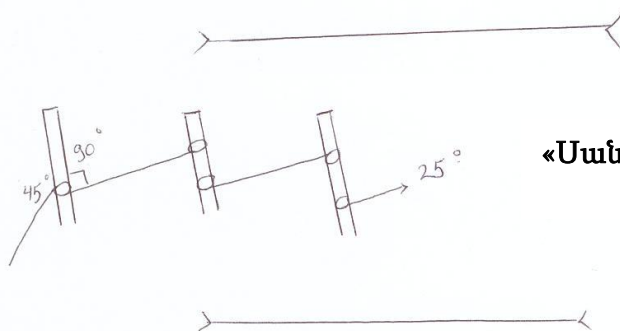

Բառ (Փայներինգ)

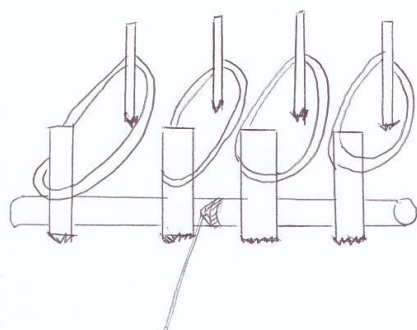
Կոճղակապ → کدکشی

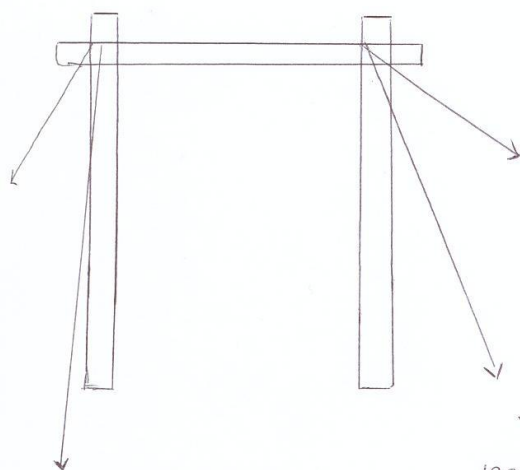
«Քառոտանի բուրգ»

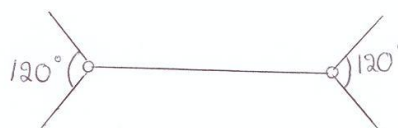
«Սանձահարում»

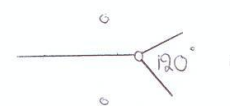
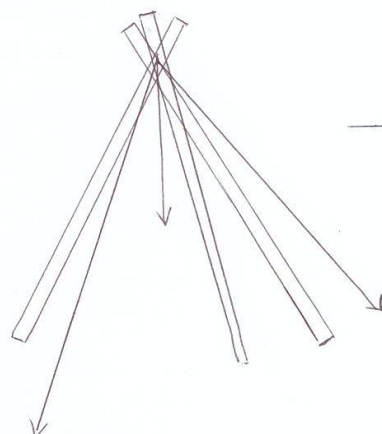
«Բարդ սանձահարում»

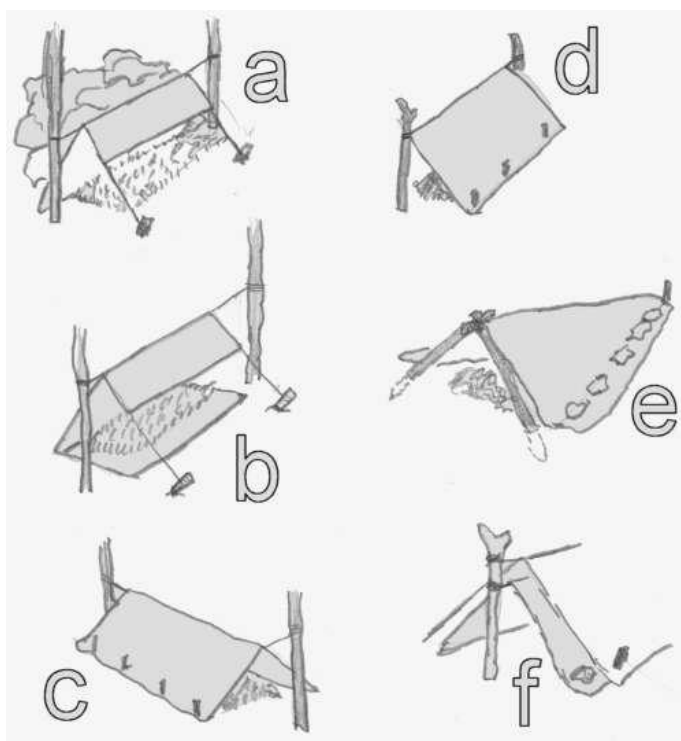
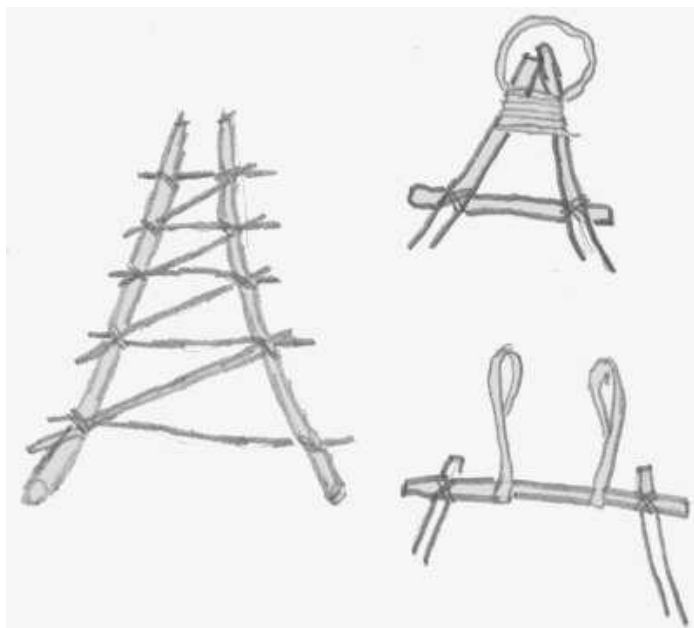

«Բուրգ»

«Եռոտանի բուրգ»

ՔԱՐՏԷԶ

1-ՔԱՐՏԷԶ

Քարտեզը այն թուղթն է որի վրայ պատկերված են երկրի որոշ վայրերի ուղղություններն ու տարածքների հորիզոնական կերպով փոքր մասշտաբով:

2-Քարտեզի տարբերությունը երկրի հետ ըստ հետևեալի են՝

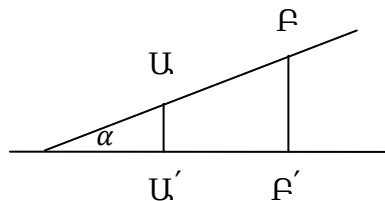
Ա.Քարտեզը աւելի փոքր է քան երկիրը:

Բ.Քարտեզը հակառակ երկրին որը ունի բարձրություններ ու խորություններ, պատկերացված է մեկ մակերեսի վրայ:

Գ.Երկիրը գնդաձև իսկ քարտեզը հարթ է:

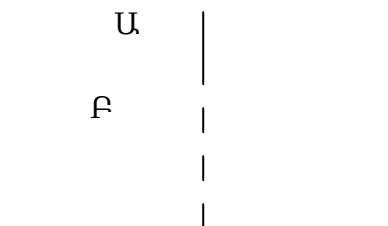
Նկատի ունենալով որ քարտեզի վրայ հնարաւոր չէ պատկերացնել խորություններն ու բարձրությունները, ուստի բոլոր այս ուղղությունները պիտի նկարել հորիզոնական մակերեսի վրայ հետևեալ ձևով՝

Օրինակ՝ ԱԲ ուղղութեան հորիզոնական պատկերը՝ Ա՛Բ՛ գիծն է քարտեզի վրայ:

Ա՛Բ՛ ուղղութիւնը գոյանում է ԱԲ ուղղութեան իւրաքանչիւր կէտի ուղղահայաց գծերի հատումից հորիզոնական այն ուղղութեան վրայ որի հետ կազմւում է α անկիւնը:

α Անկիւնը ինչքան 90° -ին մօտենայ, այնքան հորիզոնական պատկերը կը փոքրանայ: 90° լինելու պարագային (ԱԲ ուղղութիւնը համեմատ հորիզոնական մակերեսին ուղղահայաց վիճակում է)պատկերը որպէս կէտ կնկատուի:

3-Մասշտաբ

Մասշտաբը համեմատությունն ու յարաբերությունն է, երկրի հորիզոնական չափերի եւ քարտեզում պատկերացւած նոյն չափերի միջև ըստ հետևեալ ֆորմուլայի:

$$\text{Քարտեզի մասշտաբ} = \frac{\text{2 կէտերի տարածութիւնը քարտեզի վրայ}}{\text{նոյն 2 կէտերի տարածութիւնը երկրի վրայ}}$$

Օրինակ՝

1) 1/50000 մասշտաբ ունեցող քարտեզում, եթէ 2 կէտերի տարածութիւնը 3.2 սմ. լինի, այդ դէպքում իրական տարածութիւնը այդ 2 կէտերի միջև կարելի է հաշւարկել հետևեալ կերպով՝

$$\frac{1}{50000} = \frac{3.2}{X} \quad X = 50000 * 3.2 = 160000 \text{ սմ} = 1600 \text{ մ.}$$

2) 2 կէտի իրական տարածութիւնը 2.4 կ.մ. է, եթէ քարտեզի մասշտաբը 1/100000 լինի, այդ 2 կէտերի տարածութիւնը քարտեզի վրայ քանի մլ.մ. է՝
(1 կ.մ. = 10⁶ մ.լմ)

$$\frac{1}{100000} = \frac{X}{2.4 * 1000000} \quad 1000000 X = 2400000 \Rightarrow X = 24 \text{ մլ.մ.}$$

2 կէտերի իրական տարածութիւնը 750 մեթր է: Նոյն այդ 2 կէտերի տարածութիւնը քարտեզի վրայ 6 սմ. քարտեզի մասշտաբը ինչքան է՝

$$\text{Մասշտաբ} = \frac{6}{750 \times 100} = \frac{6}{75000} = \frac{1}{12500}$$

Ուշադիր պիտի լինել որ քարտեզի հասարակ մասշտաբը հաշվարկելուց տարածությունները ունենան նոյն միավորը: (واحد)

4. Մասշտաբի տեսակները

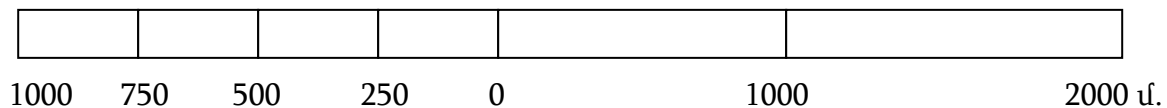
Մասշտաբները բաժանում են երկու տեսակի

- Կոտորակային
- Քանոն

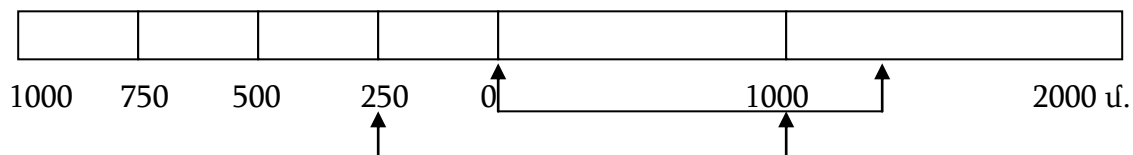
$$\text{Ա. Կոտորակային} \left\{ \begin{array}{l} \text{հասարակ} \quad \frac{1}{50000} \\ \text{բարդ} \quad \frac{2 \text{ (մ.)}}{3 \text{ (կ.մ.)}} \end{array} \right\}$$

Բարդ մասշտաբում կոտորակի երկու թվերը նոյն միավորից չեն:

Բ. Մասշտաբ քանոն

Տարածությունները մասշտաբը քանոնի միջոցով պիտի գտնել հետևեալ կարգով՝ Կարկինի մէկ ծայրը տեղադրելով 0-ի վրայ եթէ միւս ծայրը ճշգրիտ թւի վրայ չտեղադրւելու պարագային պիտի կարկինը մասշտաբի քանոնի վրայ դեպի ձախ տանել այնպէս որ աջ ծայրը 1000-ի վրայ տեղադրուի այնժամ ձախ ծայրը որնէ թւի վրայ տեղադրւելով կը ցուցադրի պատկան տարածութիւնը, հազարի հետ գումարելով:

➤ Բարդ մասշտաբի փոխանակումը հասարակ մասշտաբի՝
Այս քայլին դիմելու համար նախ և առաջ պիտի ծանօթ լինել հետևեալ տախտակին,
որը ցույց է տալիս միաւորների փոխանակումը:

1 mile = 1760 yard
1 yard = 3 foot
1 foot = 12 inch
1 inch = 2.54 cm.
1 yard = 91.44 cm.
1 mile = 1609.344 m.

Օրինակ՝

Կոտորակային բարդ մասշտաբը փոխել հասարակ մասշտաբի՝

$$\frac{2 \text{ inch}}{5 \text{ mile}} = \frac{2}{5 * 1760 * 3 * 12} = \frac{1}{15 * 6 * 1760}$$

Քարտեզի վրայ որևէ ուղղագիծ տարածություն կարելի է քանոնի միջոցով չափել:

Օրինակ՝ Ա և Դ կետերի միջև տարածությունը ուղղակի և անուղղակի ինչքան է եթե քարտեզի մասշտաբը 1/20000 լինի:

Եթե Ա և Դ կետերի տարածությունը քարտեզի վրայ 6 սմ. լինի իրական տարածությունը կարելի է հաշվարկել այսպես՝

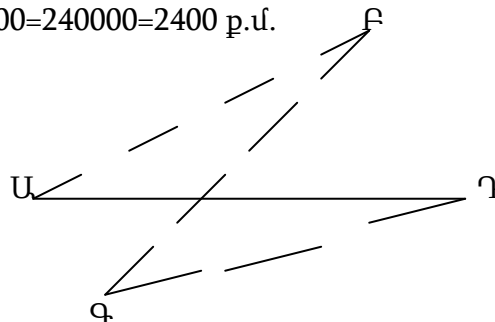
Ուղղակի տարածություն $6 * 20000 = 120000 = 1200$ մ. անուղղակի տարածություն՝

Ա-Բ ուղի երկարությունը 4 սմ.

Բ-Գ ուղի երկարությունը 3 սմ.

Գ-Դ ուղի երկարությունը 5 սմ.

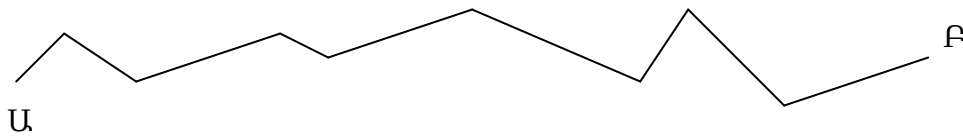
$4+3+5=12 * 20000=240000=2400$ ք.մ.

Ներքոյ գծւած ոչ ուղղագիծ տարածութեան երկարությունը կարելի է չափել հետևեալ կարգով՝

Իւրաքանչիւր փոքր մասը ուղիղ գիծ համարելով, քանոնով չափում ենք այն, ապա փոքրիկ գծերի չափը իրար հետ գումարելով գտնում ենք Ա և Բ կէտերի միջև տարածութիւնը քարտեզի վրայ տեղադրելով մասշտաբի ֆորմուլայում կարող ենք գտնել ԱԲ տանող ոչ ուղղագիծ տարածութիւնը:

5-Անյայտ մասշտաբի գտնելու ձևեր՝

ա.Ըստ 3-րդ գլխում նշւած ֆորմուլային

բ.Մասշտաբի քանոնի միջոցով

գ.Ուղղանկիւնային ցանցի գծերի միջոցով

դ.Նոյն շրջանից պատրաստուած քարտեզի յայտնուած մասշտաբի միջոցով:

Օրինակ՝

1-Մասշտաբի քանոնի իւրաքանչիւր 1000 մեթր ներկայացնող մասի երկարութիւնը 4 սմ.է: Քարտեզի մասշտաբը ինչքան՞ է լինելու:

$$\text{Մասշտաբ} = \frac{4}{1000 \cdot 100} = \frac{1}{25000}$$

2-Քարտեզի ուղղանկիւնային ցանցը 1 քմ.-ը ներկայացում է 2 սմ. կոտորակային մասշտաբը ինչքան՞ է լինելու:

$$\text{Մասշտաբ} = \frac{2}{1 \cdot 1000 \cdot 100} = \frac{1}{50000}$$

6-Քարտեզի մեծացնելու և փոքրացնելու ձևերը մասշտաբի և մակերեսի տարածութեան տեսակետից՝

Որևէ քարտեզի մասշտաբը մեծացնելու կամ փոքրացնելու դէպքում, նրա երկարութիւնն ու լայնքը անգամ իսկ տարածութիւնները մեծանալու կամ փոքրանալու է:

Օրինակ՝

$$\frac{1}{50000} \text{ մասշտաբ և } 30 \cdot 40 \text{ սմ. լայնք ու երկարութիւն ունեցող քարտեզը}$$

5-Անգամ մեծացնելու դեպքում, նոր քարտեզի մասշտաբը, լայնքը, երկարությունն ու տարածությունը հաշվարկելու է ըստ հետևեալի՝

$$\frac{1}{50000} * 5 = \frac{1}{10000} = \text{նոր մասշտաբ}$$

40*5= 200 սմ. = նոր երկարություն

30*5= 150 սմ. = նոր լայնք

40*30= 1200*25=30000 սմ. = նոր տարածություն

7-Պայմանական նշաններ

Սոյն նշանները օգտագործում են այն ժամանակ երբ քարտեզի մասշտաբի բերումով շատ փոքր դիրքերը նկատելի չեն:

8-Գոյների օգտագործման պատճառը քարտեզի պատրաստելու ժամանակ այն է որ՝

Քարտեզում գտնուող տեղեկությունները աւելի հեշտությամբ ցոյց տալու համար, գոյները հետևեալ կարգով օգտագործում են մի շարք բնական կամ ոչ բնական դիրքերի մասին տեղեկություն տալու համար:

- 1- Կարմիր գոյն ----- մայրուղիներ
- 2- Կապույտ գոյն -----ջրեր
- 3- Կանաչ գոյն -----բոյսեր, անտառներ
- 4- Սև գոյն -----շէնքեր
- 5- Սրճագոյն -----խորություններ, բարձրություններ

9-Պայմանական նշանների յատկություններն են ըստ հետևեալի՝

Ա. Պիտի միջազգային լինեն:

Բ. Հնարաւորին չափով իրականը պատկերացնեն:

Գ. Պատկերացնելու ժամանակ հնարաւորին չափով մասշտաբը նկատի առնւած լինի:

Ուղանկիւնային ցանցապատում

Ուղղանկիւնային ցանցապատումի մէջ ձախից աջ գծերը երկարութեան առանցքները, իսկ վարից-վեր գծերը լայնքի առանցքներ են կոչւում:

Օրինակ՝ ներքոյ պատկերում տւեալ ցանցի յատկանշանները ցածի և ձախ կողմի կէտերն են՝ այսինքն՝ երկարութիւնը՝ 72 եւ առանցքը՝ 33 եւ նշում է 7233:

Այս թիւը միշտ զոյգ է, այսինքն կամ 2,4,6, կամ համարից է կազմւած:

Նոյն պատկերում 7033 յատկանշաններ ունեցող ցանցը 3-ով նշանակւած է:

36/69	70	71	72	73	74/36
35					
34		3			
33					
32/69	70	71	72	73	74/36

$$\text{Մասշտաբ} = \frac{1}{50000}$$

Օրինակ՝

Ա.Կետի յատկանմանները ինչքան են:

Ա.Կետից առաջին լայնքի առանցքին ուղղաձիգ գիծ գծելով, նրա երկարությունը պիտի չափել, այս օրինակում՝ 12 մլ. մեթր:

Նկատի ունենալով քարտեզի մասշտաբը, իրական տարածությունը $12 \times 50000 = 600000$ կամ 600 մեթր. այս համարը գումարում ենք 71-ի հետ այսինքն՝ 71600 մեթր.

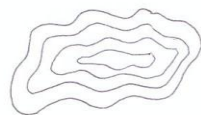
Նաև Ա. Կետից առաջին երկարության առանցքին ուղղաձիգ գիծ գծելով, նրա երկարությունը չափում ենք, այս օրինակում 12 մլ.մեթր.

Իրական տարածությունը $12 \times 50000 = 600000$ կամ 600 մեթր. այսինքն՝ 34600 մեթր.

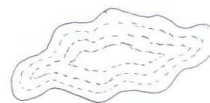
Ցատկանշաններ՝ 7160034600

Բարձրությունների ու խորությունների պատկերացում

Բարձրություններն ու խորությունները կարելի է պատկերացնել իրար հետ զուգահեռ շրջաններով, նկատի ունենալով որ շրջանների միջև եղած տարածությունը հաւասար լինի:

Բարձրություն

խորություն

Եթե բարձրունքը վերից-վար մեկ տեղում կտրւած լինի, կը պատկերացւի հետևեալ ձևով՝

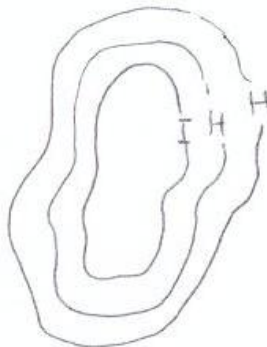
Խորքագիծ

Իսկ եթե բարձրունքի մեկ տեղում վերից վար առաջացած լինի կը պատկերացւի հետևեալ ձևով՝

Գագաթնագիծ

"Այս 2 վերը պատկերացւած նկարները գծել են վերևից նրանց դիտելով:"
Բարձրութիւնները պատկերացնելու ժամանակ ինչքան վայրէջքը քիչ լինի, այնքան շրջանները իրար մօտ կը լինեն:

Անդունդ

Ընդհանրապես քարտեզներում՝

1-Հիմքը ովկիանոսների ջրերի մակերեսն է:

2-Եթե գառիվարը 45 աստիճանից աւել լինի, շրջանների գծելը իրար շատ են մօտենում, ուստի հնարաւոր է օգտուել պայմանակն նշաններից:

Շրջանների յատկութիւնները

Ա.Շրջանների միջև տարածութիւնը հաւասար է:

Բ.Բոլոր մէկ շրջանի վրայ գտնուող կէտերը, գտնուում են նաև նոյն բարձրութեան վրայ:

Գ.Քարտեզների մէջ 40-45 ասելի վայրէջք ունեցող բարձրութիւնները պատկերացնում են որպէս անդունդ:

Դ.Գծւած շրջանների միջոցով կարելի է երկրի ճիշտ կացութիւնը հասկանալ:

Ե.Շրջանների միջև կէտերի բարձրութեան չափերը յստակօրէն չի պարզւում:

Զ.Շրջաններից որևէ մէկը քարտեզի մէջ լրիւ չլինելու դէպքում վստահօրէն քարտեզից դուրս այդ շրջանը կը լրանայ:

Է.Շրջանները քարտեզի մէջ կարող են գուգահեռ լինեն կամ չլինեն, բայց իրար չեն կտրում:

Ը.Քարտեզի մասշտաբը մեծանալով շրջանների միջի տարածութիւնը ասելի քիչ կը լինի և հակառակը:

Շրջանների տեսակները

1-Հիմնական 2-Միջնորդ 3-Լրացուցիչ

Հիմնական՝

Ընդհանրապէս քարտեզի մէջ իւրաքանչիւր 5 շրջաններից մէկը, ասելի մուգ է նկարւում, պատկան բարձրութիւնը նշելով:

Միջնորդ՝

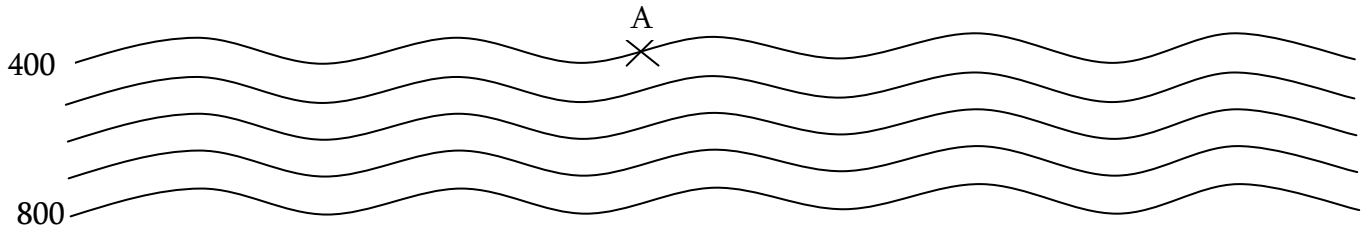
Հիմնական շրջանները նկարելով, նրանց միջև գոյութիւն ունեցող շրջանները ասելի բաց գոյնով եւ առանց բարձրութեան նշումի են պատկերացւում:

Լրացուցիչ՝

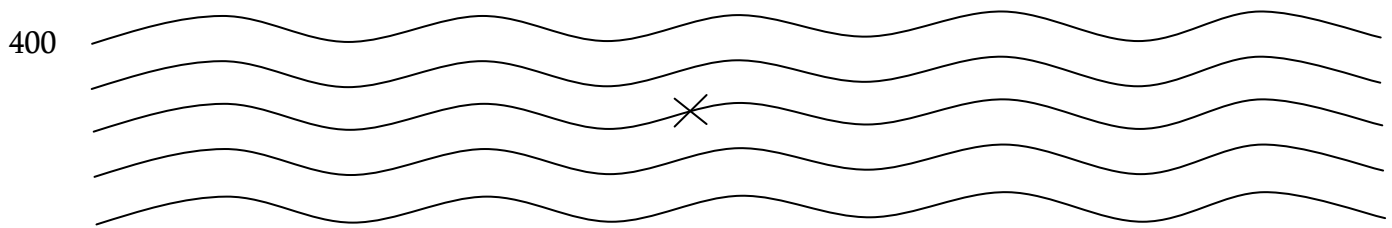
Եթէ 2 շրջանների միջև տարածութիւնը շատ լինի լրացուցիչ շրջան նկարելով պատկան բարձրութիւնը նաեւ նշւում է:

Որևէ կէտ եթէ հիմնական շրջանի վրայ գտնուի, նրա բարձրութեան չափը իր վրայ նշած կունենայ: Իսկ միջնորդ շրջանի վրայ գտնուելու դէպքում նրանց քանակը եւ երկու հիմնական շրջանների տարածութիւնը ունենալով հնարաւոր է բարձրութեան չափը գտնել: Օրինակ՝

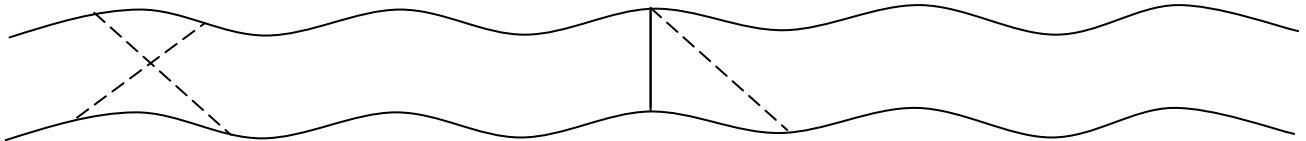

Նաև որոշ ժամանակ կարելի է մօտաւոր կերպով ճշտել բարձրութեան չափը, երկու շրջանների տարածութիւնը նկատի ունենալով:

Ամենից մեծ վայրէջքի գիծը

Մէկ շրջանի որևէ կէտից հնարաւոր է բազմաթիւ գծեր միացնել միւս շրջանին. ամենից կարճ գիծ է համարւում վայրէջքի գիծ:

Հետևեալ նկարում ամենից մեծ վայրէջքի գիծը 2 սմ. և Ա. կէտից մինչև ցածի շրջանի տարածութիւնը 8 մլ.մ. է:

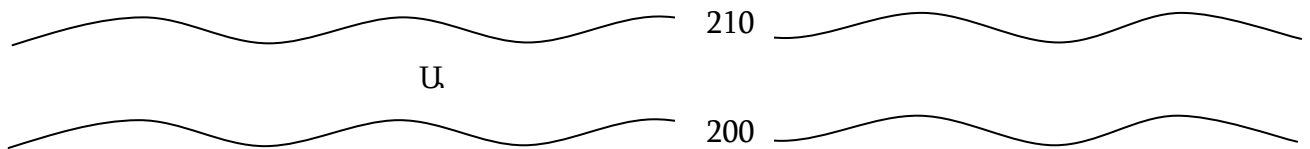
Ուրեմն հետևեալ նկարում Ա. կէտի տարածութիւնը ցածի շրջանի գծից եթէ 2 շրջանների տարածութիւնը 10 մեթր լինի՝

20 մլ.մ.
8

10 մ.
 $x = 4$ մեթր

Այսինքն Ա կետի տարածությունը երկրի մակերեսից 204 մետր է:

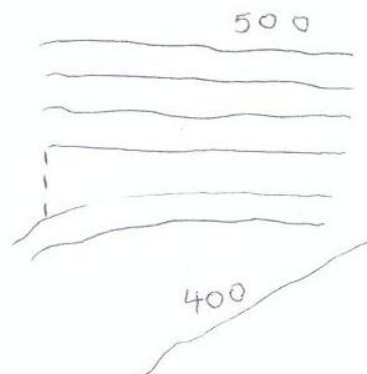
Երկրի հիմնական գծեր ուղղություններ

Ա.Գագաթնագիծ

Բ.Ցատակագիծ

Գ.Վայրէջքի փոփոխական գիծ

Յաճախ մեկ ստորոտի վայրէջքը միանման և հաւասար չէ և որոշ տեղերում տարբերություն ունենայս գիծը որից վայրէջքը փոխում է կոչում վայրէջքի փոփոխական գիծ:

Հիւսիսներ

Ա.Բնեռային հիւսիս

Միջօրեականների վարից վեր, անփոփոխ և մնայուն ուղին. Բնեռային հիւսիսը քարտեզի վրայ պատկերացնում են հետեւեալ ձևով՝

Բնեռային հիւսիս գտնելու ձևեր՝

1-Բնեռային աստղի միջոցով

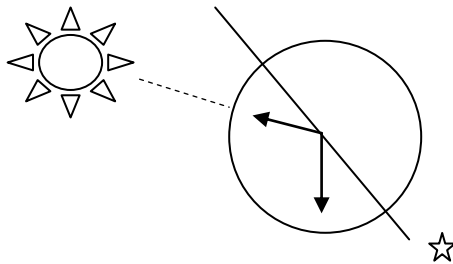
2-Իրերի շւաքների միջոցով

Երկրագունդի հիւսիսային կիսագնդում ճաշին արևը հարաւում իսկ շւաքը հիւսիսն է գտնւում

3-Ժամացոյցի եւ արևի միջոցով

Եթէ գտնուող շրջաննում ժամը 9:30 լինի՝

հարաւ

Բ. Մագնիսական հիւսիս

Կողմնացոյցի ազատ սլաքի ցոյց տւած ուղղութիւնը կոչւում է մագնիսական հիւսիս: Մագնիսական և բնեռային հիւսիսները իրար են միանում հիւսիսային բևեռում: Քարտեզի վրայ կարելի է պատկերացնել հետևեալ ձևով՝

Գ. Ցանցային հիւսիս

Քարտեզի լայնքի առանցքների վայրից վեր ուղղութիւնները որոնք իրար հետ զուգահեռ են: Ցանցային հիւսիսը պատկերացնում են հետևեալ ձևով որը կարող է չհամապատասխանել բնական հիւսիսին:

Խոտորում (թեքում)

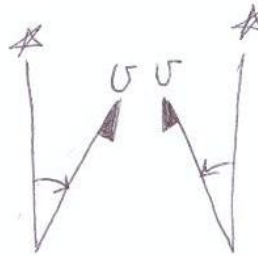
Հիւսիսների ուղղութիւնների միջև կազմւած անկիւնը կոչւում է խոտորում:

Ա. Մագնիսային խտություն

Հիմնական հիւսիսը՝ բևեռային հիւսիսը համարելով, երբ մագնիսական հիւսիսը բևեռային հիւսիսի հետ անկյուն կազմի, նշանակում է որ հիմնական հիւսիսից թեքւել է:

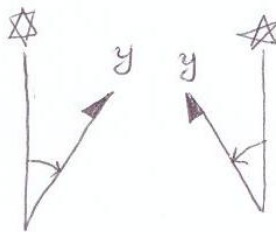
Այդ խտությունը կարող է լինել արևելեան կամ արևմտեան:

Բ. Ցանցային խտություն

Հիմնական հիւսիսը՝ բևեռային հիւսիսը համարելով, երբ ցանցային հիւսիսը բևեռային հիւսիսի հետ անկյուն կազմի, նշանակում է որ հիմնական հիւսիսից թեքւել է:

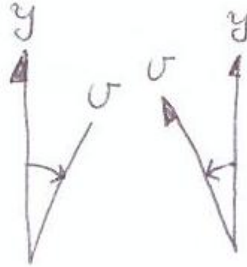
Այդ խտությունը կարող է լինել արևելեան կամ արևմտեան:

Գ. Մագնիսային-Ցանցային խտություն

Հիմնական հիւսիսը՝ ցանցային հիւսիսը համարելով, երբ մագնիսական հիւսիսը ցանցային հիւսիսի հետ անկյուն կազմի, նշանակում է որ հիմնական հիւսիսից թեքւել է:

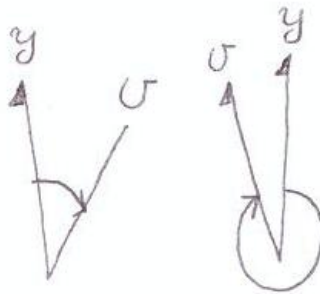
Այդ խտությունը կարող է լինել արևելեան կամ արևմտեան:

Դ. Համակարգի խտտորում

Հիմնական հիւսիսը՝ ցանցային հիւսիսը համարելով, երբ մագնիսական հիւսիսը ցանցային հիւսիսի հետ անկիւն կազմի, նշանակում է որ հիմնական հիւսիսից թեքւել է:

Ցանցային հիւսիսը որպէս հիմնական հիւսիս համարում է ժամացոյցի սլաքների աշխատելու ուղղութեամբ:

Հակում

Այն անկիւնները որոնք կազմում են 3 հիւսիսների ուղղութիւններից մէկի եւ որևէ ուրիշ ուղղութեան միջև կոչւում են հակումներ:

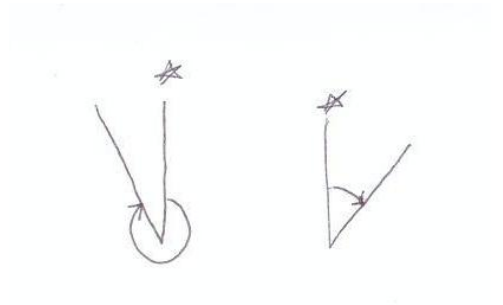
Իւրաքանչիւր ուղղութիւն ունի 3 հակում որոնց աստիճանները 0-360 փոփոխական կարող են լինել:

Անկիւնների աստիճանները, ժամացոյցի սլաքների կատարած շրջանների ուղիով են աւելանում:

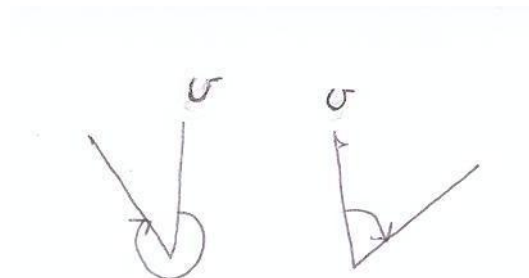
Ա.Բնեռային հսկում

Բնեռային հիւսիսի և որևէ ուղղութեան միջև կազմւած անկիւնը որը 0-360 աստիճան կարող է փոփոխակի լինել:

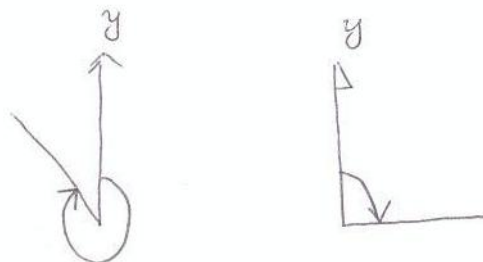
Բ.Մագնիսական հսկում

Մագնիսական հիւսիսի եւ որևէ ուղղութեան միջև կազմւած անկիւնը որը 0-360 աստիճան կարող է փոփոխակի լինել:

Գ.Ցանցային հսկում

Ցանցային հիւսիսի և որևէ ուղղութեան միջև կազմւած անկիւնը որը 0-360 աստիճան կարող է փոփոխակի լինել:

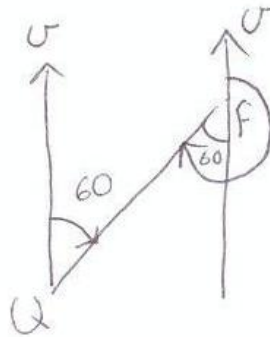

Դ.Շրջաձև հակում

Օրինակ՝ մագնիսական հակումը ներքոյ պտկերացած նկարում 60 աստիճան է, այսինքն Ա կետից ժամացոյցի սլաքների աշխատելու ուղղութեամբ 60 աստիճանով կարելի է հասնել Բ ուղղութեան.

Իսկ Բ կետից Ա ուղղութեան հասնելու համար ժամացոյցի սլաքների աշխատելու ուղղութեամբ 60 180 աստիճանով:

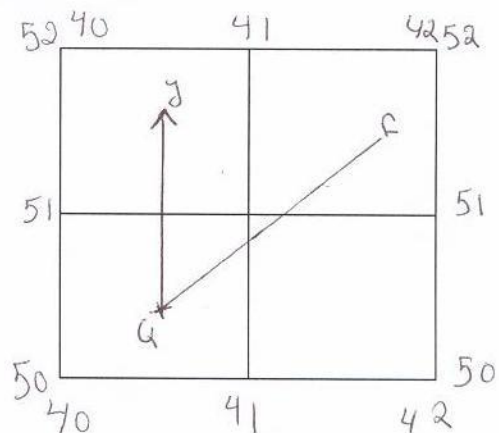
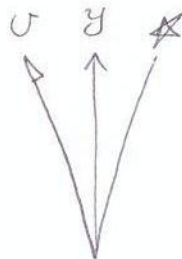

Ուղղութիւնների հակումների ճշտելը քարտեզի վրայ

Նկատի ունենալով ներքոյ պատկերը

1-Նախ պիտի կէտից ցանցային հիւսիսը գծել և կազմւած անկիւնի աստիճանը գտնել, ցանցային հակում այս օրինակում 60:

2-Ըստ հակումների ընդհանուր ֆորմուլայի՝ մագնիսակն հակումը $65=60+5$, իսկ բնեռային հակումը $54=60-6$:

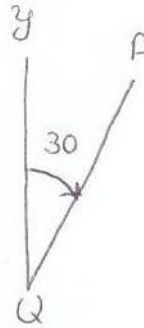

Օրինակ՝

Ա կետից ինչպես կարելի է մեկ ուղղությամբ 30 աստիճան ցանցային հակում ունենալով գծել:

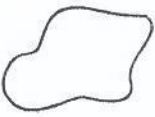
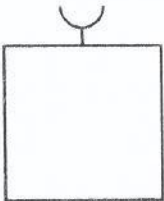
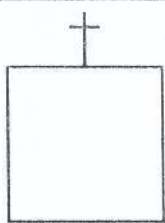
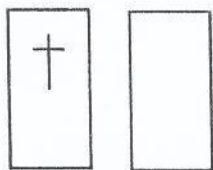
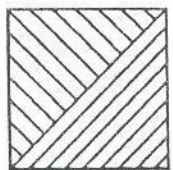
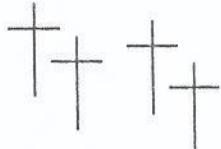
Նախ պիտի ցանցային հիւսիսը գծել և յետագային 30 աստիճան ունեցող անկիւնը ճշտել և Ա կետից բ ուղղությամբ գծել:

Եթէ օրինակ քարտեզի մասշտաբը և Բ ուղղութեան տարածութիւնը 800 մետր լինի, այդ ուղղութիւնը քարտեզի վրայ 1.6 սմ. կը լինի:

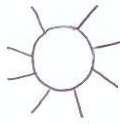

Նշաններ

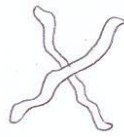
 Քաղցրահամ լճեր (կապոյտ)	 Աղի լճեր (կապոյտ)	 ջրվեժ (սեւ)
 հիւանդանոց (սպիտակ)	 մզկիթ (սեւ)	 եկեղեցի (սեւ)
 գերեզմանատուն (սեւ)	 արտ (կանաչ)	 կայծի սիւն (սեւ)

թուրբին
(կապույտ)

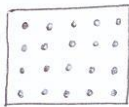
հոր
(կապույտ)

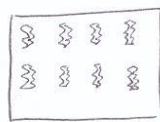
գնդ
(կապույտ)

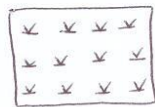
Օղակապարան
(ԱԼ)

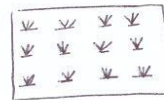
Այգի
(կանաչ)

Անրան
(կանաչ)

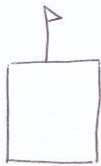
Խափի
(կապույտ)

Նարգիզ
(կանաչ)

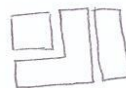
(Նարգիզ)
Բարդ
(ԱԼ)

Կառավարական
հասարակություն
(ԱԼ)

գրադար
(ԱԼ)

Երևան
(ԱԼ)

Բարձրագույն
(ԱԼ)

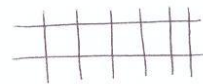
Կանաչ
(ԱԼ)

Երևան
(ԱԼ)

Կրեմ
(ԱԼ)

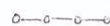
Երևանի 2
կոդեքս
(ԱԼ)

Երևան
(ԱԼ)

Երևանի Բնակավայր
(ԱԼ)

Երևանի Գրք
(ԱԼ)

Երևան
(կապույտ)

Երևան
(կապույտ)

Կողմնորոշում (Առանց կողմանցոյց)

Կողմ

Այստեղ նշանակում է յստակ ուղղութիւն, որը կողմնորոշող մարդու դիրքից անկախ է:

Կողմը բաժանւում է երկու մասի՝

1-Գլխաւոր

2-Երկրորդական

Գլխաւոր կողմերն են՝

1. Հիւսիս
2. Հարաւ
3. Արեւելք
4. Արեւմուտք

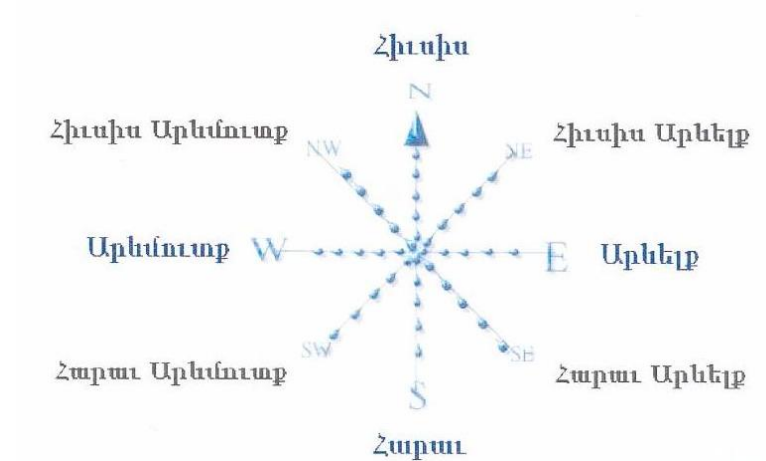
Երկրորդական կողմերն են՝

1. Հիւսիս արեւելք
2. Հարաւ արեւելք
3. Արեւելք արեւելք
4. Արեւմուտք արեւելք

Նաև կողմ ասելիս կարող ենք հասկանալ այն կողմերը, որը կողմնորոշող անձի դիրքին է կապւած, որոնք են Վեր, Վար, Աջ և Ձախ:

Կողմնորոշում

Նշանակում է գտնել գլխաւոր կողմերից մէկը օրինակ հիւսիս և ըստ պատկերի գտնել միւս կողմերը:

Կողմնորոշելու համար կարող ենք օգտվել կողմնացույցից, որովհետև երկրագունդը մի մեծ «մագնիս» է:

Երկրագնդի **մագնիսական դաշտը** այնպես է որ մագնիսի հարաւը «S» մի փոքր տարբերութեամբ համընկնում է բնական հիւսիսի «N» հետ, և այն պարզ պատճառով որ «**ուչ նման բնեռները**» իրար ձգտում են, ուրեմն եթէ ունենանք մի «մագնիս», այդ մագնիսի «N» կողմը կը կանգնի երկրագնդի մագնիսի «S» բնեռին որն է բնական հիւսիսը «N»:

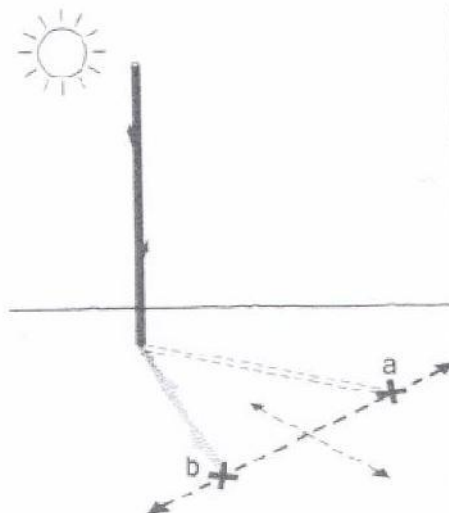
❖ Կողմնորոշման ձևերը առանց կողմնացույցի

1-Արև

Վաղ առաւօտեան, արևը գտնուում է արևելքում, իսկ իրիկնապահին արևմուտքում:

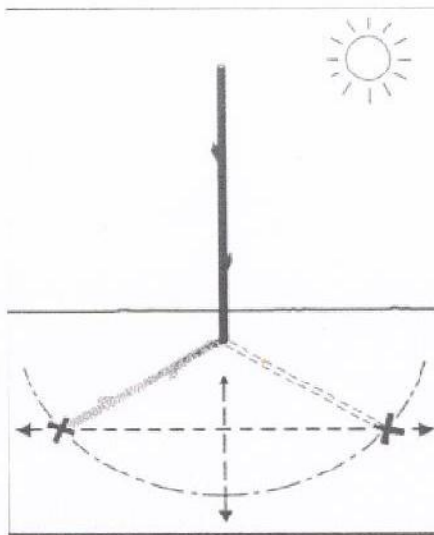
2-Փայտ և Ստեր

★ Կէս մետր երկարութեամբ մի փայտ կամ որևէ ձող գտէք և կանգնեցրէք, ստերի ծայրը մի իրով (օրինակ քար) նշանակէք (1), ապա կէս ժամ անց ստերը կը տեղափոխի, նոր ստերի ծայրը դրէք մի օտար իր և (2) անւանէք: (1)-կէտը (2)-րդին միացնող գիծը արևելք (E) է ուղղւած:

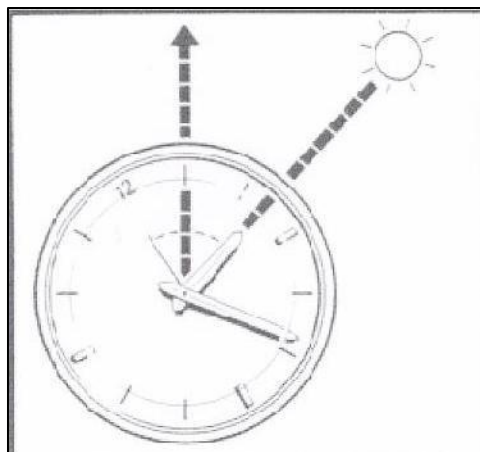
★ Ուրիշ և աւելի ուշադիր ձևը այն է, որ նշանակել փայտի առաջին ստուերի ծայրը առաւօտեան, իսկ յետոյ նկարել մի աղեղ նոյն տարածութեամբ փայտից օգտուելով փայտից որպէս մէջտեղի կէտը: Մօտկանալով օրւայ կէսին ստուերը կարճանալու և տեղափոխուելու է, իսկ իրիկնապահին ստուերը նորից երկարելու է: Նշանակէք ճիշտ այն կէտը որը ստուերը միանում է աղեղին: Երկու կէտերը միացնելով իրար կը ճանաչէք Արևելք և Արևմուտքը. Իսկ առաւօտան կէտը ուղւած է դէպի «**արևմուտք**» (W):

3-Ժամացոյց

Այս մեթոդից կարելի է օգտուել երբ արևը երկնքում է, բացառութիւն են կազմում ժամը 6:00 և 12:00 :

Եթէ գտնւում էք հիւսիսային կէսագնդում ժամացոյցը հորիզոնական դիրքում պահելով այնքան կը պտտացնենք որ փոքր սլակը արևի ուղղութեամբ լինի: Ապա փոքր սլակը և 12-ն կազմում են մի անկիւն, որի կիսանկիւնը ուղղւած է դէպի հարաւ (S):

4-Եկեղեցի

Կողմերը կարելի է գտնել նաև եկեղեցու խորանի միջոցով: Առաքելական և Ուղղափառ եկեղեցիների խորանները միշտ նայում են դեպի արևելք, իսկ Կաթողիկե եկեղեցունը դեպի հիւսիս: Առաքելական և Ուղղափառ եկեղեցիներում երբ կանգնած եք դեպի խորան, նայում եք դեպի արևելք, իսկ Կաթողիկե եկեղեցում դեպի հիւսիս:

5-Գերեզման

Քրիստոնեաների գերեզմանաքարերի գլուխը ուղղված է դեպի արևմուտք, իսկ մուսուլմանների մեռելները թաղում են իրենց աջ ուսի վրայ և իրենց նայածքը դեպի Մեկկա քաղաքն է, այսինքն գերեզմանի ձախ կողմը ուղղված է դեպի Մեկկա քաղաքը:

6-Ծառի կոճղ

Հորիզոնի կողմերը կարելի է որոշել նաև ծառի կոճղի տարեկան աճի օղակների միջոցով: Հարաւահայաց ուղղութեան տարեկան օղակներն իրարից աւելի մեծ հեռաւորութիւն ունեն, իսկ հիւսիսահայացինը շատ մօտ են իրար: Այս եղանակով հորիզոնի կողմերը ճշգրտութեամբ որոշելու համար պէտք է հաշւի առնել ինչպէս քամու ուղղութիւնը, այնպէս էլ ծառի աճման պայմանները: Երբեմն միևնույն կոճղի տարբեր հատւածներ հորիզոնի իրարամերժ ուղղութիւններ են ցոյց տալիս:

Հետևաբար միևնույն ժամանակ պէտք է դիտել տեղանքում եղած այլ առարկաներ, որոնք նոյնպէս ցոյց են տալիս հորիզոնի կողմերը, և ստացւած տւեալները համեմատել միմեանց հետ:

7-Մամուլ

Բոյսերը յաճախ աճում են այնտեղ որ գտնուում է արևը, ուրեմն նրանք ուղղված կը լինեն դեպի հասարակած գիծը: (Եթէ հիւսիսային կէսագնդում ենք նրանց ուղղութիւնը դեպի հարաւ կը լինի:)

Իսկ մամուռները գերադասում են խոնաւութիւնն ու ստուերը, խուսափում են արևի ճառագայթներից: Եթէ հիւսիսային կէսագնդում լինեք, նրանք յաճախ կը գտնուեն ծառի հիւսիսային կողմը որտեղ որ արև չկայ, իսկ իրանց գոյնը աւելի կանաչ կը լինի քան ծառի հարաւային մասից որտեղ շատ դեղին կամ սրճագոյն է և հարաւային մասը աւելի խիտ և շատ են քան ծառի հիւսիսային մասից:

8-Բնեռային աստղ

Բնեռային աստղը ճիշտ գտնուում է հիւսիսային բևեռի վերևի մասում: Այս աստղից հիւսիսային կէսագնդում կարելի է օգտուել հիւսիս ճարելու համար:

Բնեռային աստղից կարելի է օգտուել աշխարհագրական կորդինատների ճշտելու համար: Հիւսիսային բևեռում, աստղը ճիշտ գտնուելու է մեր գլխի վերևի մասում ուրեմն հիւսիսային բևեռնի աշխարհագրական լայնքը 90° աստիճան է: Իսկ հասարակած գծում աստղը կը երևայ հորիզոնում, ուրեմն աշխարհագրական լայնքը 0° աստիճան է:

Վերոյիշեալ տեղեկութիւնը իմանալով կարող ենք գտնել բնեռային աստղը երկնքում միայն իմանալով մեր գտնուած վայրի աշխարհագրական կորդինատները օրինակ Թեհրանը գտնուելով 35° աստիճան աշխարհագրական լայնքի վրայ, կարող ենք գտնել բնեռային աստղին 35° աստիճան հորիզոնից բարձրութեան անկիւնի վրայ:

Բնեռային աստղ գտնելու այլ ձևեր

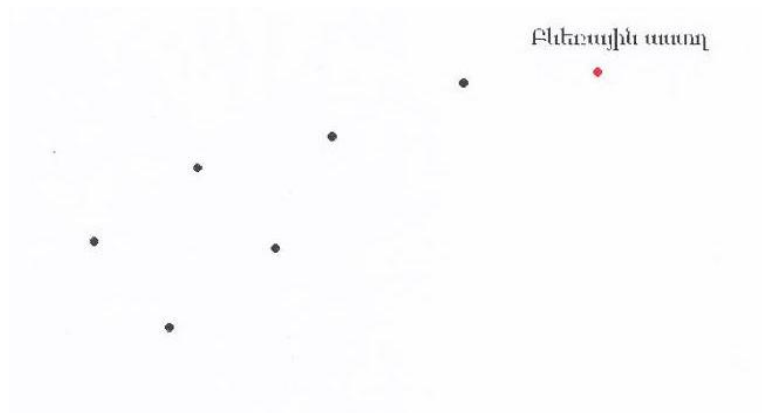
1-Մեծ արջ աստղեր

Հիւսիսային երկնքում կը գտնեք շերեփակերջ 7 աստղեր (ըստ պատկերի): 6-րդ և 7-րդ աստղերի տարածութիւնը 5 անգամ շարունակելուց (նոյն ուղղութեամբ) կը հանդիպեք բնեռային աստղին:

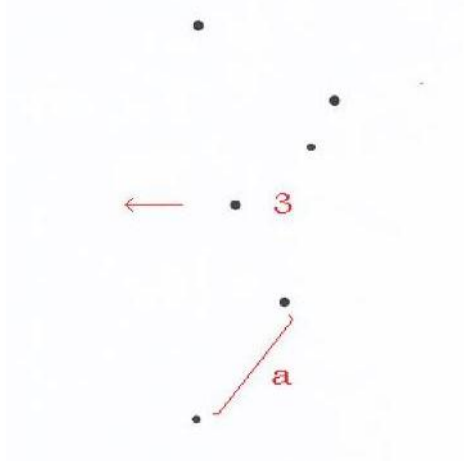
2-Փոքր արջ աստղեր

Ճիշտ մեծ արջի դիմացը գտնուում է փոքր արջը, որը հակառակ կողմից է: Ճիշտ այդ շերեփակերպ աստղերի վերջին աստղը որը գտնուում է շերեփի կոթի վերջում լինում է բևեռային աստղը:

3- M կամ W-կերպ աստղեր

Երկնքում կը գտնվեք 5 աստղեր ըստ պատկերի: Եթե ուզենաք վստահանալ որ ճիշտ աստղերին էք գտել պետք է գտնել 6-րդ աստղը: 6-րդ աստղը կարող էք տեսնել W-ի միջին բազուկների մեկի վրայ: Իսկ եթե գտնուում էք քաղաքում, 6-րդ աստղը մօտաուորապես անհնար է տեսնել, որովհետև քաղաքի լոյսը խանգարիչ է ուրեմն միայն կարող էք ճարել մնացած 5 աստղերը: Եթե 3-րդ աստղից 5 անգամ a-ի չափ շարունակեք կը գտնեք բևեռային աստղին:

★ M-աստղախումբը և մեծ արջը պատկուում են բնետային աստղի շուրջ և վերոյիշեալ ձևերը միշտ ճիշտ են:

9-Ինչպէս կողմնացոյց սարքել

Դուք կարող էք արագ և հեշտութեամբ մի կողմնացոյց պատրաստել օգտագործելով մի կտոր երկաթեայ մետաղ, որը կարող է ասեղատիպ կամ էլ երկու կողմանի ածելի (Razor Blade) նման լինի և մի կտոր թել կամ մագ, որից կը կախուի մետաղի կտորը: Դուք կարող էք մետաղը մագնիս կամ մագնէթային բնեռ սարքէք կամաց շփելով մի թաւշեայ կտորի կամ ձեր մագերին և այդ շփումը պէտք է լինի միկողմանի: Դուք կարող էք մետաղը մագնիս սարքել նաև շփելով մի ծայրը ուրիշ մագնիսով: Միշտ շփէք մի կողմից: Եթէ դուք մի մարտկոց (battery) և միքիչ էլեկտրական լար ունենաք նաև կարող էք մետաղը մագնիս դարձնէք: Էլեկտրական լարը պէտք է ոչ հաղորդիչ նիւթով ծածկւած լինի (Insulates): Եթէ լարը ծածկւած չլինի կարող էք մետաղը փաթաթել մի կտոր թղթով կամ տերևով, որպէսզի ուղղակի շփում չունենայ լարի հետ: Էլեկտրական լարը զսպանակի (coil) ձև տւէք և երկու ծայրերը միացրէք մարտկոցին: Մարտկոցը ամենաքիչը պէտք է 2 ոլտ պոտենսեալ ունենայ: Մետաղի մի ծայրը կրկնողաբար մտցրէք զսպանակի ձև ստացւած էլեկտրական լարի մէջ և դուրս բերէք և ասեղաձև մետաղը այս ձևով կը դառնայ էլեկտրական մագնիս: Երբ մագնիսացած մետաղը կախէք մի կտոր թելից, կամ դնել մի փոքր կտոր փայտի ծայրին, կամ թէ ջրի վրայ գտնուող տերևի վրայ, մագնիսը իրեն կը յարմարեցնի հիւսիս-հարաւ ուղղութեամբ, բայց որ կողմն է հիւսիս կամ հարաւ կը ճշտէք ուրիշ միջոցներով:

10-Կողմնորոշման այլ միջոցներ

Հատապտուղները ու մրգերը աւելի վառ գունաւորում են հարաւային կողմից, գոյնի միջոցով կարելի է որոշել հորիզոնի ուղղութիւնը:

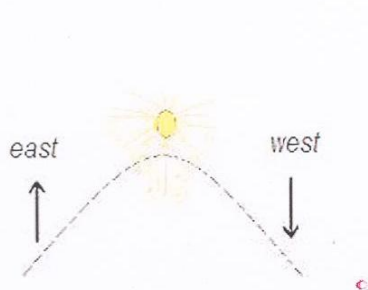
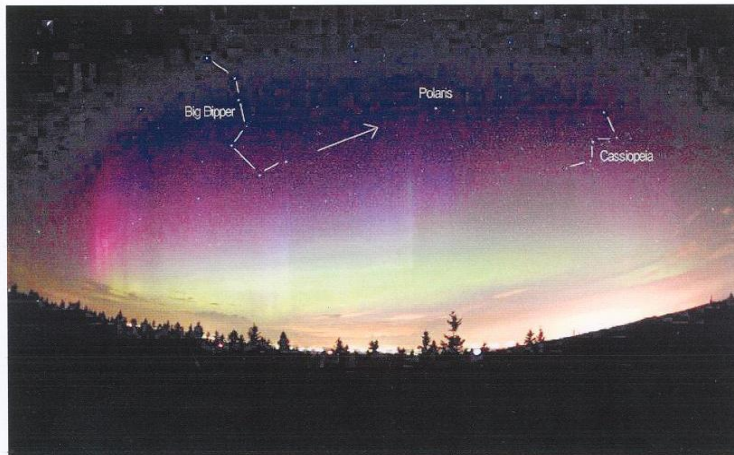

Մեծ քարերի, առանձին շենքերի հարաւային կողմում հողն աւելի չոր է լինում, քան հիւսիսային կողմում:

Մեծ քարերի ու ծառերի բների հարաւային կողմում զարնանը խոտն աւելի բարձր և խիտ է աճում, իսկ աշնանը հարաւային կողմում աւելի արագ չորանում և դեղնում:

Յաւելեալ նկարներ (Extra Pictures):

«Կողմնացույց»

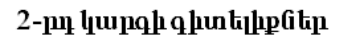
Կողմնացույցը բաղկացած է կարևորագույն բաժիններից ըստ հետևեալի՝

- 1) Բրեզենթիա պատեան
- 2) Կողմնացույցի դուռ
- 3) Կողմնացույցի լար
- 4) Նշանառության լեզակ
- 5) Բթամատի տեղ
- 6) Քանոն
- 7) Աստիճանաւորւած դիսք
- 8) Կողմնացույցի գիշերւայ օգտագործման օղակ
- 9) Սլաք
- 10) Մնայուն ցուցիչ գիծ (խոշորացույցով)
- 11) Մթութեան մէջ փայլող ցուցիչ գիծ (ֆոսֆորային) 45° կարճ գիծ

Կողմնացույցի օգտագործման կէտեր՝

- * Մագնիսական հիւսիսի ճշտում:
- * Ցանկացած ուղղութեան աստիճանի ճշտում:
- * Ճշտւած աստիճանի ուղղութեամբ քայլել:
- * Ճանապարհի փնտրում, ցերեկ / գիշեր

A vintage surveying compass, likely a Brunton model, is shown in an open position. The device consists of a black, rectangular base with a circular dial mounted on top. The dial is marked with degrees from 0 to 360 and features a magnetic needle with a green and white color scheme. To the left of the dial is a hinged lid that is currently open, revealing a white, cylindrical component. A carrying ring is attached to the right side of the base. The compass is resting on a plain, light-colored surface.

1) Աստիճան 2) Միլիէմ

$$\frac{U}{360} = \frac{U}{6400}$$

Աստիճանը միլիմի փոխելու համար, օգտուում ենք հետևեալ ֆորմուլայից՝

$$U = \frac{640}{36} \text{ U} \cong 17.8 \text{ U}$$

Ա) Ցանկացած ուղղութեան, աստիճանի (գրաի) ճշտումը կողմնացոյցի միջոցով:
Սկզբում կողմնացոյցի դուռը 90° աստիճան բացում ենք, ապա կողմնացոյցի նշանառութեան լեզուակը, կանգնեցնում 45° աստիճանով:

Ապա նշանառութեան լեզուակի ճեղքը, կողմնացոյցի լարը և նշանը կարգում ենք մէկ ուղղութեամբ:

Այժմ մնալուն ցուցիչը զծի ուղղութիւնը ցոյց է տալիս մեր ճշտած նշանի աստիճանը:

Ներսի օդակը ցոյց է տալիս ուղղութեան աստիճանը, իսկ դրսի օդակը նշանի միլիոմը:

Բ) Առաջանալ ցանկացած ուղղութեամբ կողմնացոյցի միջոցով կողմնացոյցը դասաւորում ենք օգտագործման համար (դուռ 90° , լեզակ 45°)

Ժամացոյցի սլաքների ուղղութեամբ, այնքան ենք պտտում, որ ճշտած աստիճանը տեղաւորի ցուցիչ գծի ուղղութեամբ, այժմ կողմնացոյցի լարը ցոյց է տալիս ճշտած ուղղութիւնը:

Ուշադրութիւն – Եթէ նշանի հանելու համար տարածութիւնը շատ լինի, այս պարագային օգտւում ենք օգնական հանգրանից: Այսպէս որ քայլում ենք մինչ օգնական հանգրւանը, ապա նորից գտնում ենք ճշտած ուղղութիւնը և շարունակում:

Ուշադրութիւն – Կողմնացոյցը մի ամբողջ կլորի շրջագիծը բաժանւում է 360° աստիճանի կամ 6400 միլիէմի կամ 120 թղկի:

Ուշադրութիւն – Ցուցիչ գծերի տարածութիւնը 45° աստիճան կամ 15 թղկ է:

Մագնիսական հիւսիսի ճշտում

Հիւսիսը գտնելու համար, կողմնացոյցի դուռը բացում 180 աստիճան (հորիզոնական դիրքում), ապա բարձրացնելով նշանառութեան լեզակը, սղում ենք որ մագնիսական սլաքը տատանումներից յետոյ կանգնի ճշտած ուղղութիւնը մագնիսական հիւսիսն է ցոյց տալիս:

Կողմնացոյցի օգտագործումը գիշերւայ ընթացքում նկատի առնելով այն որ գիշերում աստիճանի և միլիոմի նիշերը չեն երևում, ուրեմն պէտք է օգտագործել ցուցիչ գծերից, որը կազմում են 45 աստիճան:

Նաև նշելի է որ հիւսիսի, հարաւի, արևելք ու արևմուտքի ցուցիչ գծերը ֆուֆորափայլ են:

Ուշադրութիւն – Կողմնացոյցի գիշերւայ օգտագործման համար, օղակը ձայն է արձակում իւրաքանչիւր 3° աստիճան պտոյտի վրայ:

Գիշերում ցանկացած լուսաւոր կէտի աստիճանը ճարելու համար, նախ և առաջ գտնում ենք մագնիսական հիւսիս, ապա 3° աստիճան օղակը այնքան ենք պտտում ժամացոյցի սլաքների ուղղութեամբ որ կողմնացոյցի լարը և լուսաւոր կէտը գտնւեն մէկ ուղղութեամբ: Պտոյտների թիւը բազմապատկերով 3° աստիճանի մէջ կը գտնւենք ճշտւած լուսաւոր կէտի աստիճանը (միլիոմը):

Բառարան (Կողմնացոյց)

Ցուցիչ → نشانگر

Նշանառութիւն → نشانه گیرى

Լար → سيم

Հանգրւան → مرحله

Մագնիսական → مغناطيسى

Հորիզոնական → افقى

Աստիճան → درجه

Միլիոմ → ميليم

Ֆուֆորափայլ → فسفرى

«Տարածաչափություն»

Սկսուժող առանց գործիքի պիտի կարողանայ չափել բարձրությունը եւ տարածությունը:

Այն պարագաներին որ տարածությունը իրականից աւելի պակաս է երեւում

1-Ճաշւան որ շատ լոյս լինի

2-երբ արեւը մեր գլխի հետեւից է այդ առկան շատ լուսաւոր է

3-երբ սարի գագաթին ենք նայում եւ ցածից դէպի վեր ենք նայում

4-երբ առկան հաարթ դաշտում է օրինակ դաշտում ու անապատում

Այն պարագային որ տարածությունը իրականից աւելի շատ է երեւում

1-Այն ժամանակ որ շատ լոյս չլինի օրինակ արեւի ծագումն ու մայր մտնելուց

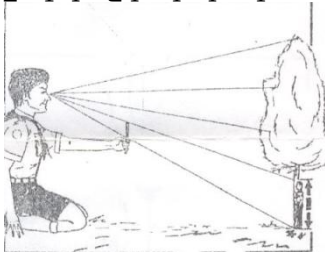
2-Արեւը դիմացից է խփում

3-նայելու կողմը վերեւից դէպի ցած լինի

4-առկային հետեւի պատկերը մութ լինի

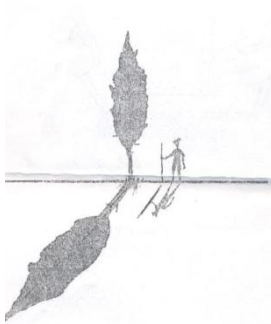
Տարածություն չափելու ձևեր`

1-չափելիք առարկայից կը հեռանանք այնքան որ հանգիստ կերպով կարողանալ տեսնել նրա բարձրությունը: Երկարացնում ենք թելը եւ բռնում ենք մատիտը մէկ աչքը կը փակենք եւ բթամատով մատիտի վրայ կը նշանկենք առարկայի տակ կանգնած մեր ընկերոջ բարձրությունը եւ այդ տարածությունը կը կրկնենք մինչեւ առարկայի բարձրությունը: Քանի անգամ որ կրկնուաւ կը բազմապատկենք մեր ընկերոջ բարձրութեանը որ արդէն գիտենք:

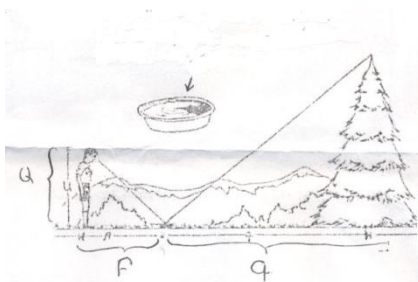

2- մեր ձեռքը կառնենք մի երկար փայտ որի բարձրությունը գիտենք :կը դրենք գետին ուղահայաց: Կը չափենք փայտի շւաքը ,նաաեւ կը չափենք առարկայի շւաքը:

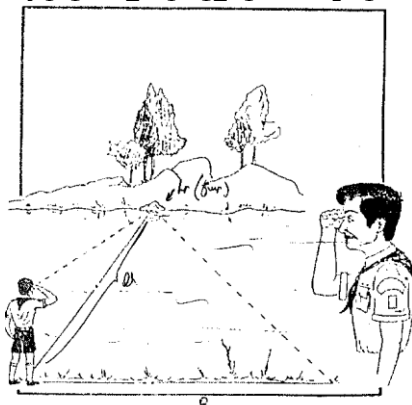
Առարկայի շւաքի չափը կը բաժանենք փայտի շւաքի չափին եւ պատասխանը կը բազմապատկենք փայտի բարձրութեան ձեռք կը կայ առարկայի բարձրությունը:

3-Պնակ որի մեջ ջուր կայ կը դնենք առարկայի քանի մերթ հեռաւորութեան վրայ: Այնքան կը հեռանայ պնակը որ ջրի մէջ կարելի լինի տեսնել առարկայի գագաթը: Կը կանգնենք այն հեռաւորութեան վրայ որ ամանի մէջ տեսնենք գագաթը: Կը չափենք ոտքի ու պնակի կենդրոնի հետ հեռաւորութիւնը, ուրեմն առարկայի բարձրութիւնը ձեռք կը գայ պնակի ու առարկայի հեռաւորութիւնը բազմապատկած մեր բարձրութիւնը բաժանած ոտքի ու պնակի հեռաւորութիւնը:

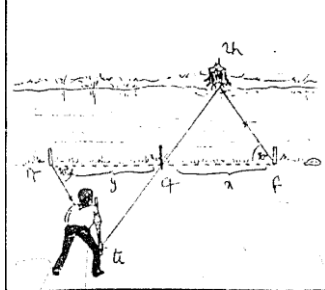
4-գետի լայնք չափելու համար կը հագնենք արեւի գլխարկ և կը կանգնենք գետի տիեզերք: Կը ծռենք և կը բարձրացնենք գլուխը այնպէս որ կարողանալ նոյն ուղղութեան վրայ տեսնել գլխարկի առջեւի մասն ու գետի դիմացի եզերքը: Ապա կը պտտունք առանց փոխելու ոտքու ու գլխարկի դիրքը: Կը նշանակենք գետի իր կողմը եզերքի վրայ աչքի ու գլխարկի եզերքի հետ նոյնացող կետը: կը չափենք ոտքի մինչեւ այդ կետը որ կը գտնենք գետի լայնքը:

5-Ծառ կամ մի մնայուն առարկայ կը ընտրենք գետի միոս եզերքում: Կը կանգնենք առարկայի դիմացը: Կը քայլենք գետի եզերքը հեռաւորութիւնը նախքին դիրքի հետ Ա

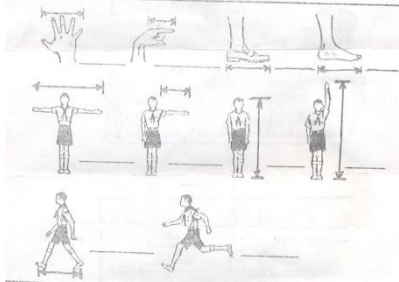
Եւ Բ ուղանկիւն կը կազմենք եւ կը տնկենք մի սիւն կամ որեւէ նշան:կը շարունակենք քայլել նոյն ուղութեամբ Բ եւ Գ հեռաւորութիւնը եւ կը շարունակենք նոյն չափ եւ կը նշանակենք Դ: կը քայլենք Բ Գ Դ կետերի ներս այնպէս որ ուղանկիւն կարելի է կազմել Բ Գ Դ ուղիդին հետ եւ կը հասնի այնպիսի կետի Ի իր Ե եւ Ի ի գետի միուս կողմի գտնուող առարկայի Ա ուղութեան վրայ գտնուի: կը չափենք Դ եւ Ի եւ կը գտնենք գետի լայնքը: Արդիւնքը ճիշտ կը լինի եթէ հաւասար լինի իր կազմուած եռանկիւնները:

6-արշաւ ներում եւ բանակումներում յաճախ անհրաժեշտ կը լինի բարձրութիւն, տարածութիւն եւ լայնք չափելը:

Այս միջոցները չափելու համար կարողենք օգտագործել նաեւ մեր մարմինը:

ՆԱխապէս չափած կըլինենք մեր մարմնին տարբեր մասերը –ոտք ու ձեռք, բազուկ, հասակ, քայլւածք, վազելու քայլաչափ եւ այլն եւ կը նշանակենք պատրաստուած աղիւսակի մէջ: Այս տուեալներով կարողենք չափել եւ իմանալ բարձրութիւնն ու լայնքը:

7- Քարտեզի միջոցով:երկու կետ քարտեզի վրայ նշանակում ենք,եւ սանթիմետրով չափումենք: Ձեռք բերած գումարը բազմապատկենք մասշտաբի անցքին (مخرج مقیاس): Ձեռք բերած գումարը տարածութեան չափն է սանթիմետրով:

Եթէ 5 նոմեր կոտորակը (اعشار) ջոկենք քիլոմետրով ձեռք է բերում :

8-100 մետրանոց քայլեր: մի քանի անգամ 100 մեթր քայլելով մոտաւոր կարողանում ենք գտնենք 100 մետրը քանի քայլ է եւ գտնում ենք տարածութիւնը, եւ մինչեւ 500 մետր այս ձեւը կը պատասխանի բայց սրանից աւել ճշգրիտ պատասխան չի տրուի:

Առ ի ուշադրութիւն՝

Ամէն մի քայլը մօտաւոր 72 սանթիմետր է հասուն մարդկանց համար: Բայց որոշ պատճառներ գոյութիւն ունի որ քայլերի չափը փոփոխական է լինում՝

Քամի- Քամի լինելու պարագային քայլերը կարճանում է եւ քամին յետեւից լինի քայլերը երկարում է :

Գետին-եթէ գետինը ցեխոտ,աւագ, եւ փոքր քարեր լինի քայլերը կը կարճանայ:

Բնական դէպքեր-ձիւնի եւ անձրեւի եւ սառոյցի պատճառով քայլերը կարճանում է Հագուստ-եթէ աւելնորդ հագուստ հագած լինենք քայլերը կը կարճանայ

Տեսողութեան տարածք-տեսողութեան ուժը եթէ քիչ լինի ինքնաբերաբար կը կարճանայ քայլերը որով հետեւ անվստահութիւն գոյութիւն ունի

Հոգնածութիւն-հոգնածութիւնը քայլերի տարածքի վրայ ազդեցուն է թողնում:

Ուղիղ գծից թեքումի պատճառները

- երբ մատով որեւէ գոյքի ցոյց տանք մատքի ծայրը մէկ աչքով է հետեւում

- հաւասարակշռութիւն չունենալ ուսապարկի մէջի գոյքերի ոչ դասաւորւած շարելու պատճառով

- երբ անձը որոշ արգելքներից օրինակ քամի ու անձրեւ , հող ու ձիւն եւ նման արգելքներից փախնելու համար իր ճանապարհը փոխելու համար

- ընդանրապէս անձիք արգելքների ճանապարհի ընթացքին աչկողմից են անցնում եւ այս շարունակաբար լինի ուղիղ ճամբից թեքում է:

9- ձայն ու լոյսի օգնութեամբ:լոյսի արագութիւնը մոտաւորապէս 300,000 կիլոմետր է վարկեանում եւ ձայնի արագութիւնը 330 մետր վարկեանում:լոյսի եւ ձայնի արագութեան տարբերութիւնից ձեռք է գալիս մեր ու լոյսի տարածութիւնը :օրինակ երբ ռումբի կրակելու լոյսը տեսանք սկսումենք հաշուել վարկեանները 1001,1002,1003,1004 պիտի ուշադիր լինենք որ 1010 ից յետոյ նորից հաշունք ,կը հաշունք մինչեւ պայթոցի ձայնը լսենք եւ քանի վարկեան որ տեսել է կը բազմապատկենք 330ին եւ ձեռք բերած գումարը մետրով մեր տարածութիւնն է լոյսի հետ:

10-մարդի արտաքին տեսքի վրայից:

Ա-100 մերից նա շատ պարզ է եւ դեմքը կարելի է ճանաչել

Բ-200մետրից իր հետ կրող գոյքերն պարզ է իսկ դեմքը ոչ

Գ-300 մետրից իր զգեստի գոյնը պարզ է

Դ-400 մետրից գլուխը մարմնից անջատւած է երեւում եւ ձեռի ու ոտքի շարժելը երեւում է

Ե-500 մետրից գլուխը կպած է մարմնին եւ եւ վիզը չի երեւում

Զ-600 մետրից մի գիծ է երեւում որ մարմնի ներքեւը աւելի մեծ է երեւում

Ը-նրանից բարձր տարածութիւնը որով հետեւ սխալի տոկոսը շատ է չի գործադրում

11-մի փայտը կը տնկենք ծառից հեռաւորութեան վրայ եւ մի անձ կը պարկի գետին եւ աչքի ու փայտի ծայրն ու ծառի ծայրը նոյն ուղութեան մէջ լինի:եւ փայտի

բարձրությունը բազմապատկում ենք գլխից մինչև առարկայի տարածությունը բաժանում ենք անձի երկարությանը ձեռք է բերում առարկայի բարձրությունը:

12-Միլիոմով (miliilem) լայնքը չափելու համար է օգտագործում: Այսինքն մեկ մետրանոց առարկան եթե 1000 մետրից մայենք մի անկիւն մեր աչքից մինչև առարկայի 2 ծայրը կառաջանայ որը 1 միլիոմ է: Պիտի կարողանանք 2 առարկայի տարածությունը միլիոմով մատով չափենք հետեւեալ ձեւով՝

Յուցամատը 30 միլիոմ է

Մեծ մատը 40 միլիոմ է

Փոքր մատը 20 միլիոմ է

Չորս մատը 125 միլիոմ է

Բռունցք 180 միլիոմ է

Մէկ թիզաչափ (وجب) 300 միլիոմ է

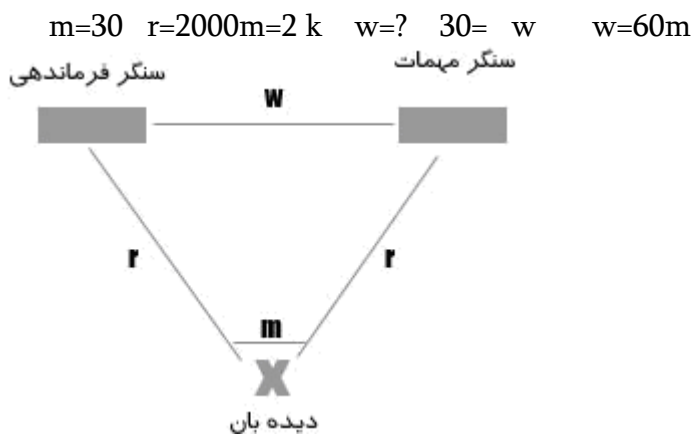
Հաշւարկման ձեւ

Առաջ կը կանգնենք եւկու առարկայի մէջ եւ հաշւարկում ենք տարածությունը միլիոմով այս ձեւով միայն կը լինի տարածքը հաշւարկել:

Տարբերությունը մետրով w

Միլիոմ=

Տեսնողի տարածությունը մինչև նպատակ կիլոմետրով r

2

Եթե 30 միլիոմ լինի կարողենք ասել որ մեր տարածությունը մինչև 2 նպատակն 60 մետրա:

13-նայել գոյություն ունի մի գործիք GPS անունով որը չափում է տարածությունները որը շատ ճիշտ է հաշւարկում նաեւ համաշխարհին ծածկ ունի եւ շատ

տարածություններն նաև կարելի է կիրառել :այս գործիքից ընդանրապես օգտագործում են զինուորական, տոպագրաֆիկա, առևտարկան, եւ նաև ընդանրական օգտագործում որը մեքենայներում բալիի մրցություններում է օգտագործում:

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Դաշտային աշխատանքների ընթացքում անհրաժեշտ է ծանոթ լինել հաղորդակցութեան մի շարք ձևերի, որպեսզի վտանգի, օգնություն խնդրելու և առհասարակ բոլոր պարագաներում հնարաւոր լինի կապ հաստատել մեր ընկերների հետ:

Որպէս հաղորդակցութեան տարբեր միջոցներ՝ այս բաժնում կանդրադառնանք հետևեալ գլուխներին.

- ա. Հետախուզական
- բ. Ձեռքով խօսել
- գ. Փայտով խօսել
- դ. Դրօշակով խօսել
- ե. Ճրագով և ծուխով խօսել
- զ. Հեռախօս
- է. Հեռագիր
- ը. Ֆաքս

1. Հետախուզական

Հնում մարդիկ կողմնացոյց չունենալու պատճառով ստեղծեցին ինքնուրոյն նշաններ՝ իրենց ճամբան չկորցնելու համար:

Ներկայիս մենք դրանք սովորում ենք, որպէսզի դաշտային աշխատանքների ընթացքում կարողանանք կապ ստեղծել մեր ընկերների հետ:

Հետախուզութեան ժամանակ նկատի պիտի առնել հետևեալ օրէնքները՝

Հետք ձգող

- ա. Հետքը ձգել խիստ տեսանելի, ոչ այնքան, որ օտարների կողմից էլ նշմարւի:
- բ. Հետքերը պիտի ձգւեն ճամբի աջ կողմի վրայ:
- գ. Հետքերը պիտի ձգւեն խնամքով, ամենից շատ 50 քայլի հեռաւորութեամբ:
- դ. Շարժական առարկաների վրայ չի կարելի հետք ձգել:
- ե. Նամակները պիտի համարակալւած և ստորագրւած լինեն:
- զ. Հետքը կարելի է ձգել գծերով, խոտերով, փայտերով, քարերով և այլն:

Հետևող

- ա. Հետևողը պիտի քայլի ճամբի աջ կողմից:
- բ. Սլաքների ուղղութիւնը լաւ նկատի առնի:

գ. Վերջին հետևողը պիտի հետքերը ջնջի և տեղերը ոչնչացնի:
դ. Հետևող խմբի մեջ մի հոգի որպես քարտուղար պիտի նշանակվի ու մի թղթի վրայ հետքերը գրի առնի:

Հետախուզական նշաններ

1. Այս ուղղությամբ գնացեք
2. Ապահով ճանապարհ
3. Սխալ ճանապարհ
4. Շարունակեք ձեր ճանապարհը
5. Վտանգալոր ճանապարհ
6. Վերադարձեք ձեր տեղը
7. Ես այս շրջանում եմ
8. Վտանգ
9. Բանակատեղիում հիւանդ կայ
10. Ես այստեղից այս ուղղությամբ գնացի
11. Ես այստեղից գնացի
12. Երեք քայլի վրայ նամակ կայ
13. Խմելու ջուր
14. Վտանգալոր ջուր
15. Մինչեւ որոշված տեղը շատ ճանապարհ կայ
16. Մինչեւ որոշված տեղը քիչ ճանապարհ կայ
17. Դեպի բանակավայր
18. Սպասեցեք ինձ
19. Արգելք

2. Ձեռքով խօսել

Երբ անհրաժեշտ է լինում հեռու տարածությունից խօսել և տարածության բերումով հնարաւոր չի լինում օգտւել սուլիչից կամ ուղղակիօրէն ձայնից կամ այն պարագաներում, որ հարկ է նկատւում չխօսել և անձայն լինել, օգտւում ենք ձեռքով խօսելուց:

Ներքևում դուք տեսնում էք ձեռքով խօսելու նշանները՝

1. Հաւաքւեցէք	2. Հետեւեցէք ինձ յառաջ
3. Շտապեցէք	4. Թաքնւեցէք

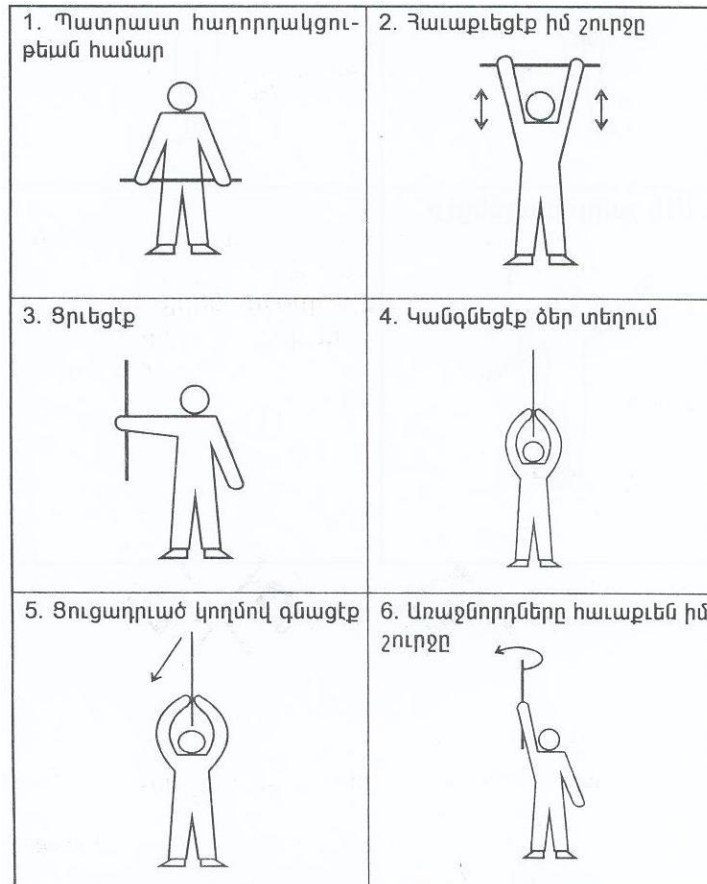

5. Զգաստ, ուշադրություն	6. Կանգ առ
7. Շրջան կազմեցեք	8. Կիսաշրջան կազմեցեք
9. Երկշարք կազմեցեք	10. Խմբակ-խմբակ կանգնեցեք
11. Խառնեցեք	12. Տարածութեամբ կանգնեցեք
13. Մեկ շարք կազմեցեք	

3. Փայտով խօսել

Հեռու տարածությունից խօսելու այլ միջոցներից է փայտով խօսելը:

4. Դրօշակով խօսել

Դրօշակախօսութիւնը նաև ծառայում է հեռու գտնուող մի անձի հետ հաղորդակցելու համար: Դրա համար գործածուում են մասնաւոր նշաններ, որոնցից կարևորագոյնը Մորսի այբուբենն է (Գիծ-պուտի Մորս), որը կազմւած է կէտերից և գծերից, որոնցով և կարելի է բառեր կազմել:

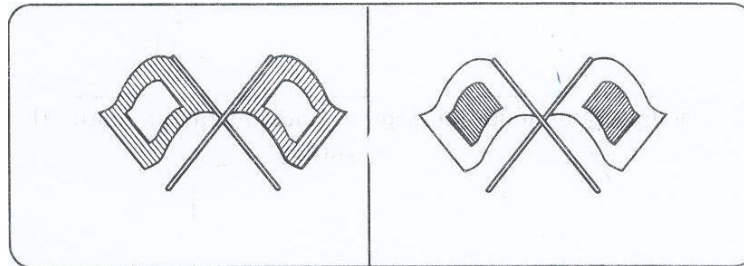
Դրօշակախօսութեան համար դրօշակները պիտի քառանկիւնի կտրւած լինեն և կէս մետր լայնք ունենան: Այն երկու փայտերը, որոնց ծայրին կապւում են դրօշակները, 90-100 սանթ երկարութիւն պիտի ունենան:

Վերոյիշեալ երկու դրօշակներից իւրաքանչիւրի վրայ պիտի կարւած լինի աւելի փոքր չափով դրօշակ, որի լայնքը 20 սանթ է: Մութ ժամանակ Մորսից օգտւելու համար գործ են ածւում այն դրօշակները, որոնց մեծ քառակուսու գոյնը սպիտակ և

փոքրի գոյնը կարմիր է: Իսկ լոյս ժամանակ այն դրօշակները, որոնց մեծ քառակուսու գոյնը կարմիր և փոքր քառակուսու գոյնը սպիտակ է:

Տես ներքևի պատկերները:

Դրօշակախօսութեան համար նկատի պիտի առնեն հետևեալ կէտերը՝

Հայեացքը պիտի դէպի հաղորդակցութիւնը ստացողին ուղղւած լինի: Ուտքերը ուսերի հաւասար հեռաւորութեամբ դրած լինեն, և դրօշակի փայտերի դատարկ ծայրերը ձեռքերում և միւսը, որտեղ դրօշակներն են փակւած, իրար վրայ ուղղահայեաց դիրքով պահւած լինեն:

Հաղորդակցութեան ժամանակ երկու հաղորդակից խմբերը պիտի իրենց միջից ընտրեն դրօշակակիր և քարտուղար, իսկ հարկ եղած պարագայում, երբ հեռու են և աչքով չեն նշմարւում, պիտի իրենց հետ ունենան նաև հեռադիտակ և ընտրեն երկու հոգու՝ օգտւելու հեռադիտակից:

Քարտուղարը տառ-տառ պիտի թելադրի որոշւած նիւթը դրօշակակրին, և նա օգտւելով դրօշակներից՝ փոխանցի դիմացի խմբին:

Միւս խմբում դրօշակակիրը ստացած հաղորդակցութիւնը պիտի թելադրի քարտուղարին և նա գրի առնի:

Հաղորդակցութիւնը սկսելու համար, նախ դրօշակակիրը պիտի հաղորդի պատրաստ և ապա սկիզբ բառի նշանը և ստանալուց՝ հասկացայ բառի նշանը: Ապա սկսի իր որոշւած խնդրի հաղորդակցութիւնը: Ամէն մի տառից յետոյ ստորակէտ և ամէն մի բառից յետոյ վերջակէտ պիտի հաղորդի: Ստացող խումբը ամէն մի վերջակէտից, այսինքն ամէն մի բառից յետոյ, պետք է հաղորդի վերջակէտ նշանը:

Նիւթը վերջանալուց յետոյ դրօշակակիրը պիտի հաղորդի վերջ բառի նշանը և ստանայ հասկացայ բառի նշանը:

Հաղորդող դրօշակակիրը սխալւելու դէպքում պիտի հաղորդի սխալ բառի նշանը և սխալւած բառը սկզբից փոխանցի: Իսկ եթէ դիմացի ստացողը սխալից, պիտի հաղորդի կրկնէ բառի նշանը:

Այդ դէպքում՝ խումբը պետք է հաղորդի հասկացայ բառը և կարճ դադարից յետոյ նորից փոխանցի վերջին բառը սկզբից:

Հաղորդակցութեան ժամանակ կէտ ցոյց տալու համար, աջ ձեռքի դրօշակը շարժելով՝ պիտի պահւի աջ ուսի ուղղութեամբ, և զիծ ցոյց տալու համար երկու դրօշակները պիտի պահուեն ուսերի ուղղութեամբ:

Ստորակետ ցույց տալու համար աջ ձեռքի դրոշակը ուղղահայեաց կերպով ցածից պիտի բարձրացւի դէպի գլխի վերևը և նոյն դիրքով պահուի: Իսկ վերջակետ ցույց տալու համար նոյն դիրքը պիտի ընդունեն երկու ձեռքերը:

Պատրաստ	..	Խ	..	Ր	..
Սկիզբ	---	Ծ	---	Ց	---
Հասկացայ		Կ	---	Ի	---
Կրկնէ		Հ		Փ	---
Վերջ	---	Ձ	---	Ք	---
Սխալ		Ղ	---	Օ	---
Սպասէ	-----	Ճ	---	Ֆ	---
Ա	..	Մ	--	ԵԻ	..
Բ	---	Յ	---	ՈԻ	---
Գ	---	Ն	..	1	---
Դ	---	Շ	---	2	---
Ե	..	Ո	---	3	---
Զ	---	Չ	---	4	---
Է	---	Պ	---	5	---
Ը	---	Ջ	---	6	---
Թ	---	Դ	---	7	---
Ժ	---	Ս	---	8	---
Ի	..	Վ	---	9	---
Լ	---	Տ	-	10	---

5.Ճրագով և ծուխով խօսել

Հեռու տարածութիւնից հաղորդելու միջոցներից են ճրագով և ծուխով խօսելու ձևերը:

Մորսի այբուբենը ծառայում է ճրագով, սուլիչով և այլ հաղորդակցութիւնների համար:

Ճրագով խօսելը, ինչպէս սուլիչով խօսելը, կարելի է փորձել և սովորել և կարելի է գործ ածել թէ գիշերով և թէ ցերեկով:

Իսկ ծուխով խօսելը կարելի է օգտուել օգնութիւն ուզելու պարագայում հեռու տարածութիւններից, հնարաւորին չափ բաձր տեղերից պէտք է այս գործը կատարել:

6. Հեռախոս

Ներկայ ժամանակաշրջանում գոյություն ունեցող ամենաառօրեայ հաղորդակցության միջոցն է հեռախոսը: 1870 թվականին մի խումբ գիտնականներ անդրադարձան, որ մարդկային ձայնի դողոցը կարելի է լարերի միջոցով փոխանցել: Այդ իսկ պատճառով Ալեքսանդր Գրահամ Բելը երկար փորձերից յետոյ յաջողեց ստեղծել առաջին հեռախոսը, որը ժամանակի ընթացքում զարգացավ և մենք հիմա օգտվում ենք դրանից:

7. Հեռագիր

Հեռու տարածությունից հաղորդելու միջոցներից մեկն է հեռագիրը: Անցելու է երկաթուղու կանգառներում տեղադրված էին հեռագրի գործիքները ու լարով միացվում իրար: Հեռագրի ստեղծողը եղել է Սամուել Մորսը: Հեռագրի միջոցով լուրի փոխանցումը կատարվում է յատուկ այբուբենով, բաղկացած կետերից ու գծերից. Դրոշակով խօսելու բաժնում ծանօթացանք այդ այբուբենին:

8. Ֆաքս

Ներկայի առաջնակարգ և արագ հաղորդակցելու միջոցներից մեկն է ֆաքսը: Եթե ուզում ենք որևէ նամակ, գրություն կամ պատգամ ուղարկել ուրիշ տեղ, բայց ոչ թե փոստով, այլ ամենաարագ ձևով, գրությունը դնում ենք ֆաքսի գործիքի մեջ, ճիշտ հեռախօսի նման բռնում ենք միւս տեղի ֆաքսի համարը ու այդ գրությունը նոյնությամբ տպագրվում է միւս տեղի ֆաքսի գործիքի թղթի վրայ: Այսպիսով մեր լուրը հեշտությամբ փոխանցվում է:

«Ջուր գտնել»

Ջրի կարևորությունը

Մարմնի ջրի պակասելը ուշիմութեան պակասման, արեան խանգարումների և գլխապտոյտի պատճառ է դառնում: Նաև մարմնի ջրի պակասելու պատճառով աւելանում է վախը և մարմինը պաղում է: Ուրեմն աշխատանքի ընթացքում այդ ջուրը որ ունենք պիտի զգուշորեն և խնայողաբար օգտագործենք:

Մարդ արարածը կարող է մի ժամանակահատվածում առանց ջուր ապրի: Առանց ջրի ապրելը կապում է օդի տաքութեան և մարմնի քրտնելու չափին: Այդ իսկ պատճառով չպիտի արևի տակ քայլել, օրինակ եթե անապատում 49 աստիճան տաքութեամբ լինի առանց ջուր 3 ժամ կը համբերենք, իսկ եթե հով տեղ քայլենք 3 օր կը համբերենք :

Դժարին պայմաններում պիտի ուշադիր լինենք՝

Երբ ծարաւում եք ջուր խմեք բայց միանգամից մի խմեք այլ պահէք բերանում և կամաց-կամաց կուլ տուէք: Կարևոր է արևից հեռանալ և հով տեղ նստել, կարիք չի լրիւ շորերերը հանեք, որովհետև աւելի կը քրտնի մարմինը ու ջուր ձեռքից կը տայ: Ձեր երեսը ծածկեք կերակուրը և աղը պակսեցրեք, եթե ջուրը քիչ է, բայց եթե ջուր չունեք ընդհանրապէս կերակուր մի կերեք, որովհետև 10 օր առանց կերակուր կարելի է ապրել: Այն ջուրը որ ունեք և ուզումեք պաղ պահել, մի խոնաւ շոր փաթաթում եք այն ամանի շուրջը որ ջուր կայ մէջը այնպէս որ լրիւ ծածկի ամանը, կտորի խոնաւութիւնը երբ ջուրը գոլորշի է անում առաջը առնում է և ջերմաստիճանը պակսեցնում է: Երբ շորը չորանայ նորից խոնաւեցնում ենք:

Ջուր ճարելու ձևերը՝

1-Ճանապահներից մեկը կենդանիների ոտնատեղերի հետապնդումն է, որովհետև այն տեղ որ կենդանիների ոտնատեղը կայ ջուր վստահաբար կը լինի: Ուիստը եւ որոշ կենդանիներ գիշերները գնում են դէպի ջուր:

2- 40 սանթանոց փոս ենք քանդում, փոսի տակ մի բաժակ ենք տեղադրում և փոսի բերանը մի պլաստիկով կապում ենք փոսի շուրջը լցնում ենք խիճեր և յետոյ մի փոքր քար դնում ենք պլաստիկի մէջտեղը այնպէս որ քարը վերևից ճիշտ բաժակի վերևը լինի այս ձևով արևի ճառագայթից, հողը իր խոնաւութիւնը ձեռքից տալիս է ջրի գոլորշին պլաստիկին դիպչելով ջրի կաթիլներով լցւում է բաժակում, այս ձևով 6 ժամայ ընթացքում կէս բաժակ ջուր է հաւաքւում:

3-Միւս ձևը անապատի բոյսերից օգտուելն է: Այս բոյսերը արմատը և ցողուն ջրով լիքն են: Նաեւ կարելի է աւազոտ բլուրի և թփուտների արանքը ջուր ճարել:

4-Աղի լճերից 50 սանթիմետրի հեռաւորութեան վրայ աղի ջուր կայ: Կարելի է եռացնելով և պաղեցնելով մաքուր ջուր ունենալ:

Եթէ ոչ մի այս ճամբաներից չեղաւ մի քիչ խոշոր աւազ անապատից կը դնենք լեզւի տակ և այս ձևը պատճառ կը լինի բերանում թուք առաջանայ և ծարաւից կը պակսի:

5-Միշտ անապատում շաքարաւազ ունեցէք, որ անապատի ջրի մէջ շաքարաւազը համը փոխում է սովորական ջրի: Պիտի յիշեցնել որ անապատի ջուրը առանց եռացնելու չօգտագործել:

6-Ծարաւը կոտրելու համար առանց ջրի՝

Մարդը առանց ջրի չի կարող ապրել նամանաւանդ այս զգացմունքը աւելի շատ է լինում անապատում և շատ տաք տեղերում: Պարզ է որ ծարաւի յագեցման համար ջուր պիտի խմել բայց սա միակ ճանապարհը չէ, երբ շատ ծարաւենք հագուստները կը հանենք և կը պառկենք մի քարի վրայ որ օրւայ մեծ մասը շաք է եղել և միքիչ պաղ է 20 րոպէ դոշի վրայ այդ քարի վրայ կը պառկենք: Այս գործը պատճառ է լինում որ 6-8 ժամ ծարաւութիւն չզգացւի:

7-Ջրի պատրաստում կաթեցնող գործիքի միջոցով

Ջրի գտնելը բնութիւնում, տարբեր առանձնայատկութիւններ ունի՝ ըստ վայրի սարերում և բարձրութիւններում, ամենաշատ ձեռնահասութիւններ ջրին գոյութիւն ունեն:

Միայն պիտի սառոյցը հալացնել և յետոյ խմել որովհետև ձիւնի ուտելը կամ սառոյցի լիզելը միայն մարմնի ջերմաստիճանն է ցածր բերում և էներգիայ է խլում մարդուց, և նաև մարմնի ջուրն է պակսեցնում: Պարզ գոյնի բիրեղներից խմելու ջուր են, իսկ մուգ գոյնինը աղի են: Չորացած գետերի տակը ջուր կայ պիտի հոր քանդել:

Գետի ափին անձրևի ջուրը կարելի է լցնել մի պլաստիկի սփրոցի մէջ և այն եռացնել:

Նաև կարելի է $\frac{3}{4}$ մի պլաստիկի տոպրակի մէջ կանաչ տերևներ լցնել և տոպրակի բերանը պինդ կապել և դնել արևի տակ, տոպրակը կը լցւի ջրով:

Միւս ճանապարհներից է կաթեցնող գործիքի պատրաստում, գործը աւելի արդունաւէտ լինելու համար մի փոսի մէջ լցրէք բոյսի կանաչ տերև և ցողունի մանրացրածը երբ արևը խփի ջուր կը տայ տերևները:

8-Թռչունների միջոցով՝

Փոքր թռչունները որ միջատ են ուտում իրենց ապրելու վայրը ջրից մեկ կիլոմետրի ասելի տարածության չի հասնում: Փոքր թռչունները 1000 մետր ասել չեն կարող ջրից հեռու լինել:

9-Ծարաւի կոտրելը ծամոնով՝

Ծամոն ծամելը նամանաւանդ اکاليتوس و نعا համերովը ժամերով կարող է ծարաւը կոտրել:

«ՔԱՅԼԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ»

Քայլագնացութիւնը սկսուողական դաշտային աշխատանքների անբաժանելի մասնիկն է, քայլագնացութիւնը նաև մեծ դեր ունի սկսուող առողջապահութեան համար: Այս ուղղութեամբ, սկսուող պիտի ունենայ գիտելիքներ՝ քայլագնացութեան զգեստի, ուսապարկի վերաբերեալ ու իմանայ մի շարք կարևոր կէտեր ըստ հետևեալի՝

Ա. Զգեստ

- Տաքատ
- Կօշիկ
- Անձրևանոց
- Շապիկ

★Տաքատ

Երկար տաքատը յարմար է լեռնային և քարային շրջաններում: Նաև անձրևային եղանակում: Իսկ ընդհանրապէս կարճ տաքատը անհատին առիթ է տալիս հանգստօրէն շարժելու և տաքատը չպիտի նեղ լինի: Նեղ տաքատը դժարացնում է քայլելը և թրջւելու պարագային կաշնում է մարմնին: Կտորի տաքատը յարմար չէ, քանի որ արագ կերպով անձրևի պարագային թրջւում և խանգարում է քայլագնացութեանը:

★Կօշիկ

Կօշիկը պիտի լինի ամուր, թեթև և ջրի հանդէպ դիմացկուն: Կօշիկի տակը չպիտի հարթ լինի այլ պէտք է ունենայ փոքր բարձրութիւններ, ըստ նկարի:

Լեռնային կամ քարային վայրերում երկարավիզ կօշիկը աւելի յարմար է, քանի որ պաշտպանում է ոտքի դաստակը, իսկ ընդհանրապէս սովորական կօշիկը ոչ երկարաճեշ կօշիկը հարթ ճանապարհում յարմար է և առիթ է տալիս ոտքի դաստակի ազատ շարժման:

Կօշիկը պիտի ոտքից մի քիչ մեծ լինի, որպէսզի հնարաւոր լինի գուլպայ հագնել: Քայլելու ժամանակ յարմար է նաև գուլպաներից մէկը ծալել կօշիկի վրայ որպէսզի մանր քարերը չանցնեն կօշիկի մէջ:

★Անձրևանոց

Անձրևանոցը պիտի լինի երկար և լայն, որպեսզի հնարաւոր լինի ցուրտ եղանակում տակից տաք զգեստ հագնել: Նաև յարմար է այն անձրևանոցը որը թելի կամ բամբակից է և ոչ նայլոնից, քանի որ թոյլ լինելու հաւանականութիւնը նայլոնէ անձրևանոցը շատացնում է:

★Շապիկ

Շապիկը պիտի բաց վիզ ունենայ որպեսզի օդը մարմնին աւելի հանգիստ հասնի:

Բ. Քայլագնացութեան կարևոր կէտեր

- Քայլելու ընթացքին խուսափել անտեղի խօսելուց:
- Բարձրանալուց պիտի դանդաղ քայլել, իսկ ցած իջնելուց մեծ քայլեր վերցնել և չվազել:
- 50 րոպէ քայլել և 10 րոպէ հանգստանալ:
- Խուսափել քարոտ վայրերում մէկ քարից միւսի վրայ ցատկել:
- Ճանապարհի վրայ պիտի քայլել ձախ կողմով:
- Ջուր խմելու համար օգտուել այն աղբիւրներից որոնք գտնուում են մարդկային հաւաքականութիւնից բարձր վայրերում, հակառակ պարագային ջուրը պիտի 5 րոպէ եռացնել:
- Միշտ հետևել մարքրութեան:
- Ուտելիքը միշտ փակ ամաններում կամ թղթերի մէջ պահել “ալօմինիումի թուղթ”:

Գ. Ուսապարկ

- Ուսապարկի պիտոյքները այնպես դասաւորել որ ուսապարկի հաւասարակշռութիւնը պահուի:
- Միշտ պիտի նկատի առնել որ պիտոյքների դասաւորման ժամանակ, այն պիտոյքը որ կարիք կը լինի շուտ օգտուել, ամենից վերջը պիտի ուսապարկի մէջ տեղաւորել:
- Ուսապարկը պիտի պահել ըստ նկարի:

Այն պիտոյքները որոնք քայլագնացութեան ընթացքին պիտի ունենալ՝

- Նախնական օգնութեան տուփ
- Կողմնացոյց
- Գրենական պիտոյքներ
- Ըստ եղանակի պահանջի՝
 - Ձեռնոց
 - Տաք զգեստ
 - Գլխարկ
 - Անձրեանոց
- Գիշերելու դէպքում քնապարկ
- Զգեստ
 - Տաքատ
 - Շապիկ
 - Գուլպայ

- Կօշիկ
- Մաքրութեան պիտոյքներ
- Լուցկի
- Դանակ
- Ձեռքի ճրագ
- Քարտեզ
- Հաղորդակցութեան գործիքներ

Իւրաքանչիւր սկաուտ պիտի կարողանայ մասնակցի 3 քայլագնացութեան՝

15 քլ.մ. մէկ օրւայ ընթացքին

40 քլ.մ. երկու օրւայ ընթացքին
Իւրաքանչիւր օր 20 քլ.մ.
Մէկ գիշեր, գիշերել

75 քլ.մ. երեք օրւայ ընթացքին
Իւրաքանչիւր օր 30 քլ.մ.
Երկու գիշեր, գիշերել

Մասնակցող անհատը իր հետ պիտի ունենայ հարկ եղած իրերը, համապատասխան զգեստ, քնապարկ, ուտելիք և այլն:

Մասնակցող անհատը պիտի կարողանայ 15 քլ.մ. քայլել առաւելագոյնը մինչև 2.5 ժամ:

«Կլիմա»

Ամպեր

Ամպերը ըստ իրենց բարձրության բաժանում են երեք բաժնի՝
Բարձր ամպեր՝ Այս ամպերը մեծամասնաբար բաղկացած են սառույցի հատիկներից
և իրենց բարձրությունը սկսում է՝ 5500- 14000 մ.

1) բարձր ամպերի տեսակները ըսե՛ հետևեալի են՝

Ա) Միրքս /Cirrus

Բարակ, ճերմակ Փետուրի նման ամպեր են որ ունեն նեղ շերտեր: Ամպը
մեծամասնաբար կազմված է սառույցի կետորներից:

Cirrus

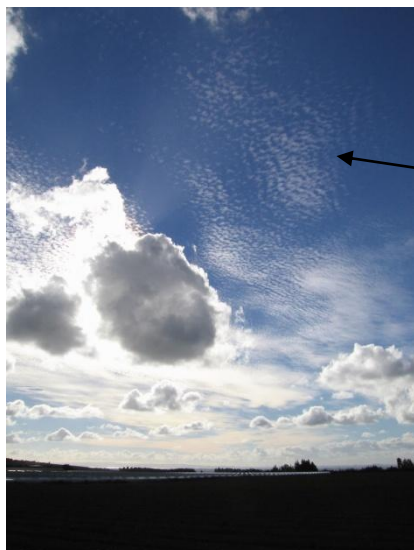

Cirrus

Բ)Միքս-Քումուլոս

Այս ամպերը բաղկացած են փոքր թուկանման բաժիններից: Այս ամպերը դասատրուած ձևերով են երևում ձկների մաշկիը պէս:

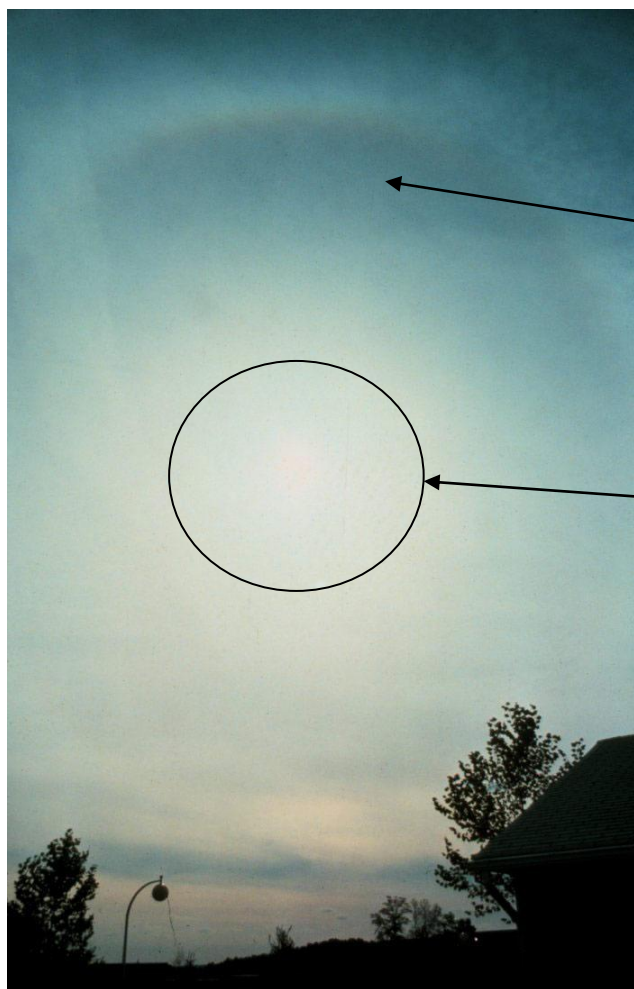

Cirrocumulus

Գ)Միրըս-Ստրատուս

Այս ամպերը թափանցիկ են սպիտակ գոյնով և ընդարձակում են երկնքում:
Թափանցիկությունը այնքան է, որքան մերթ դժուար է նշմարել: Յաճախ այս տեսակի ամպերը արևի կամ լուսնի շուրջ լոյսի օղակ են ստեղծում:

Cirrostratus

Արև

2) Միջին բարձրության ամպեր՝ Այս ամպերը բաղկացած են ջրի կաթիլներից և սառույցի հատիկներից և իրենց բարձրությունը սկսում է 2000-7000 մ.

Ա) Ալթո-Քումուլոս

Այս ամպերը շերտաւորւած են ու երևում են ալիք-ալիք: Ալթոքումուլոսի բաժինները աւելի փոքր են քան Սիրլս-Քումուլոս:

Բ) Ալթո – Ստրատոս

Բարակ մոխրագոյն շերտաւորւած ամպեր են որ թոյլ է տալիս արևը երևալի լինի ինչպէս լուսաւոր գնդաձև ապակի:

Altostratus

Altostratus

Գ)Նիմբոս – Ստրատոս

Այս ամպերը հաստ շերտաւորում ունեն, գտնւում են ցած բարձրութեան վրայ և մութ։
Այս ամպերը անձրևի և ձիւնի նախանշաններն են։ Այս ամպերը յատուկ ձև չունեն,
սակայն երևան են գալիս բամբակէ գօտու նման։ Նախանշան է անձրևի։

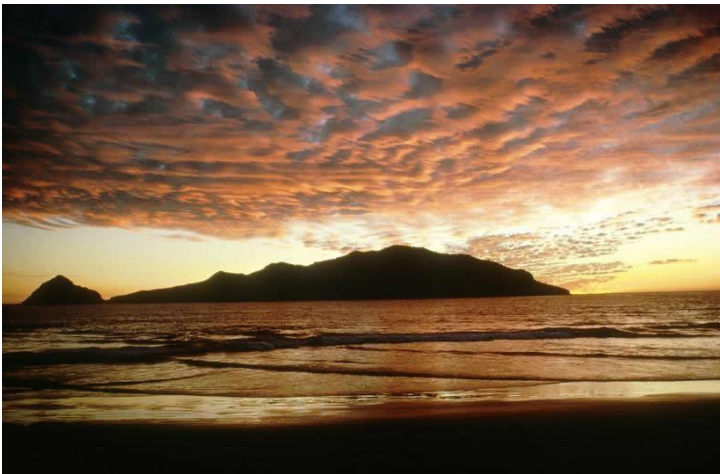

3) Ցած բարձրության ամպեր՝ Այս ամպերը մեծամասնաբար բաղկացած են ջրի կաթիլներից իրենց բարձրությունը սկսում է 2000 մ.

Ա) Ստրատոս-քումոլոս

Այս ամպերը շերտաւորւած են, օղակ-օղակ են ու երկնքի մեծամասնութիւնը ծածկւած են այս ամպերի միջոցով: Ընդհանրութեան մէջ ստւերով սպիտակ գոյն ունեն:

Բ) Ստրատոս

Այս ամպերը շերտաւորւած են, համաչափ տեսք ունեն: Մուգ մոխրագոյն են, որոնք ծածկում են ամբողջ երկինքը: Այս ամպերը կազմւում են գետնին մօտ, բաց գոյնով: Այս ամպերը արագ շարժւող և ձև փոխող ամպեր են: Այս ամպերը մեծամասնաբար կազմւում են մշուշի ժամանակ: Նախանշան է ձիւնի կամ թեթն անձրևի:

Գ)Քումուլոս /Cumulus

Այս ամպերը խիտ, ուղղահայաց իրարից զատ կազմութեամբ ամպեր են որը նմանում են աշտարակի: Այս ամպերը սովորաբար կազմում են առաւօտները և անյայտանում են երեկոներում: Նախանշան է լաւ օդի:

ԴՔումուլո-Նիմբուս

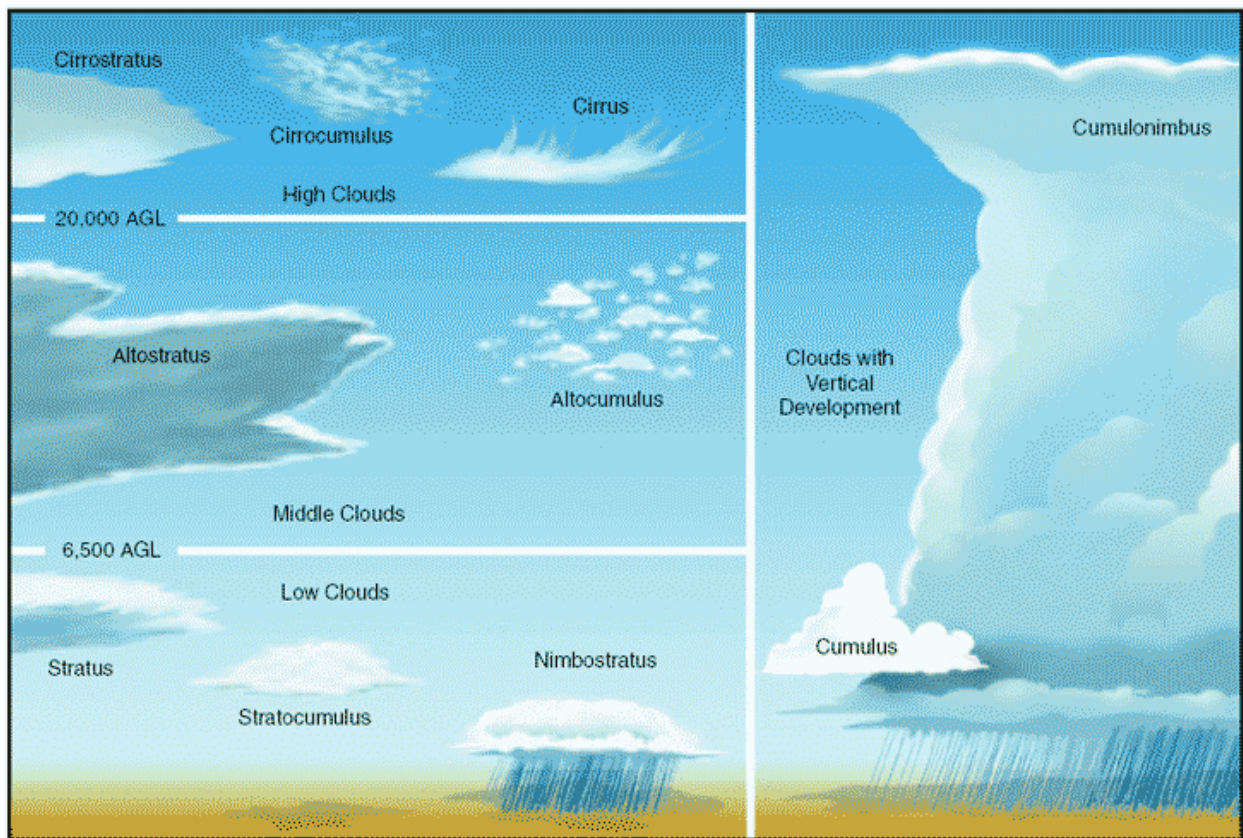
Այս ամպերը ծաղկակաղամբի նման են, համեմատաբար մեծ են ու կայուն չեն: Այս ամպերը փոթորիկների հետ միասին են առաջանում որը որոշ ժամանակ անձրևի և ձիւնի նախանշան է:

Բարձր Ամպեր	Միջին Ամպեր	Ցածր ամպեր
Սիրուս	Ալթո-քումուլոս	Ստրատուս - Քումուլոս
Սիրուս-քումուլոս	Ալթո-Ստրատուս	Ստրատուս
Սիրուս-Ստրատուս	Նիմիբոս-Ստրատուս	Քումուլոս
		Քումուլո-Նիմբոս

Ամպերն մի պատկերում

Կլիմա

Շրջանի միջին օդի վիճակն է, երկար ժամանակի վրայ. կլիման նաև ամփոփում են օդի վիճակը, որը կապ ունի եղանակի ջերմաստիճանին, մթնոլորտայի ճնշման, հովերի, խոնաւութեան և խտացումների հետ:

Քամիներ

Քամին օդի տեղափոխութիւնն է երկրի մակերեսի վրայ: մթնոլորտի ճնշումի փոփոխութեան ազդեցութեամբ բարձր ճնշումը միշտ կը տեղափոխուի դեպի ցած ճնշումի վայրեր:

Քամին միայն չի տեղափոխում բարձր ճնշումը դեպի ցած ճնշում, այլ ազդուելով հենց իր շարժումից, շեղագիծ կերպով առաջ ընթանում:

Քումուլոս՝ կուտակւած توده توده

Սթրաթոս՝ گسترده

Սիրըս՝ طره ای

«Լեռնագնացության կապեր»

Ալպեան թիթեռնիկ

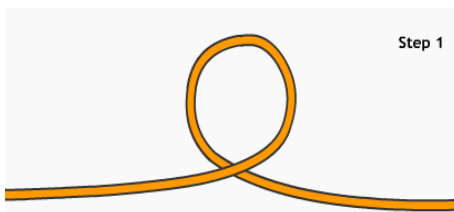
Այս կապը ընդհանրապես ամենամուր և վստահելի օդակ կապերից է հաշվի գալիս. Դա պինդ է, ապահով է, և շատ հեշտությամբ է կապում. Դուք կարող եք թռչի մեջտեղում օգտուել նրանից այդ ժամանակ որ չէք կարողանում հասնել թռչի ծայրին. Այս կապը կարող է քաշել տարբեր կողմերից առանց խեղաթիւրել և կարելի է օգտուել վնասուած թռչում այդպիսով որ թռչի վնասուած բաժինը ջոկել թռչի միւս մասերից. Այս կետերը Ալպեան թիթեռնիկ է կոչւում:

կապը դարձրել է ամենաարժեքաւոր կապերից մէկը որ կարիք է իմանալ:

Եթէ դուք այս կապից օգտւում եք թռչի ծայրում կարող եք ծայրակապ օգտւելով կապի ապահովութիւնը բարձրացնել:

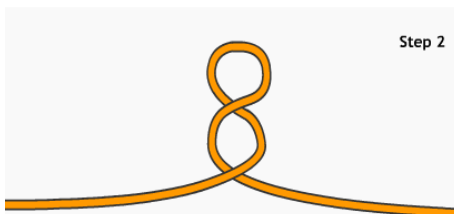
Քայլ 1:

Թռչով կազմել մի օղակ:

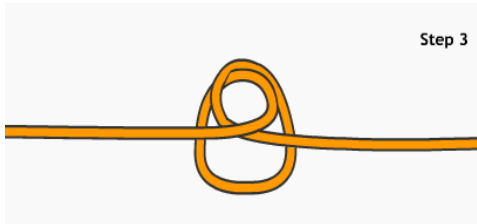
Քայլ 2:

Նոյն օղակի միջոցով կազմեք մի ուրիշ օղակ որը երկու օղակներից կազմւելու է ուր:

Քայլ 3:

Երկրորդ օղակը (վերնի բաժնի օղակը) բերել ցածի օղակի տակում:

Քայլ 4:
Երկրորդ օղակը անցացրեք առաջին օղակից:

Քայլ 5:
Թուկը երկու կողմից քաշել:

Նապաստակ

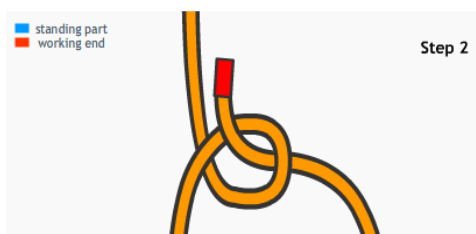
Այս կապը կոչում են բոլոր կապերի մայրը և աշխարհի ամեն վայրերում նույն ձևով են օգտագործում. Այս կապը օգտագործում է այն պարագաներին երբ կարիք ունենք կայուն օղակներին որը ծանրութեան ներքոյ չեն բացւում: Այս կապը պակսեցնում է թուկի վստահելի ճնշումը 40%: Այնուամենայնիւ այս կապը լայն օգտագործում ունի:

Քայլ 1:
Կազմել մի օղակ թուկի մեջտեղի մասում:

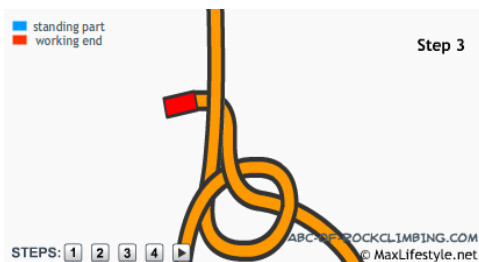
Քայլ 2:

Թռկի մի գլուխը անցկարէք կազմած օղակի միջից:

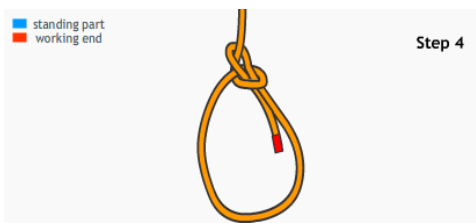
Քայլ 3:

Թռկի նոյն ծայրը անցկացրէք թռկի անշարժ մասի տակից:

Քայլ 4:

Թռկի ծայրը նորից հետ անցկացրէք առաջին կազմած օղակի մէջից:

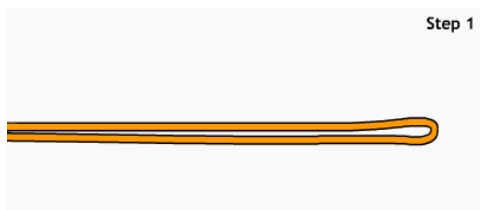

Կրկնակի ութ

Այս կապը 10-15% աւել ուժեղ է նապաստակ կապից և աւել հեշտ է յիշել: Շատ հեշտ և ապահով կապ է: Սակայն դժար է նրան բացել երբ ծանր կշիռ է կախուում նրանից:

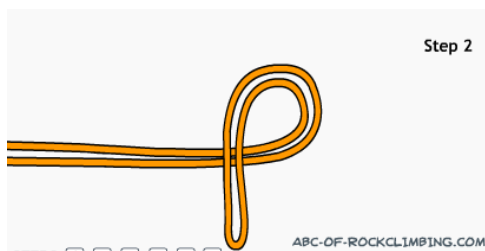
Քայլ 1:

Թուր երկու տակ անել:

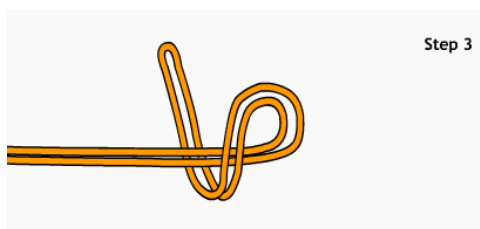
Քայլ 2:

Կազմել օղակ թուրի ծալած ծայրով:

Քայլ 3:

Կազմած օղակի ծայրը անցեցրեք թուրի անշարժ բաժնի տակից:

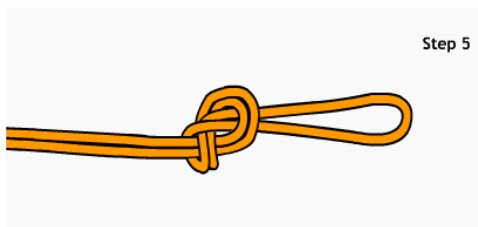
Քայլ 4:

Թուրի ծայրը շարունակեք անցեցնել կազմած առաջին օղակի միջից:

Քայլ 5:

Եւ վերջում թռկի ծայրը քաշել կապը ամրացնելու համար:

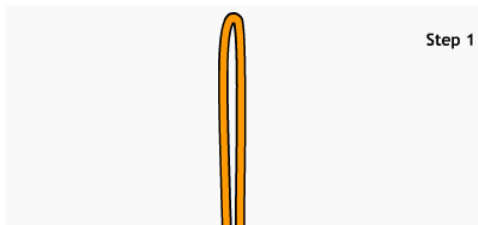

Զոյգ կրկնակի ութ

Այս կապը օգտագործում է կշիռը բաժանելու երկու մասի: Այս կապը ապահով է և հզոր, և հեշտ կարելի է դասաւորել նրա երկու օղակների չափը:

Քայլ 1:

Թռկը երկու տակ անել:

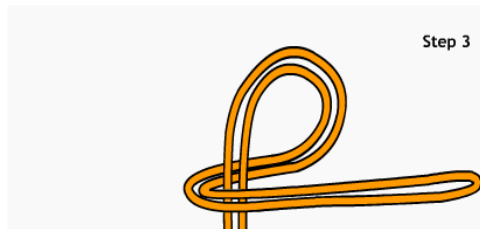
Քայլ 2:

Կազմել օղակ թռկի ծալած ծայրով և անցեցրէք թռկի անշարժ բաժնի տակից:

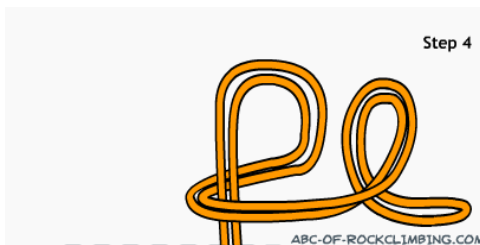
Քայլ 3:

Թռկի ծայրը շարունակելով անցեցրեք անշարժ բաժնի վրայից:

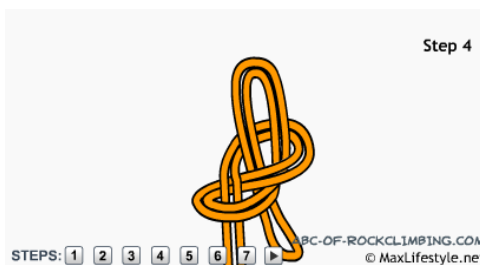
Քայլ 4:

Թռկի ծայրով նորից կազմել մի ուրիշ օղակ:

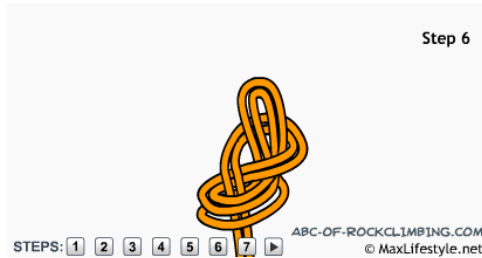
Քայլ 5:

Երկրորդ օղակը անցեցրեք առաջին օղակի միջից:

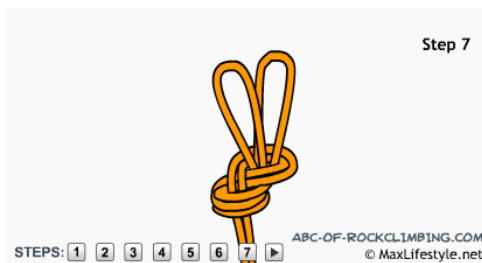
Քայլ 6:

Թռկի մնացած ծայրը անցեցրեք կապի վրայից:

Քայլ 7:

Կապը քաշել ամրացնելու համար:

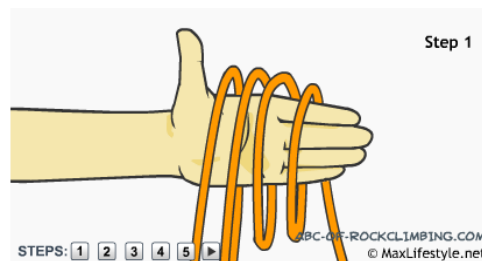

Կրկնակի Ալփեան թիթեռնիկ

Եթե Ալփեան թիթեռնիկ կապից չէք կարող օգտուել օղակ սարքելու համար, կարող էք օգտուել Կրկնակի Ալփեան թիթեռնիկ կապից որը առիթ է տալիս երկու օղակ սարքել թոկի ցանկացած բաժնում:

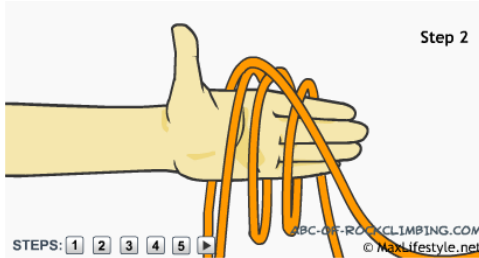
Քայլ 1:

Թոկը 4 անգամ փաթաթեք ձեռքի շուրջ:

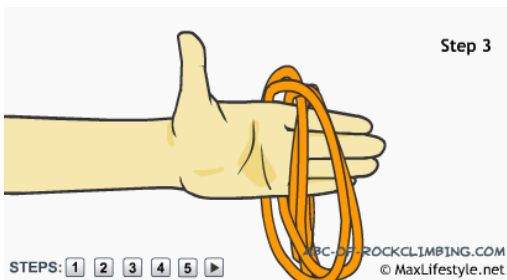
Քայլ 2:

Առաջին փաթաթումքը (ամենամօտիկը բթամատին) մօտեցրեք վերջին փաթաթումքին:

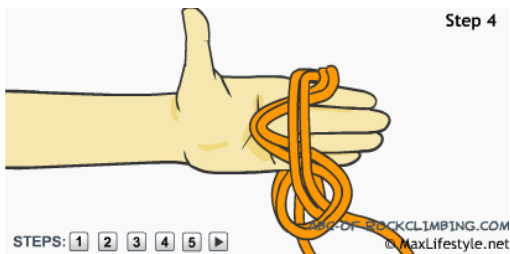
Քայլ 3:

2 հատ ձախ կողմի փաթաթումները բերել 2 հատ աջ կողմի փաթաթումների վրայ:

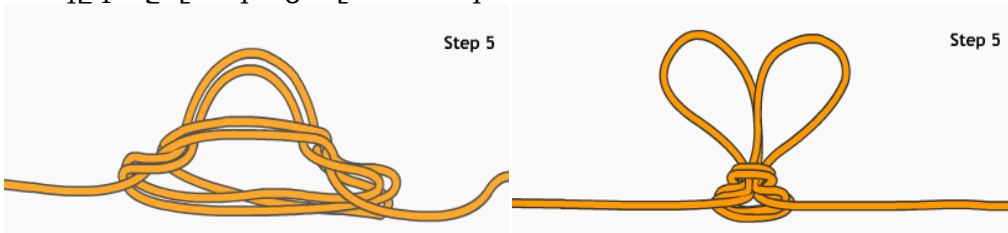
Քայլ 4:

Աջ կողմի փաթաթումները անցկացնել միւս 2 փաթաթումների տակից:

Քայլ 5:

Կապը քաշել ամրացնելու համար:

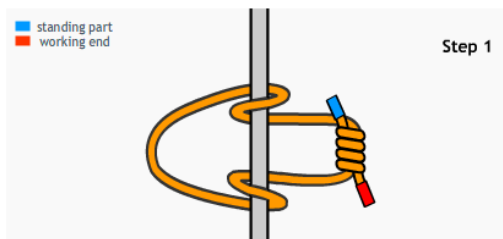

Փրուսիկ

Այս կապը օգտուում են այն թռիկների վրայ որը օգտագործում է բարձրանալու կամ սանձահարման պահին: Այս կապը օգտագործում է ուղղահայաց թռիկների վրայ բարձրացող լեռնագնաց և նրա գոյքերի բարձրացման համար:

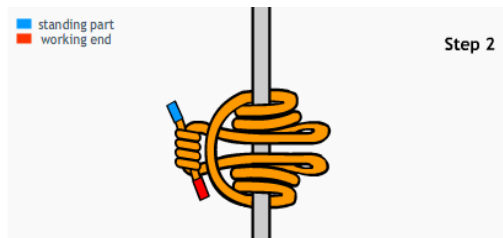
Քայլ 1:

Թռիկի երկու ծայրը միացրեք իրար. Աւելի շատ ապահովության համար կարելի է օգտուել ձկնորսության կամ երկձկնորսության կապից: Կազմած օղակը փաթաթեք միևս առարկայի շուրջ (թռկ-ձող-գերան և այլն):

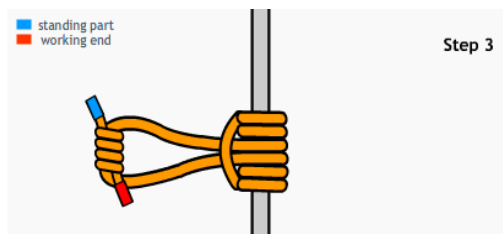
Քայլ 2:

Թռիկը երկրորդ անգամայ համար փաթաթեք առարկայի շուրջ և կապը անցեցրեք քայլ 1-ում պատրաստած օղակի միջից:

Քայլ 3:

Կապը քաշեք ամրացնելու համար:

Քլա

Այս կապը շատ հեշտ է և օգտագործում է տարբեր եղանակներում: Այս կապը օգտագործում է իջման աշխատանքում ազատող թռիկի արագութիւնը պակսեցնելու համար: Երկուսից աւել քլա մի օգտուէք մի քարաբինի վրայ: Աւելի լաւ է այս կապից օգտուել թռիկի ներքին մասից :

Քայլ 1:

Երկու օղակ կազմել նոյն չափով, հակառակ ձևով:

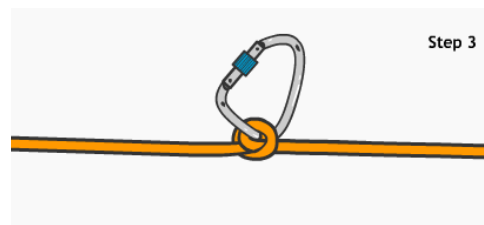
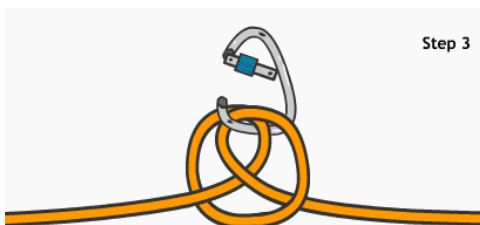
Քայլ 2:

Երկրորդ օղակը տեղադրելք առաջին օղակի վրայ:

Քայլ 3:

Երկու օղակից կազմուած օղակի միջից անցեցրելք քարաբինը, թռիկը քաշելք ամրացնելու համար:

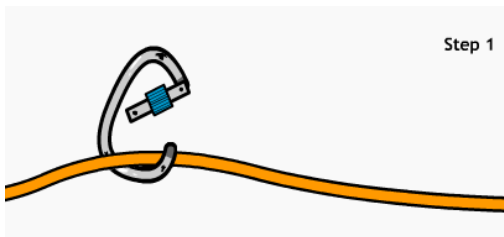

Իտալական

Այս կապը ամենաօգտակար կապերից է իջնելու և վեր բարձրանալու համար: Այս կապով կարելի է թոկից իջնել աւելի վերահսկւած, կապի հետ շփում ունենալու պատճառով, օրինակ քարաբինով: Բայց որովհետև այս կապը պատճառ է լինում թոկի տարբեր տեղերը ծալել, միակ օգտագործում են պաշտպանող թոկի վրայ և հրատապ ժամանակներում:

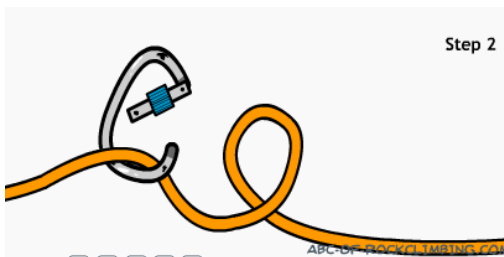
Քայլ 1:

Թոկը անցեցրէք քարաբինի արանքից:

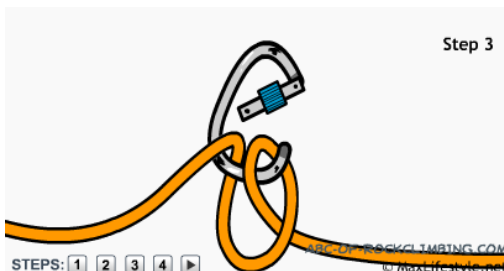
Քայլ 2:

Թոկով մի օղակ կազմէք:

Քայլ 3:

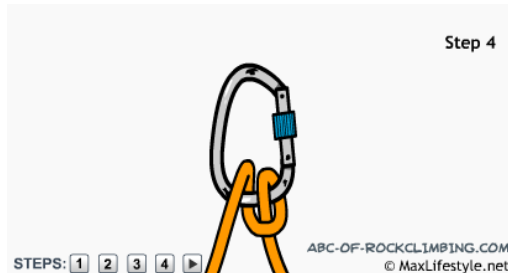
Քարաբինը օղակի միջով անցեցրէք:

Քայլ 4:

Թույլ քաշեք ամրացնելու համար, իսկ քարաբինի ապահովիչը փակեք:

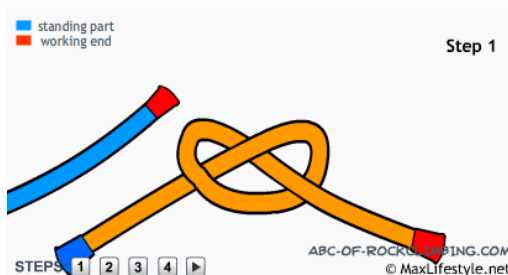

Ջրային

Այս կապը օգտագործում է երկու թույլ իրար միացնելու համար: Այս կապը բաղկացած է երկու հասարակ կապից, երկու թույլի վրայ: Նաև օգտագործում է *սլինգի* վրայ:

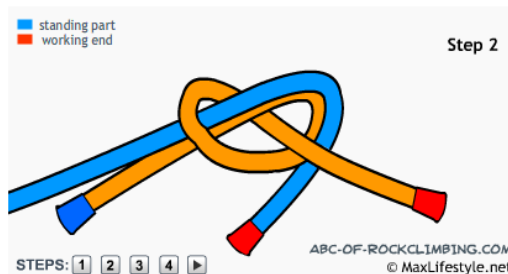
Քայլ 1:

Մեկ հատ ծայրակապ խփեք:

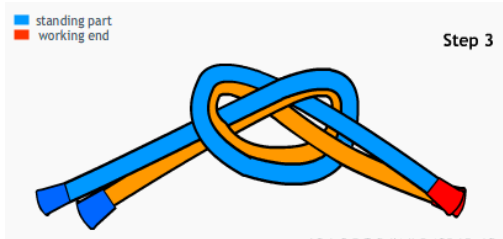
Քայլ 2:

Երկրորդ թույլով երկրորդ կապը խփել առաջին կապի ուղղությամբ շարունակելով:

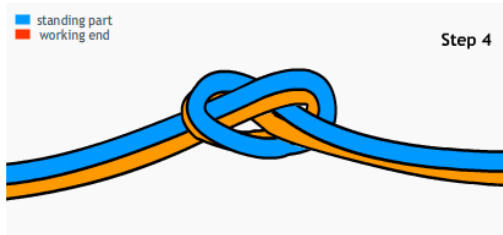

Քայլ 3:
Երկրորդ ծայրակապն ամրացնել:

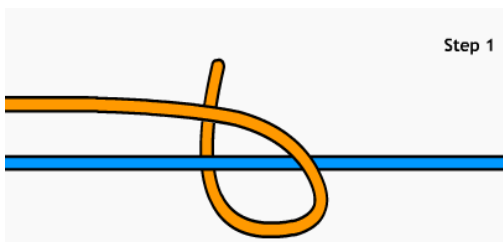
Քայլ 4:
Կապը քաշել ամրացնելու համար:

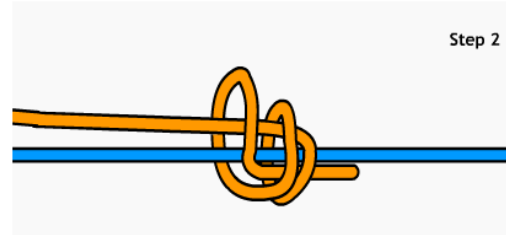
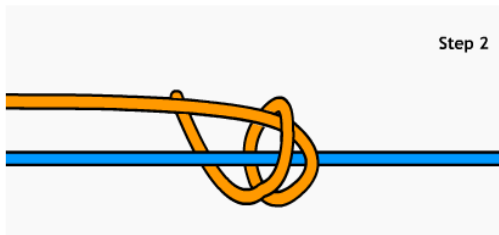
Ձկնորդ

Այս կապը օգտագործում է երկու թոկ նոյն տրամագծով իրար միացնելու համար:
Նաև կարելի է օգտվել կանգնեցնող կապ և ծայրակապի տեղ:

Քայլ 1:
Թոկը մեկ շուրջ փաթաթել միւս թոկի շուրջը:

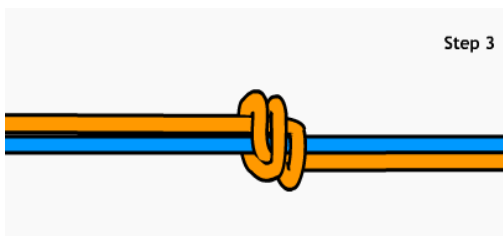

Քայլ 2:
Մեկ շուրջ նորից թոկը փաթաթել միւս թոկի շուրջ և թոկի շարունակութիւնը երկու կազմւած թոկի միջից անցկացնել:

Քայլ 3:

Կապը քաշել ամրացնելու համար:

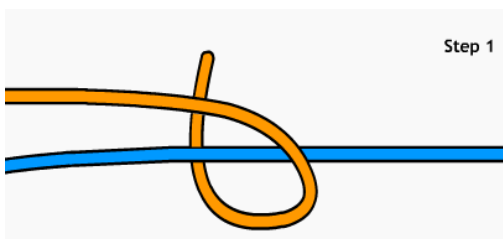

Կրկնակի ձկնորդ

Այս կապը օգտագործում է երկու տարբեր տրամագիծ ունեցող թռկ իրար միացնելու համար: Ինչպես կապի անունը, այս կապը բաղկացած է երկու ձկնորդ կապից:

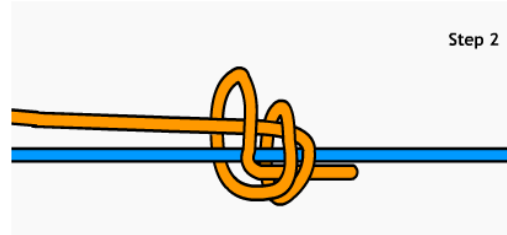
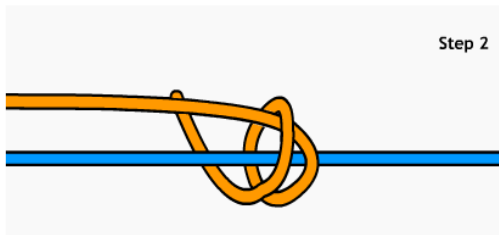
Քայլ 1:

Թռկը մեկ շուրջ փաթաթել միւս թռկի շուրջը:

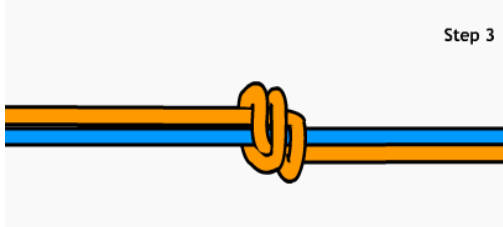
Քայլ 2:

Մեկ շուրջ նորից թռկը փաթաթել միւս թռկի շուրջ և թռկի շարունակությւնը երկու կազմւած թռկի միջից անցկացնել:

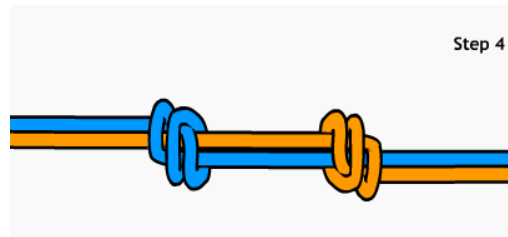
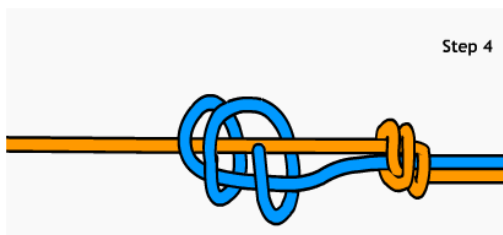
Քայլ 3:

Կապը քաշել ամրացնելու համար:

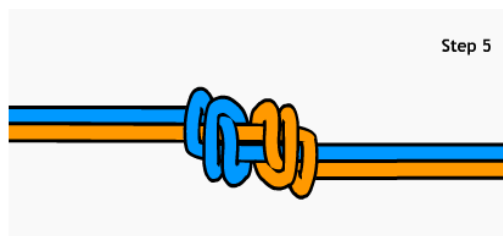
Քայլ 4:

Առաջին և երրորդ քայլերը կրկնեք, երկրորդ թռկի միջոցով:

Քայլ 5:

Երկու թռկի վերջաւորութիւնը քաշեք կապը ամրացնելու համար:

«ՔԱՐԱՔԻՆ»

Քարաքինների տեսակներ

Քարաքինների բազմաթիվ տեսակներ գոյություն ունեն, որը օգտագործում են տարբեր վայրերում ու պարագաներում: Քարաքինների մի տեսակը օգտագործում է ապահովության համար, նաև գոյություն ունեն քարաքիններ, որ օգտագործելի են որպես օգնական քարաքին իսկ մի ուրիշ տեսակը կոչվում են կիրառական:

Քարաքիններ գոյություն ունեն, որը օգտագործում են միակ լեռնագնացական աշխատանքների համար:

Սկաուտները պետք է զգոյշ լինեն քարաքինի ընտրության մեջ, որովհետև իւրաքանչիւր քարաքին նախատեսւած է յատուկ օգտագործութեան համար նամանաւանդ լեռնագնացութեան քարաքինի փոխարէն անվտանգի է ուրիշ քարաքինների օգտագործումը:

Քարաքինները նաև կարելի է դասակարգել ըստ իրենց ապահովիչների և ձևի՝

Քարաքիններ ըստ ձևի

★ D-ձև քարաքիններ՝

D-ձեւ քարաքինները կարող են լինել հաւասարաչափ և անհաւասարաչափ: Հաւասարաչափ քարաքինները օգտագործւում են թռկերի գլխին (թռկի սկզբնական բաժնում): Հաւասարաչափ քարաքինի օգտագործումը պատճառ է հանդիսանում որ կարողանանք թռկի աւելի շատ երկարութիւնից առաւելագոյնը օգտւենք: D-ձև քարաքինները համեմատաբար ձւաձև քարաքիններից աւելի շատ ճնշման են դիմադրում :

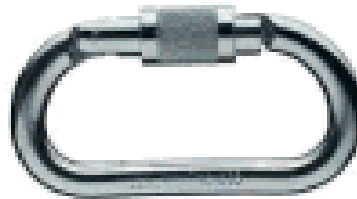
Սակայն անհաւասարաչափ քարաքիններ օգտագործելիս, աւելի քիչ թռկի երկարութիւնից ենք կարող օգտւել, բայց աւելի հեշտ է գործել նրա հետ իր լայն ու վստահելի ապահովիչ ունենալու պատճառով:

★ **ձւածն քարաքիններ**

Այս տեսակի քարաքինները աւելի թեթև և էժան են միւս տեսակներից: Ձւածն տեսակը օգնում է վերահսկել բեռի տեղափոխմանը (օրինակ մարդ) և ուժը բաժանում է քարաքինի երկու կողմում հաւասար կերպով: Չնայած որ մի քիչ աւելի դժւար է ապահովիչի հետ գործելը համեմատաբար միւս քարաքինի տեսակներից, այնուամենայնիւ ձւածն քարաքինները բազմակողմանի եւ իդեալ տեսակ են լեռնագնացական աշխատանքների համար:

➤ **Քարաքինի Ապահովիչի տեսակներ**

1. Կողպէք՝

ի տարբերութիւն առանց կողպէքի քարաքիններին, այս տեսակի քարաքինի ապահովիչը այնպէս է նախատեսուել, որ ապահովիչի պատահական բացւելու առաջն առնի :

2. Մետաղալար՝

Այս տեսակի առանձնայատկութիւնը՝ ապահովիչի բարակութիւնն է, որ պատճառ է դառնում ապահովիչը սահուն բացւելուն:

3. Շիտակ՝

Այս տեսակը ամենաշատ օգտագործող տեսակն է քարաքինի ապահովիչների համար և շիտակ է ըստ իր անւան:

4. Կեռ ապահովիչ

Այս տեսակը ըստ իր անւանակոչման կեռ է և աւելի ազատութիւն է տալիս ապահովիչի հետ աշխատելու համար:

Վերոյիշեալ նշածները, քարաքինների տարբեր բայց հասարակ տեսակներն էին, որ տարբեր տեղերում կարելի է օգտագործել:

Միշտ պիտի զգուշանալ, որ ոչլեռնագնացական քարաքիններից չօգտագործել նմանատիպ աշխատանքներում ու անպայման ուշադիր լինենք որ օգտուենք այն քարաքիններից, որ նախապէս նախագծւած են յատուկ լեռնագնացութեան համար:

Բառարան

مقارن	Հաւասարաչափ
(نا مقارن)	Անհաւասարաչափ
کاربردی	Կիրառական

«Դրոշակ»

Ազգային դրոշակը ազգի զորութեան եւ հաւատքի խորհրդանիշն է :
Հետեւաբար ազգային դրոշակը պէտք է պատուել ոչ միայն երբ կը պարզւի ու կը
ծածանւի , այլեւ երբ ծածանւած չէ եւ կը գտնուի իր տեղը :

Սկաւառը դրոշակին կը բարեւէ երբ դրոշակը կը ծածանւի եւ կիջեցւի:Միայն
զգեստով սկաւառը պատիւ կառնի:Թրբ զգեստով չի զգաստ վիճակում կը կանգնի:

Իւրաքանչիւր խումբ տողանցքում պիտի ունենայ իր դրոշակը իբրեւ
առաջնորդ:Բանակումներին ընթացքին դրոշակի արարողութիւնը կը կատարուի
պարատից յետոյ եւ առաւօտեան աշխատանքի սկսելուց առաջ: Դրոշակը միշտ կը
բարձրացւի շատ արագ կերպով եւ կիջեցւի դանդաղ , յարգանքով եւ զգոյշ որպէսզի
գետին չդիպչի:

Սուգի առիթով դրոշակը ձողին կատարը բարձրացնելուց յետոյ մէկ երրորդով
վար կիջեցւի:

Փոխադրութեան ժամանակ եթէ դրոշակը ծալւած է կը դրուի յատուկ տուփի
կամ պայուսակի մէջ: Երբ ձողի վրայ է կը տարւի պաշտօնական ձեւով, գօտիին դրած
եւ վեր բարձրացրած ձեւով կը քայլենք, կամ ձողին փաթաթելով աջ ուսի վրայ
շալակած կը տանենք: Դրոշակակիրը երբ կանգնած է դրոշակը կը դնի աջ կողմը եւ
ձողը կը կպցնի իր մարմնին:

Տողանցքի պահին երբ քանի դրոշակներ միասին լինեն ազգային դրոշակը
բոլորի մէջտեղը աւելի առաջ կը տարւի:

Երբ խաչաձեւ ձողեր լինեն մէջտեղի բարձր ձողի վրայ կը տեաղուի այգային
դրոշակը իսկ երբ 3 ձողերը հաւասար լինեն ազգային դրոշակը կը դրուի աջ կողմի
ձողի վրայ:

Դրոշակը անհատից անհատ փոխանցելիս յատուկ յեւով կը լինի:

- 2 անձերը իրար կը բարեւեն
- Դրոշակակիրը դրոշակը կը թեքի դէպի աջ եւ դէպի առջեւ կառնի:
- Դիմացինը դրոշակը կստանայ եւ կը բարեւի եւ դրոշակը ուղիղ կը բռնի:
- 2 անձերը իրար կը բարեւեն:

Առ ի ուշադրութիւն՝

1-երբ 2 անձերը նոյն աստիճանը կամ պաշտօնը ունեն դրոշակի փոխանցման
վայրկեանին երկուսի ձեռքն էլ կը գայ դրոշակի ձողի վրայ

2-երբ երկու անձերը տարբեր աստիճաններ կամ պաշտօններ ունեն դրոշակի
փոխանցման վայրկեանին երկուսի ձեռքը կը գտնուի դրոշակի ձողի վրայ:

Երբ դրոշակը պիտի շենք ներս մտնի պիտի ուշադիր լինել որ գետին չքսել կամ չկեղտոտել դրոշակը: Այս պատճառով երբ դրոշակի ձողը պիտի ծռենք ,դրոշակի ծայրը կը բռնենք ձողի հետ միասին:Եթե քանի դրոշակներ միասնաբար պիտի շենք ներս մտնեն շարւածքը կը լինի առաջնորդաբար ազգային դրոշակը կլինի առաջինը:Երբ դրոշակակիրները սրահի մէջ մտնեն ներկաները պատւին կը կանգնեն եւ չեն նստի մինչեւ դրոշակակիրը չնստի:Դրոշակակիրները իրենց գլխարկը չեն հանի մինչեւ նստելը: Դրոշակակիրները կը նստեն աթոռներին շարքի ամենա առաջը աջ կողմը: Եթե քանի խումբ են նստած սրահում դրոշակակիրները կը նստեն իրենց խմբի առջևը աջ կողմ:

«ՆԱԽՆԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»

Նախաբան

Ներկայ պայմանները պահանջում են յաւելեալ աշխատանքներ, շարժումներ որոնց բերմամբ ինքնաբերաբար մարդս կանգնած է տարբեր և բազմակողմանի դէպքերի դիմաց և դրա հետևանքով նախնական օգնութիւնները բացարձակապէս ստացել են մեծ կարեւորութիւն:

Եւ մենք որպէս սկաուտներ, չենք կարող անտարբեր մնալ վերոյիշեալ խնդրին, քանի որ թէ սկաուտական կեանքը և թէ նրա դաստիարակութիւնը պահանջում է լինել Միշտ Պատրաստ և օգնել ուրիշներին որպէս գիտակից սկաուտ և վեհանձն մարդ և դա պարտադրում է մեզ հիմնուել մեր խորհրդանիշ՝ ԲԱՐՁՍՅԻՐ ԲԱՐՁՍՑՈՒՐ նշանաբանին:

«Վերք»

Վերքերի բուժելու ընթացքին երկու խնդրի պէտք է ուշադրութիւն դարձնել՝

1-Նեխածութիւն

2-Կարկամախտ (Քօզազ)

1-Նեխածություն

Եթե վիրակապելու ընթացքին մաքրության չհետևենք, մանրէն կարող է մտնել վերքի մեջ և նեխածություն առաջացնել:

Նեխածության ազդանշաններն են՝ ցաւ, քոր, վերքի շուրջի ուռոյցք, մորթի կարմրություն և տաքություն, նաև մարմնի տաքությունը կարող է բարձրանալ: Նեխածության պարագային թարախը պիտի դուրս հանւի և բժշկի յանձնարարութեամբ Անթիբիոթիկ գործածւի:

2-Կարկամախտ

Ընդհանրապէս բոլոր վերքերում, կարկամախտի հաւանականութիւնը կայ:

Կարկամախտի կանխարգելում

1-Հակակարկամախտի վաքսէնը նախապէս սրսկում է:

2-Հակակարկամախտի սերումը սրսկում է դէպքից յետոյ, որը երկու տեսակ է՝

ա) Մարդկային սերում

բ) Անասնական սերում

Մարդկային սերումը կարելի է առանց փորձելու անձի վրայ սրսկել և սրսկումը մկանի մէջ պէտք է լինի: Բայց անասնական սերումը սրսկելու համար պիտի նախ անձի վրայ փորձւի և եթէ անձը այդ սերումի հանդէպ զգայնութիւն չունենայ, կարելի է սրսկել:

Կարկամախտի սերումի օգտագործման պարագաներ՝

1-Այն վերքերը, որոնք նոյնիսկ չնչին կերպով փոշոտել կամ հողոտել են:

2-Բարդ կոտրւածքներ:

3-Մորթու չափազանց վնասման պարագային:

4-Կենդանիների կծած կամ խայթոց:

5-Փամփուշտից, այրւածքներից կամ պայթումից առաջացած վերքեր:

Կարկամախտի ազդանշաններ

7-14 օրից յետոյ կարկամախտի նշանները հետևեալ ձևով երևան են գալիս՝

Նախ շնչառութիւնը և կուլ տալը դժարանում է ու ծնօտը պնդանում է, ինչպէս նաև սկսում է վիզը ցաւել և ապա ցաւը տարածւում է մէջքին և փորին: Երկրորդ շրջանում հիւանդի կոկորդի մկանները իր կամքից դուրս՝ սեղմւում են և պատճառ են դառնում նրա մահուան:

Եթե առաջին և երկրորդ փուլերի տարածությունը 48 ժամից պակաս լինի, հիւանդի մահանալու հաւանականութիւնը շատ է և ինչքան տարածութիւնը շատանայ, այնքան առողջանալու հաւանականութիւնն էլ կաւելանայ:

Ուրեմն՝ ինչքան շուտ, պիտի հակակարկամախտի սերոմը սրսկել, քանի որ յաճախ բուժումները ապարդիւն են անցնում:

«Արիւնահոսութիւն»

Եթե արիւնահոսութիւնը մարմնի մակերակից լինի, արտաքին արիւնահոսութիւն ենք ասում, իսկ եթե մարմնի ներսից լինի, օրինակ թոքերից, փորից կամ գանգից, ներքին արիւնահոսութիւն ենք ասում: Ներքին արիւնահոսութիւնը տարբեր նշաններով կարող ենք ճանաչել, օրինակ՝ երբ հազի, յետ գցելու, քթի կամ ականջի միջոցով արիւնը մարմնից դուրս է գալիս: Ուժեղ արիւնահոսութիւնների ժամանակ հիւանդը պէտք է հանգստանայ և եթե ուշքի է՝ ջուր կամ օշարակ տալ, միաժամանակ պէտք է հիւանդին տաք պահել:

Քիչ և դանդաղ արտաքին արիւնահոսութիւնները մի քանի րոպէից յետոյ, ինքնըստինքեան կտրւում են, բայց ուժեղ արիւնահոսութիւնների ժամանակ, պէտք է ուղղակի վերքի վրայ սեղմել, որ արիւնը ժամանակ ունենայ լերդանալու:

Արտաքին արիւնահոսութիւնները երեք մասի են բաժանւում՝

1-Շնչերակի արիւնահոսութիւն

Շնչերակի արիւնահոսութիւնների մէջ, արիւնը ցատկումով է դուրս գալիս և ցատկումը սրտի բախումի հետ միաժամանակ է կատարւում: Այս պարագային արեան գոյնը բաց կարմիր է:

2-Արիւնադարձ երակի արիւնահոսութիւն

Արիւնադարձ երակի արիւնահոսութիւնների մէջ արեան դուրս գալը միատեսակ է և արեան գոյնը աւելի մուգ է:

3-Մազերակի արհեստագործություն

Մազերակի արհեստագործությունների մեջ, արհինը շատ դանդաղ է մարմնից դուրս գալիս և արեան կապ բերելը ատելի հեշտ է:

Ներքին արհեստագործության նշաններ

- 1-Մարմնի մորթը պաղ, խոնավ և գունատուած է լինում:
- 2-Շնչառությունը արագ և թոյլ է և դժարությամբ կարելի է զգալ:
- 3-Հիւանդը տկար և անհանգիստ վիճակ է ունենում:
- 4-Օդի և շնչառության կարիք է ունենում:
- 5-Քրտինքը ամբողջ մարմինը, յատկապէս ճակատը ծածկում է:
- 6-Արեան և մարմնի հեղուկը պակասում է և հիւանդը ուժեղ ծարաւ է զգում:
- 7-Օքսիժէնը գլխին քիչ հասնելու պատճառով աստիճանաբար գլխապտոյտ է առաջանում:
- 8-Կամաց-կամաց ուշքից գնում է:

Ուշադրություն-Չորրորդ և վեցերորդ նշանները ծակումի դէպքում չեն նկատուում, ուրեմն եթէ հիւանդի մէջ այս երկու նշաններն էլ երևան գան, պիտի կասկածել որ ներքին արհեստագործութիւն է տեղի ունեցել:

Նախնական օգնութիւններ մազերակի արհեստագործության ժամանակ

- 1-Հիւանդին պառկեցնել:
- 2-Օգնողը պէտք է ձեռքերը ալքոլով լւանայ, արհեստագործութեան տեղը գտնի ու մէկ հատ սթրիլ գազ վերքի վրայ դնելով ճնշի, յետոյ գազը վերցնի, որ կարողանայ վերքի տեղը լաւ տեսնել:
- 3-Կրկին մէկ հատ սթրիլ գազ վերքի վրայ դնել և բանդաժ անել:

4-Եթե որևէ դրսի առարկայ, օրինակ փայտ կամ մանր քար, վերքի մեջ մտած լինի, պետք է հնարաւորին չափով մաքուր փանսով դուրս բերել մարմնից: Այն իրերը որ չենք կարող մարմնից դուրս բերել, չպետք է որևէ գնով ձեռք տալ դրանց, որովհետև արինահոսութեան սաստկացման պատճառ կը դառնան:

5-Հիւանդին տաք պահել:

Նախնական օգնութիւններ արինադարձ երակի արինահոսութեան ժամանակ

1-Եթե հիւանդի ոտքին է դէպք պատահել, ամենից առաջ հիւանդին պիտի պառկեցնել և ոտքը վերև պահել որ արինահոսութիւնը դանդաղի:

2-Մէկ հատ սթրիկ գազ վերքի վրայ դնել, այնպէս բանդաժ անել որ բանդաժը վերքի վրայ ճնշում բերի:

3-Ծակումի օգնութիւնները հիւանդի նկատմամբ կատարել:

4-Մինչև հիւանդին հիւանդանոց հասցնելը, վիրաւորած անդամը վերև պահել:

Նախնական օգնութիւններ շնչերակի արինահոսութեան ժամանակ

Ընդհանրապէս շնչերակի արինահոսութիւնների դէպքում, հիւանդը շուտ է մահանում, որովհետև արին շատ է կորցնում: Բայց դրանով հանդերձ կարելի է հետևեալ օգնութիւնները կատարել՝

1-Հիւանդին պառկեցնել:

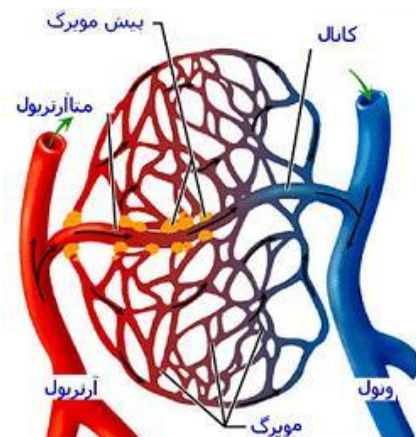
2-Ցուցամատով կամ ձեռքի որևէ մասով, արինահոսութեան վերնի մասը (սրտի կողի մասը) սեղմել, որպէսզի հնարաւոր լինի արինահոսութիւնը կասեցնել:

3-Մէկ հատ գարօ վերքի վերնի մասը կապել:

4-Ամեն 15 րոպէ շէկ գարօն բացել և մէկ րոպէում ամիջապէս կրկին կապել: (Գարոյից այն ժամանակ պիտի օգտւել, որ արինահոսութիւնը սեղմելու միջոցով չկտրւի:)

5-Ծակումի օգնութիւնները հիւանդի նկատմամբ կատարել:

Ուշադրութիւն-Երբեք գարօն ուղղակի մորթու վրայ չկապել, այլ պիտի մարմնի և գարոյի արանքը մի ասելորդ կտոր դնել ու կապել:

«Վզի արինահոսություն»

Վզի արինահոսությունը առաջանում է սուր իրի հպումից կամ հարւածից օրինակ դանակի և այլն: Եթէ արինահոսությունը ուժեղ է, պիտի անմիջապէս ձեռքով վերքի վրայ սեղմել և հիւանդանոց հասցնել:

«Ականջի արինահոսություն»

Միայն պիտի մէկ հատ սթրիլ գազ և կամ մաքուր թաշկինակ ականջի վրայ դնել և անմիջապէս բժիշկի հասցնել:

«Ծակում»

Ծակումը մարմնի հակազդեցությունն է հանդեպ այն վտանգի որ սպառնում է մարդու կեանքը: Երբ յանկարծակիօրէն արեան ծաւալը շրջանառութեան ընթացքին պակսում է և թուլութիւն պատճառում, ասում ենք թէ ծակում է առաջացել:

Ծակումի ձևեր

Ծակումը երկու մասի է բաժանւում:

1-Նախնական ծակում

Նախնական ծակումը, դէպքի պատահելուց անմիջապէս յետոյ է առաջանում, որ հասարակ բուժումների միջոցով անցնում է:

2-Երկրորդական ծակում

Երկրորդական ծակումը կէս ժամից մինչև վեց ժամ դէպքից յետոյ է առաջանում, որ շատ վտանգաւոր է և յաճախ մահով է վերջանում:

Ծակումի պատճառներ

1-Մարմնի զանազան մասերին հարւած հասնելը:

2-Ուժեղ արինահոսութիւն:

3-Այրել:

4-Ոսկրային կոտուածքներ

5-Վնասներ և վէրքեր, որ առաջանում են փամփուշտի կամ ռումբի պայթումից:

6-Գանգիին հասած վնասներ:

Նախնական ծակումը առաջանում է ջղերի գրգռումից, որը ընդհանրապէս վնաս է հասնում ուղեղի այն մասերին, որոնց միջոցով արեան շրջանառութիւնը տեղի է ունենում մարմնի միւս մասերում:

Երկրորդական ծակումների մէջ, վերոյիշեալ դէպքերը առաջանում են, այն տարբերութեամբ, որ նախնական ծակումի պատճառով, մարմնի մէջ առաջացած թունաւոր քիմիական առարկաները, դրութիւնը աւելի են ծանրացնում:

Ծակումի նշաններ

Հասարակ դէպքերի ժամանակ, գլուխը գծուում է և մի քիչ մարմինը դող է ստանում, բայց ուժեղ դէպքերի պարագային, հիւանդը ուշքից գնում է և հետևեալ նշաններն են առաջանում՝

1-Շրթունքներն ու դէմքը գունատւում են:

2-Ճակատի վրայ քրտինք է առաջանում:

3-Մարմնի մորթը խոնաւանում է:

4-Ուտքերը և ձեռքերը պաղում են:

5-Շնչառությունը դանդաղում է, այնպես որ հիւանդի շնչելը չի յայտնւում:

Այս նշանները, որ շատ կարճ ժամանակում են առաջանում, հաւանական է նախնական օգնութիւնների միջոցով միջից գնան, բայց կարող է այս օգնութիւնները օգտակար չլինեն և հիւանդը ուշքի գայ և կէս ժամից մինչև վեց ժամ յետոյ-երկրորդական ծակումի նշաններն առաջանան: Այս ժամանակ մարմինը սկսում է սառել, հիւանդի սիրտը խառնել, հիւանդը տկարանում է և վերջապէս յիշողութիւնը և իմացականութիւնը կորցնում է, որ այս ժամանակ հիւանդը կարող է մահանալ:

Բուժում

1-Հիւանդին մէջքի վրայ պառկեցնել և ոտքերը մարմնի համեմատ վեր պահել:

2-Պէտք է աշխատել որ ցաւը չշատանայ:

3-Եթէ հիւանդը արինահոսութիւն ունի պիտի անմիջապէս առաջն առնել:

4-Հիւանդին պիտի տաք պահել բայց ոչ շատ տաք:

5-Երբէք չպիտի հիւանդի շորերը հանել:

6-Չպիտի հիւանդին շարժել:

7-Ուշաթափւած հիւանդին չպիտի որևէ ուտելիք կամ խմելիք տալ:

8-Երբ որ հիւանդը ուշքի եկաւ կարելի է թէյ և տաք կոֆէ խմեցնել:

«Սանքոփ»

Ուշք կորցնելը ուղեղի օքսիժենը պակսելու պատճառով, սանքոփ են ասում: Սանքոփը տարբեր պատճառներով կարող է առաջանալ, օրինակ՝ ցաւ, սիրտ խառնել, մարմնի ջուրը պակսել, սրտի հիւանդութիւններ, գործողութիւններ, խիստ յոգնածութիւն, վախ, ուժեղ ցաւեր, պաղ ջրի մէջ մտնել, վատ լուրեր լսել և այլն:

Նշաններ

1-Դէմքը գունատւում է:

2-Հիւանդը գլխապտոյտ է ունենում և ճակատի վրայ քրտինք է առաջանում:

3-Զարկերակը արագանում և շնչառութիւնը պակսում է, այնպէս որ հիւանդի շնչառութիւնը զգալի չի դառնում:

4-Արեան ճնշումը միանգամից իջնում է:

Նախնական օգնություններ

1-Որևէ անհատ, երբ գլուխը պտտում և իրեն թոյլ է զգում, պետք է անմիջապես պառկեցնել մեջքի վրայ: Հիւանդի գոտին և շորի կոճակները բացել, որ հիւանդը կարողանայ ասելի լաւ շնչել, եթէ հիւանդը ուշքի է, իրեն շաքարաջուր խմեցնել: Եթէ պառկելու տեղ չկայ, հիւանդին պետք է նստեցնել և գլուխը մինչև ծունկերի մօտ բերել, այս գործը պատճառ կդառնայ, որ սիրտը ասելի հանգիստ ձևով ուղեղին արին հասցնի:

2-Երբ հիւանդին պառկեցնում ենք, պետք է գլուխը աջ կամ ձախ կողմ շրջել, որպէսզի լեզուն չնչափողը չփակի: (Այս գործը շատ կարևոր է)

3-Հիւանդի դէմքը սառը ջրով լւանալ:

«Էլեքտրական հարւած»

Ազդանշաններ

1-Կայծի շփման վայրի սևանալը:

2-Երկարատև կամ կարճատև ուշակորոյս վիճակ, իմիջայլոց մկանների ցաւ:

3-Շնչառութեան անդամալուծութիւն, որ առնուազը ութ ժամ պէտք է կեղծ շնչառութիւն տալ և շնչառութեանը հսկել:

4-Սրտի կանգառումը, որ անմիջապէս պէտք է սրտի մասածը սկսել:

Վերոյիշեալ չորս ազդանշանների աստիճանները, էլեքտրականութեան առանձնայատկութիւնների հետ են կապւած: Օրինակ՝ քիչ ճնշում ունեցող ցայտումները, ասելի վտանգաւոր են շատ ճնշում ունեցողներից: Հերթական ցայտումները ասելի են վտանգ պատճառում, քան ուղղակի ցայտումները:

Բուժում

Նախ պետք է անձին ջուկել կայծից, ոչ մետաղե իրով: Ծակումի բուժումը, կեղծ շնչառությունը, սրտի մասածը և այրվածքի բուժումը պետք է հերթականությամբ կատարել:

«Ցրտահարություն»

Ցուրտ վայրերում երկար ժամանակ մնալու դեպքում՝ ցրտահարություն է առաջանում, որը բարձունքներում, օբսիժենի պակասի հետևանքով աւելի արագ է առաջանում:

Բուժում

- 1-Հիւանդի ցրտահար անդամը պետք է 32°C աստիճանի ջրի մեջ դնել և շատ չշարժել:
- 2-Հիւանդը չպետք է ծխախոտ ծխի, որպէսզի օբսիժենի պակասը շատ չզգացւի:
- 3-Ցրտահար մասը հականեխելու համար, սաւլոնով պիտի լւանալ և եթէ ոտքերն են ցրտահար եղել, մի քիչ վերև պիտի պահել: Եթէ վերքը առաջացած լինի, պետք է սթրիլ գազով բանդաժ անել:

Frostbite of fingers

«Ուշագնացություն»

Այն պարագաները, որ պատճառ են դառնում հիւանդի ուշագնացութեան հետեւեալներն են՝

- ա) Ծակում
- բ) Արեւահարություն
- գ) Գլխի հիւանդութիւններ
- դ) Թունատրութիւն
- ե) Խեղդել և այլն:

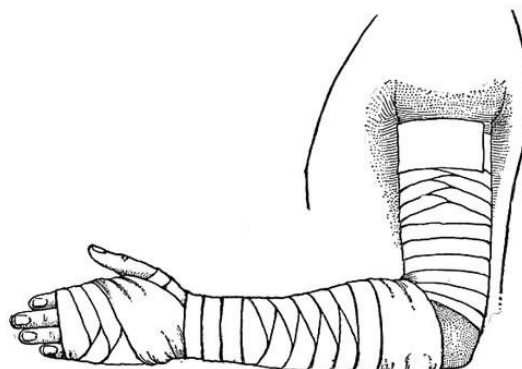
Բուժում

- 1-Անմիջապես բժիշկ կանչել:
- 2-Հիւանդին մեջքի վրայ պառկեցնել և գլուխը մեկ կողմ շրջել և եթէ հիւանդի շնչառութիւնը կտրուել է կեղծ շնչառութիւն տալ:
- 3-Եթէ դէմքը կարմրած է, պիտի հիւանդի գլուխը, մարմնից աւելի վերն լինի:
- 4-Եթէ հիւանդի դէմքը գունատ է, պիտի գլուխը մարմնի համեմատ ցած լինի:
- 5-Ուտելիք կամ խմելիք չպէտք է տալ հիւանդին:
- 6-Թողնել որ հիւանդին մաքուր օդ հասնի:
- 7-Հիւանդին տաք պահել:
- 8-Երբ որ հիւանդը ուշքի եկաւ իրեն քիչ-քիչ ջուր, թէյ կամ կոֆէ տալ:

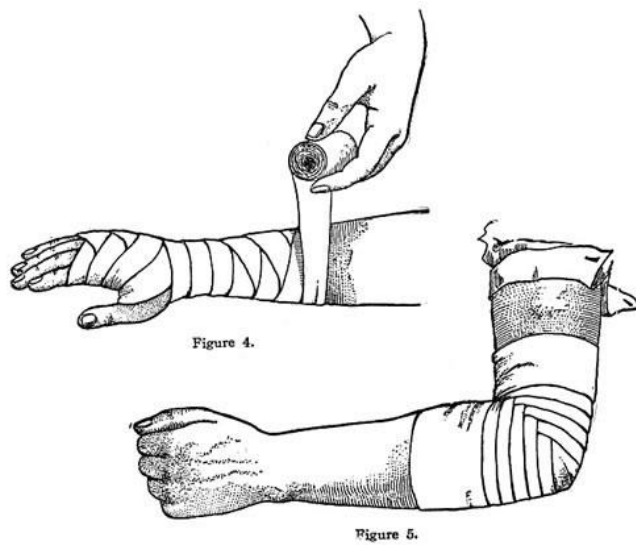
«Վիրակապութիւններ»

- 1-Թնի կոտրւածքի վիրակապութիւն
- ա) Բազկոսկրի կոտրւածք

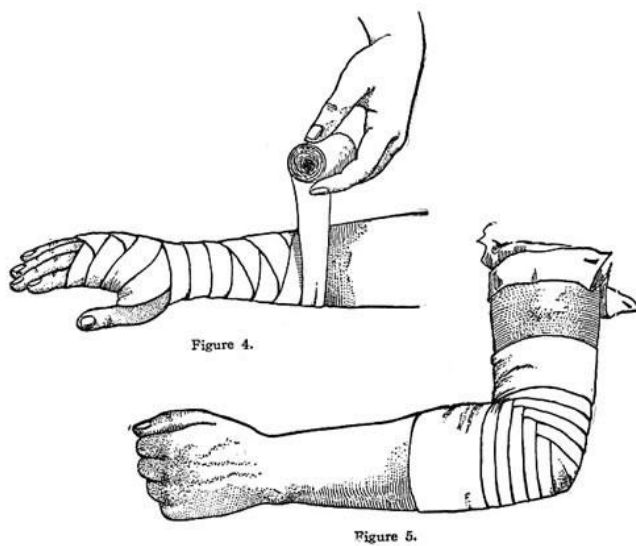

բ) Արմունգի կոտրւածք

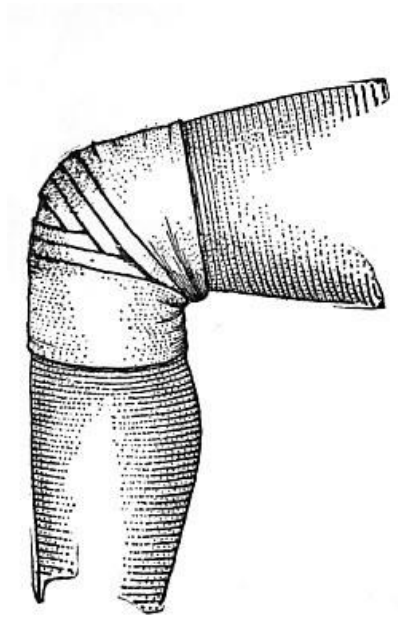

գ) Արմունգից ցած և դաստակի կոտրւածք

2-Ոտքի կոտրածքների վիրակապություն
ա) Ծունկի կոտրվածք

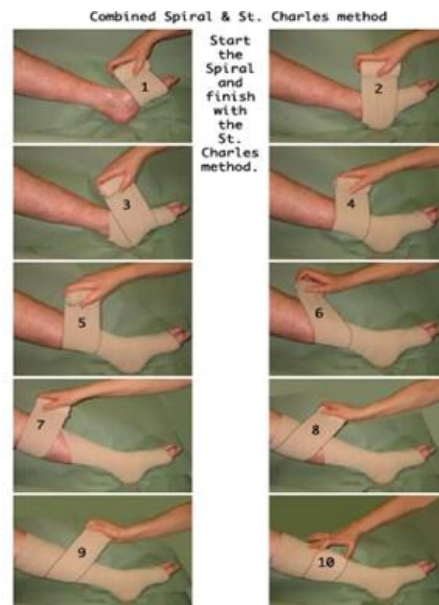
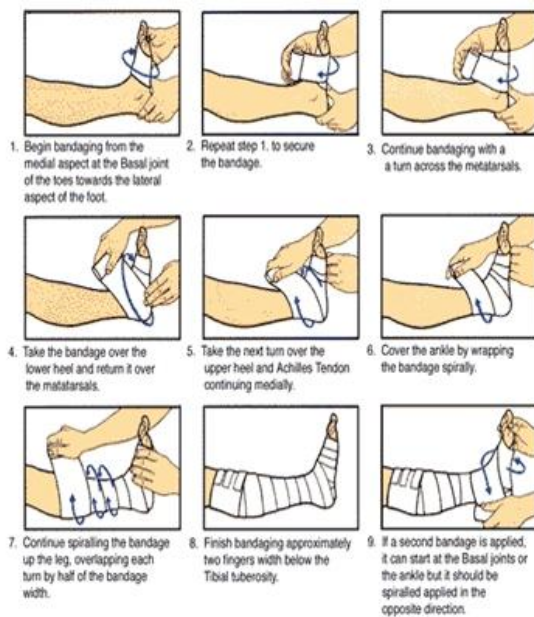

բ) Ոտքի սրունքի կոտրվածք

գ) Մրունքի ծունկի և ազդրոսկրի կոտրվածք

Dr. H. Charles

Ողնաշարի կոտրածք

Մասնագետ բժիշկի անմիջական օգնութեանը սպասելու դեպքում, գերադասելի է բաւարարել, հիւանդին անշարժ պահելով: Իսկ օգնութեան ուշացման պարագային՝

- 1-Հիւանդին պիտի տաք պահել:
- 2-Ուտերը և բասկը պինդ պահել:
- 3-Ոտքի դաստակը ութաձև բանդաժ անել:
- 4-Ծնկները և բասկը սովորական կապով բանդաժ անել:
- 5-Ծնկների և ծնկների վերևի մասի արանքը փափուկ կտոր դնել:
- 6-Հիւանդին անմիջապէս բժիշկի հասցնել:

Կրծքի վանդակի կոտրածքի վիրակապութիւն

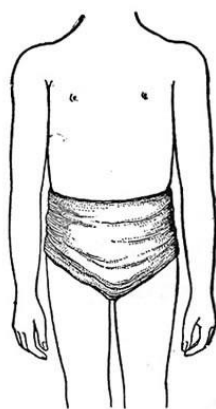

Figure 20. Abdomen.

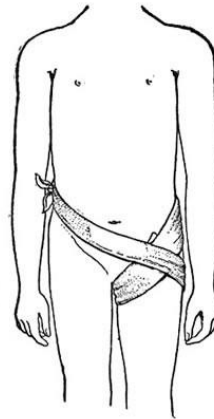

Figure 21. Groin.

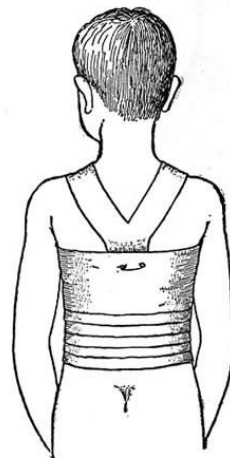

Figure 22. Back.

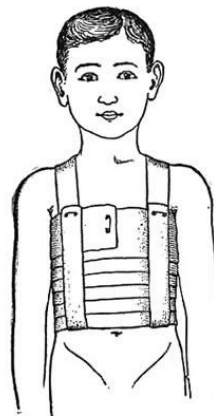
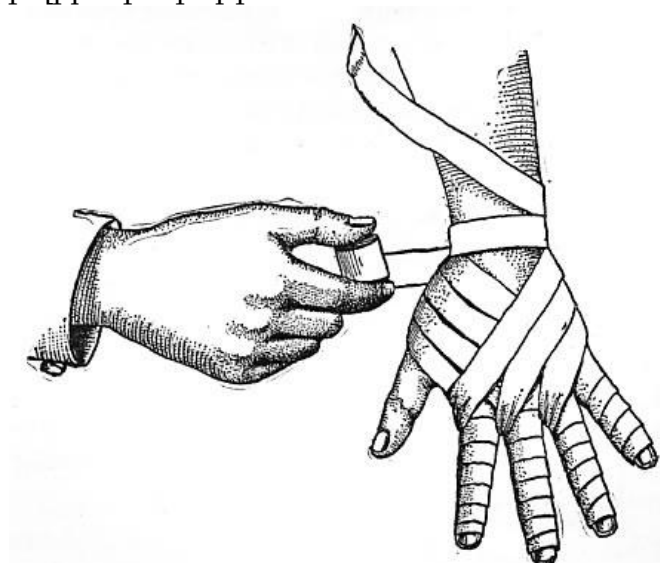

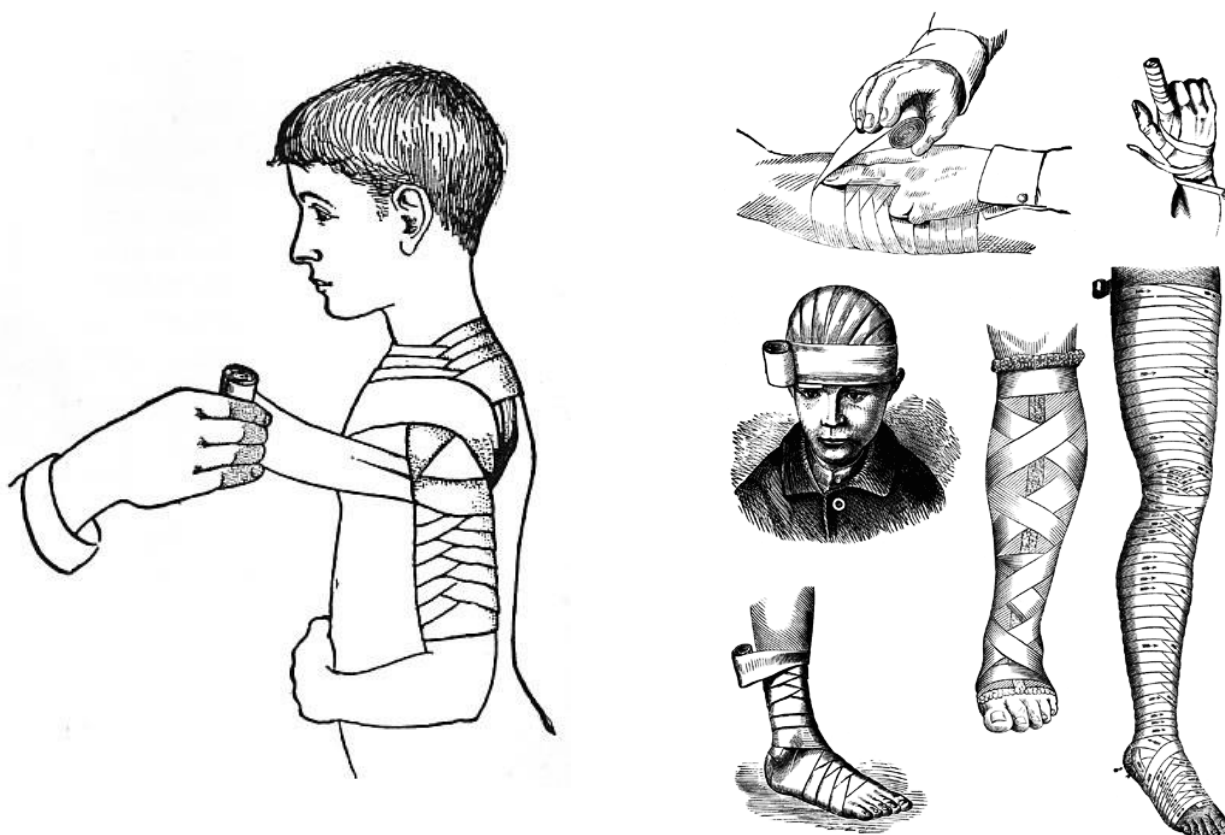
Figure 23. Chest.

Մատերի կոտրածքի վիրակապություն

Կրծոսկրի կոտրածքի վիրակապություն

«Քակածութիւն»

Քակածութեան նշաններ

1-Հիւանդի քակած կամ դուրս ընկած յօդը ուժեղ ցաւ է ունենում:

2-Յօդի ուռուցք:

3-Յօդի դուրս ընկնելու պարագային, յօդը մօտաւորապէս անշարժանում է, այսինքն եթէ լրիւ դուրս ընկած չլինի, կարելի է որոշ չափով շարժել:

Բուժում

Յօդի վրայ սառը ջրի քօմփրէս դնել, որպէսզի ուռուցքը որոշ չափով քաշւի և հնարաւորին չափով դուրս ընկած անդամը անշարժ պահել: Քակածութեան դէպքում անմիջապէս պէտք է բժիշկի դիմել:

Երակային գալարում

Երակային գալարման ենթարկած անդամը, պետք է մարմնի համեմատ բարձր պահուի և սառույցի կամ ձիւնի քսակ դրւի վրան: Կարելի է նաև յօդի վրայից պաղ ջրի հոսանք անցկացնել:

«Թունաւորութիւն»

Թոյները բերանի, շնչառութեան և կամ սրսկումների միջոցով են անցնում մարմնի մէջ:

Ազդանշաններ

1-Ուշագնացութեան դէպքում, շրթունքները կապտում են:

2-Փորացաւ:

3-Սիրտ խառնել:

4-Ոտքերի դողոց:

Այրող թոյներ

Ինչպէս $HCL - H_2SO_4$, որոնք ուժեղ ցաւ և ուռուցք են առաջացնում:

Բուժում

Այս դէպքում հիւանդը չպիտի կերածը յետ գցի, այլ հիւանդին պիտի ջուր կամ կաթ տալ, որ թոյնի ազդեցութիւնը ոչնչանայ:

Քնաբեր թոյներ

Ինչպէս Մօրֆին, որոնք պատճառ են դառնում հիւանդի քնելուն: Թունաւորութեան դէպքում, հիւանդի աչքի բիբերը փոքրանում են, մորթը խոնաւ է լինում, խոր և ձայնաւոր շնչառութիւն է ունենում և զարկերակն էլ թոյլ է լինում:

Բուժում

Չպիտի հիւանդին թոյլ տալ որ քնի և նրան սուրճ խմեցնելով պետք է արթուն պահել:

Զառանցաբեր թոյներ

Այս թոյները պատճառ են դառնում որ հիւանդը զառանցի, օրինակ՝ Քլօթֆորմ և Բլադօն:

Թունաւորութեան ազդանշաններ

Աչքի բիբերը մեծանում են, սրտի զարկերակը, շնչառութիւնը արագանում և դէմքի մորթը կարմրում է:

Բուժում

Հիւանդը պիտի յետ գցի և պէտք է նրան մուգ սուրճ խմեցնել:

Միւսաւորի թունաւորութիւն

Հիւանդին պիտի մութ սենեակ փոխադրել, հնարաւորին չափով տաք պահել և դեղերի միջոցով պէտք է ստիպել նրան որ յետ գցի:

Ճանաչած թոյներ

1-Ասիդներ

Այս թոյները եթէ անցնեն մարմնի մէջ, ամբողջ անցած ճանապարհը, այսինքը բերանը, կոկորդը և ստամոքսը կայրի ու հիւանդին սաստիկ փորացաւ կը պատճառի: Նաև հիւանդը սրճագոյն լուծմունք և յետ բերածք կունենայ:

Բուժում-Անմիջապէս պիտի տրամադրութեան տակ եղած ուտելիքից օգտուել, ասիդի ազդեցութիւնը ոչնչացնելու համար, օրինակ ջուշ-է-շիրին, ջուր կամ կաթ:

2-Միջատասպան դեղեր

Օրինակ D.D.T, որոնք ներշնչման հետևանքով պատճառ են լինում որ հիւանդը թունաւորի: Այս դեղերի թունաւորութեան ազդանշաններն են՝ յետ գցել, գլխացաւ, ցնցում, զառանցել և ուշագնացութիւն, որը մահուան վտանգ է ստեղծում:

Բուժում-Ստամոքսը լւանալ, ուժեղ լուծողականից օգտուել և մորթը ջրով լւանալ:

3-Միանութ

Որը վտանգաւոր և ուժեղ թոյն է, ներշնչելը մէկ րոպէում մահուան է հանգում, իսկ նրա ուտելը մինչև չորս ժամ անձին սպանում է:

Բուժում-Պիտի անմիջապէս բժիշկի հասցնել: Եթէ նիթրաթ-սօդիօմ դեղը լինի, պիտի յաճախակի սրսկել և յետոյ օքսիժէնի բժշկութիւնը սկսել: Եթէ հիւանդը մինչև մէկ ժամ կենդանի մնայ, առողջանալու հաւանականութիւնը շատ է:

4-Ալքոլ

Ալքոլը և ալքոլային խմիչքների շատ և շոայլօրէն խմելը, ալքոլային թունաւորութիւն է առաջացնում:

Ազդանշաններ-Հարբել, շատախօսութիւն, կակազել, գլխապտոյտ ունենալ, քնաթաթախ լինել, քայլերը և շարժումները անհամապատասխան լինել:

Բուժում-Պաղ դուշի տակ դնել, թանձր սուրճ խմեցնել, հիւանդին շարժել, յետ գցելը նազ աստիճանների համար օգտակար է:

Ալքոլային ուշագնացութիւնը, բժշկական ուրժանս պարագաներից է, որի դէպքում հիւանդին պիտի օգնել, որ շնչառութիւնը կանգ չառնի:

«Խայթոցներ»

Օձի խայթ

Ընդհանրապէս օձի խայթած տեղում երկու ծակ է առաջանում, որը օձի ատամների տեղն է, որ մսի մէջ է մտել: Այս տեղերը խայթելուց յետոյ, իսկոյն սկսանում և արագօրէն ցաւը շատանում է, բացի դրանից օձի խայթի տեղը ուռում է և կարող է հիւանդը ուշքից գնալ: Այս պարագայում պէտք է հիւանդին հանգիստ պահել և չթողնել որ վազի և իսկոյն թոյնը մարմնից հանել:

Բուժում

1-Օձի խայթած տեղից մի քիչ վերև բանդով պինդ կապել, այնպես որ արինադարձ երակը մորթու տակից յայտնուի, բայց ոչ շատ պինդ որ արեան շրջանառութեանը խանգարի:

© ADAM, Inc.

2-Սուր դանակի ծայրը հականեխիչ լուծոյթով կամ կրակի վրայ պահելով հականեխել: Վերքը հականեխիչ լուծոյթով կամ ջրով լւանալ: Դանակի ծայրով ամէն մէկ խայթի ծակի վրայ զուգահեռ ձևով կտրել և նորից երկու ուրիշ գիծ ուղղահայաց ձևով նախկին կտրւածքի վրայ, այնպես կտրել որ բազմապատկման ձև ստանայ: (ըստ պատկեր)

ա) ○ ○

բ)

գ)

Պետք է շատ զգուշ լինել, որ մորթու տակ գտնուող արիւնադարձ երակները (կապոյտ գոյնի) չկտրուեն:

3-Խայթած տեղը կտրելուց յետոյ, անմիջապէս սկսել թոյնը ծծելն թքել, այս գործը մինչև կէս ժամ կրկնել և իսկոյն բժիշկի ետևից ուղարկել: Եթէ ձեռքի կամ ոտքի վրայ ուռուցք առաջանայ, իսկոյն բանդը պէտք է բացել, նորից երկու կտրւածքներ նախկին կտրւածքների մօտ կատարել և նորից արիւնը ծծել և թքել: Այս պարագայում հիւանդին պէտք է հանգիստ պահել և նրան տաք սուրճ կամ թէյ խմեցնել, նոյնպէս վախը հիւանդից հեռացնել: Քանի որ թոյնից մի քիչ կարող է մարմնի մէջ մնացած լինել, հիւանդը թուլանում, հետո կամ ուշաթափւում է: Մինչև բժիշկի գալը պէտք է ծծելու գործը շարունակել և այս ընթացքին վերքի վրայ աղաջրով գազ դնել:

Շան կծած

Շան կամ որևէ նման կենդանիների կծածը կարող է կատաղութիւն առաջացնել: Նման կծածքների դէպքում հետևեալ գործերը կատարել:

1-Անմիջապես վերքը և նրա շուրջը օճառով լւանալ, որ կենդանու բերնի ջուրը վրայից մաքրւի, յետոյ հականեխիչ լուծոյթ քսել վրան և թողնել ինքնաբերաբար չորանայ և սովորական վերքերի նման կապել:

2-Նախքան կատաղութեան նշանների երևալը պէտք է հիւանդին անմիջապէս սէրում հասցնել: Եթէ որևէ բուժում չկատարւի, հիւանդը կմահանայ, բացառութեամբ այն հիւանդների որ այս հիւանդութեան դիմաց վաքսինէ են եղել:

Կատաղութեան նշաններ

1-Լոյսից վախենալ

2-Կուլ տալու դժարութիւն

3-Շնչառութեան դժարութիւն

4-Վայրենութեան և խենթութեան նշաններ

5-Յատկապէս ջրից վախենալ

Կարիճի խայթ

Կարիճը վտանգաւոր և թունաւոր միջատ է: Նա երկար կապ-կապ պոչ ունի և թոյնը պոչի վերջին կապի մէջ է: Երբ կարիճը մարդու կծում է, իսկոյն խայթոցի տեղը ուժեղ ցաւում է և միաժամանակ ուռուցք առաջանում և կարմրում է: Քառորդ ժամից

յետոյ հիւանդը սկսում է յետ բերել, գունատուել և կոկորդը չորանալ, նոյնպէս մարմնի միւս անդամները թմրում են:

Բուժում

Նոյն օձի խայթոցի բուժումը կատարել (ծծել և թքել) պէտք եղած պարագայում հիւանդին իսկոյն հակաթոյն սերում սրսկել: Հիւանդին սուրճ խմեցնել:

Մեղւի խայթ

Մեղւի խայլի տեղը ուռում և ցաւում է:

Բուժում

Պէտք է մեղւի խայթը ուշադրութեամբ դուրս հանել և նրա տեղը ամօնեաքի լուծոյթ քսել: Եթէ ցաւը ուժեղ է պիտի վերքի շուրջը %2 փեռքաինի լուծոյթ քսել, նոյնպէս պէտք եղած պարագայում հակա-զգայնութեան դեղերից օգտուել:

«Խեղդուել»

Մարդը բնական պայմաններում ամէն մէկ րոպէում 15-ից 17 անգամ շնչում է, որը մարզանքի կամ տաքութեան ժամանակ աւելի է արագանում:

Խեղդուելու պատճառներ

- 1-Որոշ հիւանդութիւնների հետևանքով, օրինակ՝ կոկորդի դիֆթերի և այլն:
- 2-Ջրի մէջ խեղդուել:
- 3-Թունաւոր ծուխեր շնչելու հետևանքով:
- 4-Կոկորդը սեղմելու պարագային:
- 5-Օդի կամ օքսիժէնի չգոյութիւնը, լեռնագնացութեան ժամանակ:

Խեղդուելու նշաններ

- 1-Մարմնի, ձեռքերի և երեսի մորթու կապտելը:
- 2-Երեսի, վզի և շրթունքների ուռելը, որը հանգում է հիւանդի մահուան:

Երբեմն, մասնաւորապէս երեխաների հետ, պատահում է որ առարկաներ շորի կոճակ, մետաղէ դրամ և այլն անցնում է կոկորդի մէջ, որը տատճառ է լինում երեխայի խեղդուելուն:

Ընդհանրապէս կոկորդում եղած իրը, հազալու հետևանքով դուրս է ցայտում, բայց հակառակ պարագային, պիտի հետևեալ գործերը կատարել

- 1-Վիրաւորի գլուխն ու ուսերը դէպի ցած և առաջ ծռել:
- 2-Ձեռքով հիւանդի մէջքին խփել և եթէ այսպիսով առարկան դուրս չեկաւ, ցուցամատը խեղդողի կոկորդի լեզուակին մօտեցնել որ հիւանդը յետ գցի:

Ջրի մէջ խեղդուել

Հիւանդին օգնողը պէտք է իմանայ, թէ հիւանդի շնչառութիւնը կտրուելուց յետոյ, սիրտը ինչքան կարող է իր գործը շարունակել: Պէտք է ասել որ մինչև իսկ մի քանի ժամ արհեստական շնչառութեան միջոցով, կարելի է հիւանդին ազատել: Եթէ օգնողը մէկ հոգի է, պէտք է արհեստական շնչառութիւն տայ, բայց եթէ մէկ ուրիշ անձնաւորութիւն էլ կայ, նա պիտի բժիշկին լուր տայ և յետոյ ծածկոց և տաք թէյ պատրաստի:

Օգնութիւններ

- 1-Հիւանդին փորի վրայ պառկեցնել և օգնողը իր երկու ձեռքերը հիւանդի փորի տակից անցկացնելով օղակ կազմել և վեր բարձրացնելով, փորի վրայ ճնշում բերել որ ջուրը դուրս գայ հիւանդի ստամոքսից:
- 2-Եթէ հիւանդը կեղծ ատամ ունի, բերանից պէտք է հանել և բերանը մաքրել:
- 3-Սկսել կեղծ շնչառութիւն տալ և մէկ րոպէում մօտաւորապէս 15 անգամ կրկնել այն:
- 4-Եթէ մէկ ուրիշ օգնող էլ կայ, պէտք է հիւանդի թրջւած շորերը հանի և ծածկոցով հիւանդին տաք պահի և նոյնպէս ոտքերն ու ձեռքերը մածի:
- 5-Երբ որ հիւանդը ուշքի եկաւ, իրեն տաք և քաղցր ըմպելիք տալ:
- 6-Երբեք հիւանդին չթողնել որ նստի, այլ պիտի պառկած հանգստանայ:

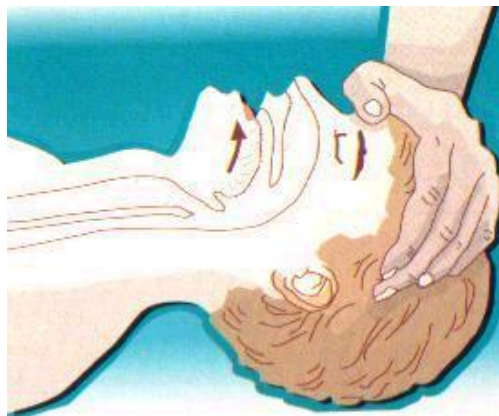

«Արհեստական շնչառություն»

Շնչառության թուլության պատճառները

- 1-Շնչառության ճանապարհների փակվել:
- 2-Ջրի մեջ խեղդվելու ենթարկվել
- 3-Տարբեր թունաւոր գազեր շնչել:
- 4-Թունաւոր ուտելիքներ գործածել:
- 5-Ծակում ստանալ:
- 6-Էլեքտրական հարւած ստանալ:
- 7-Շնչահեղձություն:

Կեղծ շնչառության գործելակերպ

1-Բերանից բերան կամ բերանից քիթ

Ա) Շնչառության ճանապարհի մաքրելը հետևեալ ձևով՝

Մատը հիւանդի բերանում ներս տանել և կոկորդի, բկի և լեզւի շուրջը լաւ շօշափել և ստուգել որ որևէ արտաքին իր չլինի բերանում: Գերադասելի է, որ մատը սթրիկ գազով փաթաթւած լինի:

Բ) Հիւանդին մէջքի վրայ պառկեցնել և նրա գլխի կողքը չոքել:

Գ) Հիւանդի կզակը քաշել և բերանը բացել:

Դ) Հիւանդի քիթը աջ ձեռքով կապել:

Ե) Խոր շունչ քաշել և բերանը հիւանդի բերանի վրայ դնելով փչել:

Վերջին պարագային հիւանդի կուրծքը բարձրանում է և յետոյ պետք է բերանը բացել որ ինքնաբերաբար օդը դուրս գայ, այս գործը 12-16 անգամ մէկ րոպէում պիտի կրկնել:

Ուշադրություն-Գլուխը ըստ նկարի, ցած բերելով, վզի ուղղությամբ պահել: Հակառակ պարագային եթե իր սովորական կացության մեջ է լինում, լեզուն օղի ճամբան փակում է:

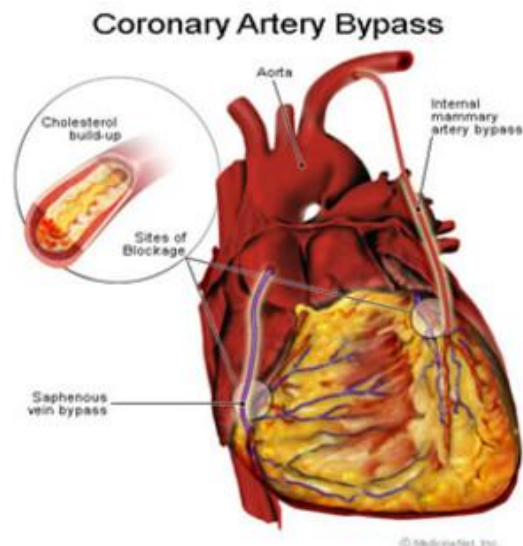
2-Միլիքսթերի ձև

Ա) Գլուխը պիտի մարմնից ցածր պահել որպեսզի շնչառության համար որևէ արգելք չլինի:

Բ) Հիւանդի ձեռքերը կրծքի վանդակին սեղմել, որպեսզի թոքերի մեջ եղած օդը դուրս գայ:

Դ) Հիւանդի ձեռքերը բացել և համաձայն նկարին շարժել, այս գործը 12 անգամ մեկ րոպեում պիտի կրկնել: (երկու վայրկեան կրծքին սեղմելու և երեք վայրկեան ձեռքերի շարժումի համար)

Ե) Հիւանդի բերանը մի քանի անգամ քննության ենթարկել, որպեսզի շնչառության համար որևէ արգելք չլինի: (օրինակ թուր) Երբ հիւանդը սկսեց շնչել, ձեռքերի շարժումը պիտի համաչափել դրա հետ:

«Սրտի մասած»

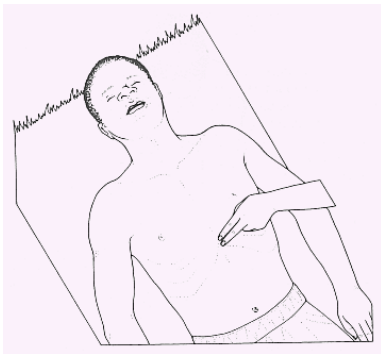
Սրտի կանգնելը այն դեպքերից է, որ հիւանդին տարբեր պատճառներով պատահում է, և եթէ կարողանանք հիւանդի սիրտը նորից գործի գցել, հիւանդը կազատուի:

Հետևեալ պատճառներով հիւանդի սիրտը կանգնում է՝

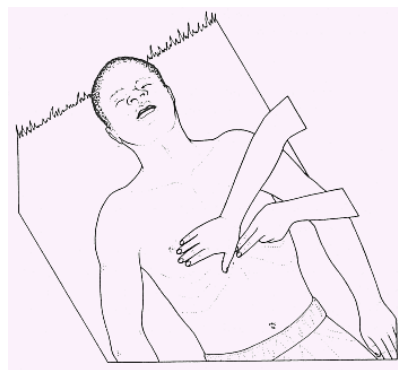
- 1-Խորը ուշագնացութիւն
- 2-Գրգռիչ ճարեր գործածելու հետևանքով
- 3-Էլեքտրական հարած
- 4-Խեղդուել
- 5-Սանքոփ
- 6-Օքսիժէնի պակաս
- 7-Շփոթմունք
- 8-Արեան ճնշման բարձրութիւն
- 9-Ուժեղ հարած կրծքավանդակի վրայ

Սրտի մասածը երկու ձև է կատարում

1-Ներքին մասած

2-Արտաքին մասած

Արտաքին մասաժ-երեխաների դէպքում պիտի ձեռքի մէկ կամ երկու մատերով կրծքի վրայ ուժ բերել, բայց եթէ հիւանդի տարիքը բարձր է, պիտի երկու ձեռքերով հիւանդի կրծքի ուժ բերել, այս գործը պիտի ամէն մէկ ընդունուի 60 անգամ կրկնել:

Ներքին մասաժը պիտի բժշկը կատարի:

Գործելակերպ

Սրտի մասաժի համար ձախ ձեռքը պիտի դնել աջ ձեռքի հետևի մասը և աջ ձեռքը հիւանդի կրծքի ձախ կողմը դնելով սեղմել:

Սիրտը մասաժ անելու պարագային եթէ սեղմումը միայն կրծոսկրի վրայ լինի, կողոսկրի կոտրւելու վտանգը քիչ է: Կարող է կրծոսկրն էլ կոտրւել, բայց որովհետև մահուան խնդիր է, մի քանի կողոսկրի կոտրւելու գնով, պէտք է գործը շարունակել:

Սրտի մասաժ

«Հիւանդին կրելը»

Հիւանդին կրելու համար չպիտի շտապել և հետևեալ ցուցմունքները գործադրել՝

1-Նախ և առաջ հիւանդի հագի նեղ շորերը, գոտի վարատնիկ և նման բաները բացել, բայց եթէ հիւանդը գունատուած է, հագուստները չպիտի հանել, այլ իր վրայ ծածկոց գցել:

2-Ընդհանրապէս որևէ վիրաւոր հիւանդին, պէտք է պառկած վիճակում փոխադրել, բացի այն պարագայում որ շնչառութեան հանգստութեան համար կամ այլ պատճառներով, պիտի հիւանդին յատուկ ձևով նստացնել:

3-Կոտրւածքի պարագային, պիտի յատուկ ուշադրութիւն դարձնել հիւանդի հանդէպ: Այն ժամանակ որ հիւանդը ուշքից գնացած է, օրինակ ողնաշարի և վզի կոտրւածք ունենալու հետևանքով, քանի որ ճշտելը դժուար է, պիտի յատուկ ուշադրութիւն դարձնել:

4-Այն պարագայում երբ գլխի յետևի ոսկորը վիրաւորւած լինի, հիւանդին պէտք է մէկ կողքի վրայ պառկեցնել:

Հիւանդին կրելու ձևեր

Հիւանդին կրելը, այն պարագային երբ վիճակը ծանր է:

ա) մէկ հոգու միջոցով

բ) երկու հոգու միջոցով

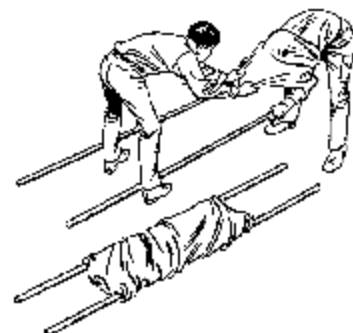
Հիւանդի կրելը այն պարագային երբ վիճակը ծանր է:

Պատգարակ

Հիւանդի վիճակը ծանր լինելու պարագային, պատգարակը ամենայարմար միջոցն է հիւանդին փոխադրելու համար:

Պատգարակ սարքելու ձևեր

1-Թուկով

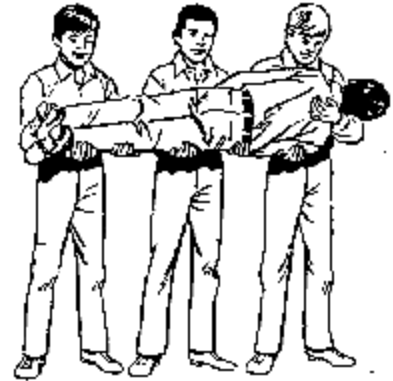

2-Սկաուտական թաշկինակով

3-Շապիկով

4-Գօտիով

5-Ծածկոցով

Վիրակապություն

Վիրակապությունը այստեղ երկու մասի ենք բաժանում՝

ա) Սկաուտական թաշկինակով

բ) Բանդով

ա)

Թաշկինակից կարելի է օգտուել չորս տարբեր ձևերով՝

Վիրակապություններ սկաուտական թաշկինակով

1-Ձեռքի վիրակապություն

2-Ոտքի վիրակապություն

3-Ուսի վիրակապություն

4-Գլխի վիրակապություն

5-Արմունգի վիրակապություն

6-Կրծքի վիրակապություն

7-Մեջքի վիրակապություն

8-Գաւակի վիրակապություն

9-Թնի վիրակապություն

բ)
Բանդից օգտվելու ձև

Վիրակապություններ բանդով
1-Ձեռքի վիրակապություն

2-Արմունգի վիրակապություն

3-Արմունգից ցած և դաստակի վիրակապություն

4-Ութաձև վիրակապություն ծունկի կամ արմունգի համար

Նախնական օգնությունների տուփի պարունակություն

1. Բանդ Վիրակապության համար
2. Սթրիկ գազ Վիրակապության համար
3. Բամբակ Վիրակապության և տարբեր
լուծոյթներ վերքին քսելու համար
4. Մերքրօքրօս Հականեխիչ
5. Սալուն Հականեխիչ
6. Օքսիժենի ջուր Վերքի լւանալու համար
7. Փօմադ Սուլֆամայսին Վերքին քսելու համար
8. Փօմադ Թրիմայսին Վերքին քսելու համար
9. Փօմադ Աքրօմայսին Վերքին քսելու համար
10. Թանթուր Եօդ Հականեխիչ
11. Ալքօլ Հականեխիչ
12. Փէր Մանգէնաթ-Փօթասիօմ Հականեխիչ բուժարանի տարբեր
իրերի համար
13. Սէդարին Մրսացողութեան համար
14. Քորիսիդին Մրսացողութեան համար
15. Օփէն 500 Տաքութեան համար
16. Դէքուադին Ծծողիկ կոկորդացաւի համար
17. Օփթալիդօն Գլխացաւի համար
18. Դօլիբրան Գլխացաւի և մրսացողութեան համար
19. Սինէֆրիքօլ Գլխացաւի և մրսացողութեան համար
20. Ասփէրին Գլխացաւի և մրսացողութեան համար
21. Նովալթին Գլխացաւի և տաքութեան համար
22. Լօմօթիլ Լուծմունքի դէմ
23. Էլէկզիր Դօնաթալ Փորացաւի համար
24. Մէգգաֆօրմ Լուծմունքի դէմ
25. Անթրիօֆօր Լուծմունքի դէմ
26. Փօլօդօլաքսին Լուծողական
27. Դրամամին Սիրտ խառնելու համար
28. Փօմադ Ուլթրան Ալերժիների դէպքում
29. Փօմադ Սինալարէն Ալերժիների դէպքում
30. Ա.ԷՄ.ՍԷ Բերանի հականեխիչ

31. Այբաս Աչք լանալու համար
32. Քալադրին Լօսէջ Միջատի խայթելու դեպքում
33. Անթիֆլօժէսթին Ուռուցքի համար
34. Ալջէզար Ցաւերի համար քսել
35. Փօմադ Վալի Այրւածքի համար քսել
36. Բուրնօլ Այրւածքի համար
37. Փօմադ Իքթիօլ Թարախ հանելու համար
38. Ամօնէաք Ուշագնացութեան համար
39. Քօրամին Սրտի զարկերակը աւելացնելու
40. Թանթուր վալերիան Սրտի զարկերակը աւելացնելու
41. Վիքս Տարբեր ցաւերի համար
42. Գլիսիրին Փափկացնելու համար
43. Վազէլին Փափկացնելու համար

Առաւելապէս բուժարանում պիտի լինեն

1. Ճամբորդական մահճակալ
2. Ծածկոց
3. Սաւան
4. Բարձ

Բառ և մեկնություն

Ազդրոսկր → استخوان ران

Անդամալուծություն → فleg

Արինադարձ երակ → Արինը վերադարձնող երակ سیاهرگ

Արինախեղդություն → خون مردگی

Արտաթորել → Թափել

Արտաթորություն → Մարմնի դուրս գցած աւելորդություններ

Բազկոսկր → استخوان بازو

Բասկ → لگن

Բեկարութեան տախտակ → تختة شکسته بندی

Բիբ → Աչքի այն մասը, որից լոյսը թափանցում է ներս

Գալարում → Խճճում

Գանգ → Գլխի ոսկրային կազմաւածքը

Գարօ → شریان بند

Դաստակ → مچ

Երակային գալարում → رگ برگ شدن

Զառանցել → Երագում կամ հիւանդութեան մէջ խօսել

Զարկերակ → نبض

Էլեքտրական ցայտում → Էլեքտրական հոսանք

Թորում → Թափել

Լեարդ → جگر

Լերդանալ → لخته شدن

Լուծոյթ → محلول

Լորձունք → Հեղուկ, բերանից հոսող թուք

Խաթարում → Վտանգւել

Ծակում → شوك

Կալիութիւն → قلیایی

Կանխարգիլել → Առաջն առնել

Կապարագնդակ → Մի տեսակ փամփուշտ

Կատաղութիւն → هاری

Կարկամախտ → Քօզազ

Կիզում → Այրւել

Կողոսկր → Կրծքի վանդակի ոսկորները, որոնք ողնաշարից աղեղնաձև ձգւում են դէպի կրծոսկրը

Կրծոսկր → Կրծքի տափակ ու երկար ոսկորը որին միանում են կողոսկրները

Հականեխիչ → ضد عفونی کننده

Մազերակ → مویرگ

Մակերակ → Մորթու մակերեսի մօտ գտնւող երակ

Մանրէ → Միքրօպ

Մկդակար → بخیه

Յօդ → مفصل

Նեխածութիւն → Թարախած լինել, օրգանապէս փտել

Շնչահեղձութիւն → Շունչը կտրւել, շնչասպառութիւն

Շէչերակ → سرخرگ

Պատգարակ → Բրանքար

Պալար → Ուռուցք, թարախ պարունակող փչկած վայրեր

Սրունք → Ոտքի այն մասը որ տարածւում է ծունկից մինչև թաթը

Քակւածութիւն → Յօդի դուրս ընկնելը

«Արտակարգ իրավիճակները»

Արտակարգ իրավիճակի մեծերիտանական սահմանումը հետևեալն է՝ մի իրադարձութիւն, որը ստիպում է որպէսզի կազմակերպութիւնը կամ կառոյցը դառնայ ազգային և միջազգային լրատւամիջոցների ու այլ խմբերի լայնածաւալ, պոտենցիալ ոչ հաճելի ուշադրութեան առարկայ, այնպիսի խմբերի, ինչպիսիք են գնորդները, ծառայողները, նրանց ընտանիքները, քաղաքական գործիչները, արհմիութենականները և ճնշման խմբերը, որոնք այս կամ այն պատճառով տուեալ կազմակերպութեան նկատմամբ մեծ հետաքրքրութիւն ունեն:

Միացեալ Նահանգներում կայ այլընտրանքային այսպիսի սահմանում, պոտենցիալ բացասական հետևանքով խոշոր պատահար, որն ազդում է ինչպէս կազմակերպութեան այնպէս էլ դրա աշխատակիցների, ծառայութիւնների, արտադրանքի կամ բարի անւան վրայ:

Ռուսաստանի Դաշնութիւնում ընդունւած է հետևեալ սահմանումը, որոշակի տարածքում իրավիճակ, որն ստեղծւել է վթարի, վտանգաւոր բնական երևոյթի, տարերային կամ այլ բնոյթի աղետի հետևանքով, որոնք կարող են հանգեցնել կամ հանգեցրել են մարդկային զոհերի, վնաս պատճառել մարդկանց առողջութեանը կամ շրջակայ միջավայրին, հասցնել զգալի նիւթական կորուստներ և խաթարել մարդկանց կենսագործունէութեան պայմանները:

Իսկ ահա թէ ինչպիսի ձևակերպում ունի արտակարգ իրավիճակը «Արտակարգ իրավիճակներում բնակչութեան պաշտպանութեան մասին» ՀՀ օրէնքում: Արտակարգ իրավիճակը որոշակի տարածքում կամ օբեկտում խոշոր վթարի, վտանգաւոր բնական երևոյթի, տեխնածին, տարերային կամ էկոլոգիական (բնապահպանական) աղետի, համաճարակի, անասնահամաճարակի (էպիզոոտիա), բոյսերի և գիւղատնտեսական մշակաբոյսերի լայնօրէն տարածւած վարակիչ հիւանդութեան (էպիֆիտոտիա), զէնքի տեսակների կիրառման հետևանքով ստեղծւած իրավիճակ է, որը հանգեցնում է կամ կարող է հանգեցնել մարդկային զոհերի, մարդկանց առողջութեանն ու շրջակայ միջավայրին՝ զգալի վնասի, խոշոր նիւթական կորուստների և մարդկանց կենսագործունէութեան բնականոն պայմանների խախտման:

Արտակարգ իրավիճակների դասակարգումը

Բնական (տարերային)

- Երկրաշարժեր
- Հրաբուխներ
- Սողանքներ

- Մելաներ
- Ջրհեղեղներ
- Փոթորիկներ
- Երաշտ
- Խորշակ
- Ուժեղ տեղումներ
- Խոշոր կարկուտ
- Անտառային հրդեհներ և այլն

Տեխնածին

- Տրանսպորտային վթարներ
- Ավիավթարներ
- Գնացքների (նաև մետրոպոլիտենի) վթարներ
- Ավտովթար
- Հրդեհներ, պայթյուններ (շենքերում, կառուցաձևերում, օբեկտներում, տրանսպորտում, հորաններում, փորվածքներում և մետրոպոլիտենում)
- Վթարներ ուժեղ ներգործող թունաւոր նիւթերի (ՌԻՆԹՆ) արտանետումով
- Վթարներ ռադիոակտիւ նիւթերի (ՌՆ) արտանետումով (արտանետման վտանգով)
- Վթարներ կենսաբանական վտանգաւոր նիւթերի (ԿՎՆ) արտանետումով
- Շենքերի, կառուցաձևերի յանկարծակի փլուզում
- Հիդրոդինամիկական վթարներ (ամբարտակների և պոչամբարների ճեղքումներ)

Էկոլոգիական

- Ցամաքի վիճակի փոփոխութիւն
- Մթնոլորտի կազմի և յատկութիւնների փոփոխութիւն
- Կենսոլորտի վիճակի փոփոխութիւն
- Ջրային միջավայրի (հիդրոֆերա) վիճակի փոփոխութիւն

Վարակիչ հիւանդութիւններ (համաճարակներ)

- Մարդկանց
- Գիւղատնտեսական կենդանիների (էպիզոոտիա)
- Գիւղատնտեսական բոյսերի (էպիֆիտոտիա)

Սկաւորը արտակարգ պարագաներում, անմիջապէս պէտք է կապ հաստատի սկաւորական կենտրոնի հետ և ստանայ համապատասխան հրահանգները:

Արտակարգ իրավիճակներում սկաուտ պատասխանատուները հաւաքում են կենտրոն, համապատասխան օժանդակությունները ցուցաբերելու կազմակերպություններին: Իւրաքանչիւր սկաուտ պետք է իր իմացածը նախնական օգնությունների հարցում ցուցաբերի արտակարգ իրավիճակներում:

«Հ.Մ.Ա.Կ.-ի Հիմներ» Մշակույթի երգ

Խօսք՝ Յ. Կարապետյան

Մշակույթի վեհ ու լուսե տաճարից,
Վառել ենք մեր սիրտն ու հոգին լուսատենչ,
Եւ խանդավառ մեր երգերի հնչիւնից,
Թեւ են առնում մտքերը մեր բոլր, անշեջ:

Գիր ու գրքի եւ գիտութեան վերելքում,
Քայլում ենք մենք միշտ աներեր դէպ առաջ,
Եւ արւեստի չքնադագեղ պարտիզում,
Անմահ մտքի մեծ խորհուրդն ենք որոնում:

Եւ ապագան մեր լուսակաթ, հրավառ,
Ժպտում է մեզ իր վարդագոյն շողերով,
Եւ մեծութեան խօսքը որպէս մի պատգամ,
Կանթեղի պէս առկայծում է մեր հոգում:

«Սարդարապատ»

Երբ չի մնում ելք ու ճար,
Խենթերն են գտնում հնար:
Այսպես ծագեց, արեգակեց
Սարդարապատի մարտը մեծ:

Զանգեր, դողանջեք,
Սրբազան քաջերին կանչեք
Այս արդար պատից:
Սերունդներ, դուք ձեզ ճանաչեք
Սարդարապից:

Աւարայրից ջանք առանք,
Այստեղ մի պահ կանգ առանք
Որ շունչ առած՝ շունչներս տանք
Սարդարապատի պատի տակ:

Բայց մենք չընկանք, մենք միշտ կանք,
Մենք չը հանգանք դեռ կը գանք,
Երբ տան զանգը, ահագանգը,
Որ մեր հուգու պարտքը տանք:

Կրկ- Զանգեր, դողանջեք,